

U N I V E R Z I T A K A R L O V A

Pedagogická fakulta

CENTRUM ŠKOLSKÉHO MANAGEMENTU

Bc. Alena Jabůrková

FIREMNÍ MATEŘSKÉ ŠKOLY

**(jako aktuální otázka vzdělávací politiky v
České republice)**

COMPANY NURSERY

(as a current issue of educational policy in the Czech Republic)

Diplomová práce

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Management vzdělávání

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Jan Voda, Ph.D.

2013

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci *Firemní mateřské školy* vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně a citovala všechny použité prameny a literaturu. Dále prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 20. června 2013

.....

podpis

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování PhDr. Janu Vodovi, Ph.D. za jeho cenné rady a vstřícnost při vedení diplomové práce. Rovněž bych chtěla poděkovat všem, kteří mi při zpracování práce byli nápomocni. Speciální poděkování patří všem ředitelkám firemních mateřských škol, se kterými jsem se v průběhu výzkumné práce setkala a které mi ji umožnily zrealizovat.

.....

podpis

ABSTRAKT

Předložená práce přibližuje v teoretické části současnou problematiku nedostatku kapacity veřejných mateřských škol a nastiňuje možnosti vzniku dalších předškolních zařízení v podobě firemních školek. Pokouší se shrnout základní faktory, které mohou vznik a další vývoj firemních školek ovlivnit. Důraz je také kladen na důležitost předškolního vzdělávání.

V rámci empirické části jsou popisovány možnosti vzniku a fungování firemních školek, zjišťován jejich současný vývoj a identifikovány faktory ovlivňující procesy vzniku a fungování. Výzkumná část se rovněž zaměřuje na kvalitu vzdělávání v nově vznikajících „firemních školkách“.

K dosažení cílů výzkumu bylo využito kvalitativní výzkumné strategie, konkrétně metoda mnohonásobné případové studie.

KLÍČOVÁ SLOVA

firemní mateřská škola; předškolní vzdělávání; formy předškolní výchovy; mateřská škola; kvalita vzdělávání; řízení; založení; manažerské dovednosti; strategické řízení

ABSTRACT

This diploma thesis deals with current topic of lack of capacity of public nurseries and sketches possibilities of establishment of company nurseries as another way of preschools in the theoretical part. The diploma thesis makes an effort to summarize basic factors which can influence establishment and development of these company nurseries. Emphasis is put on importance of preschool education.

The research part describes possibilities of establishment and operation of company nurseries, finds out current development and identifies factors which influence their establishment and operations. The research part is also focused on quality of education in these company nurseries.

The qualitative research was used to achieve the research goal, the main method used to achieve the goal was multiple-case study.

KEY WORDS

company nursery, preschool education, forms of preschools, nursery, quality of education, management, establishment, managerial skills, strategic management

TERMINOLOGICKÁ ÚMLUVA

V diplomové práci bude užíván pojem „předškolní vzdělávání“, který v ČR odpovídá mezinárodně rozšířenému označení „preprimární vzdělávání“.

Dále je v diplomové práci používán název firemní mateřská škola. Jelikož novela školského zákona č. 472/2011 Sb. nezavádí pro „firemní školky“ konkrétní označení, ale využívá popisu „mateřská škola určená ke vzdělávání dětí zaměstnanců zřizovatele nebo jiného zaměstnavatele nebo zaměstnavatelů“, pro potřeby diplomové práce bude užíván sjednocující název firemní mateřská škola nebo firemní školka.

Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání ve znění pozdějších předpisů, který stanovuje jeho cíle a náležitosti průběhu tohoto vzdělávání je v textu diplomové práce uváděn jako „školský zákon“.

*Motto: „Vše, co opravdu potřebuji znát o tom, jak žít, co dělat a jak vůbec být,
jsem se naučil v mateřské školce.“*

Robert Fulghum

OBSAH

ÚVOD.....	1
1 VÝZNAM PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ.....	3
1.1 Vliv kvalitního vzdělávání a péče na vývoj dětí v raném věku.....	3
1.2 Trendy a problémy preprimárního vzdělávání z pohledu mezinárodní komparace	6
1.3 Současný stav předškolního vzdělávání v ČR – z pohledu vzdělávací politiky ČR ..	7
2 HISTORICKÝ VÝVOJ POSKYTOVÁNÍ PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ.....	14
2.1 Předškolní instituce v zahraničí.....	15
2.2 Předškolní instituce v Čechách.....	16
3 RODINNÁ VÝCHOVA.....	19
3.1 Postavení rodiny v dnešním světě	20
3.2 Rodinná politika	21
3.3 Slučitelnost rodiny a zaměstnání	23
4 DENNÍ PÉČE O DĚTI.....	26
4.1 Vzdělávání a péče v raném dětství v Evropě.....	26
4.2 Současný stav péče o děti předškolního věku v České republice.....	30
4.3 Formy zařízení pro předškolní výchovu v ČR.....	31
4.3.1 Služby péče o děti do tří let věku	31
4.3.2 Služby péče o děti od tří let věku	33
4.4 Možnost vzniku zařízení péče o dítě z pohledu současné platné legislativy.....	34
5 Hlavní zásady řízení mateřské školy	38
5.1 Postavení statutárního orgánu příspěvkové organizace.....	38
5.1.1 Základní práva a povinnosti ředitele	39
5.1.2 Další povinnosti ředitele školy	39
5.2 Vznik organizace	40
5.2.1 Zřizovací listina	40
5.2.2 Školský rejstřík.....	41
5.3 Financování	42
5.4 Organizace školy	43
5.5 Strategické řízení a plánování.....	45
5.6 Řízení pedagogického procesu	45

6 Firemní mateřské školy	47
6.1 Vhled do historie	47
6.2 Východiska zřizování firemních mateřských škol.....	48
6.3 Zkušenosti se zřizováním firemních škol	51
6.3.1 Příklady dobré praxe v Rakousku.....	53
6.3.2 Příklady dobré praxe v České republice	55
6.3.3 Současná podpora vzniku firemních školek	57
7 EMPIRICKÁ ČÁST PRÁCE	59
7.1 Metodologie.....	59
7.2 Sběr kvalitativních dat	61
7.3 Analýza kvalitativních dat	62
7.4 Vyhodnocení a interpretace dat	63
7.4.1 Právní rámec	63
7.4.2 Založení	64
7.4.3 Financování	64
7.4.4 Řízení a správa.....	66
7.4.5 Organizace provozu.....	68
7.4.6 Vzdělávací oblast.....	69
7.4.7 Diskuse výsledků výzkumu	71
7.5 Závěry výzkumu	74
8 ZÁVĚR PRÁCE.....	77
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A DALŠÍCH ZDROJŮ	82

ÚVOD

Předškolní formování dítěte je nejdůležitějším obdobím lidského života. Dnes víme, že celou polovinu toho, co se dítě v životě naučí, získá v prvních třech letech života. Celé tři čtvrtiny dovedností získá do sedmi let včetně dovedností sociálních. Měli bychom si uvědomit, že předškolní věk je pro dítě nejen období tělesného, rozumového, ale i duchovního růstu, na jehož základech stojí morální a etické hodnoty.

Formování dítěte v tomto období by mělo začínat v rodině, významnou úlohu však mají předškolní zařízení. Úkolem těchto zařízení je doplňovat rodinnou výchovu a v úzké vazbě na ni pomáhat zajistit dítěti prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení. Předškolní vzdělávání by mělo usilovat o to, aby první vzdělávací krůčky dítěte byly stavěny na promyšleném, odborně podepřeném a lidsky i společensky hodnotném základě, a aby čas prožitý v mateřských školách byl pro dítě radostí, příjemnou zkušeností a zdrojem dobrých a spolehlivých základů do života i vzdělávání.

V posledních letech je velký zájem rodičů i zaměstnavatelů skloubit rodinný i profesní život. Jako dobrým námětem k rozšíření spektra služeb denní péče o děti předškolního věku jsou v současné době při nedostatku státních jeslí a mateřských škol vznikající firemní školky. Před jejich širším zavedením je však třeba vyřešit řadu koncepčních a legislativních otázek.

Hlavním cílem diplomové práce je prostřednictvím případových studií firemních mateřských škol navrhnout doporučení pro další vývoj firemních mateřských škol z hlediska vzdělávací politiky v České republice.

S tématem firemních mateřských škol se v České republice setkáváme teprve krátce. Je to téma nové a aktuální, takže každý nový poznatek, příklad dobré praxe nebo naopak negativní zkušenosti mohou být pro vývoj firemních mateřských škol v České republice přínosem.

Diplomová práce je doplněna o vybrané konkrétní příklady zahraniční praxe v sousední zemi Rakousko, kde je model firemních školek již běžnou praxí.

Práce je rozdělena do dvou částí – teoretické a praktické. Teoretická část je členěna do šesti kapitol, jejichž obsahem je upozornění na důležitost a cíle předškolního vzdělávání,

současný stav v ČR, rodinnou výchovu, možnosti skloubení rodinného a profesního života s ohledem na zajištění denní péče o děti. Součástí je také srovnání stavu v oblasti předškolního vzdělávání v ČR a zahraničí. Důraz je kladen na možnosti vzniku a fungování firemních školek, jejich zajištění z hlediska odborné péče, managementu a ostatních faktorů, které mohou vznik a fungování firemních školek ovlivnit.

Praktická část obsahuje případové studie ilustrující praxi.

1 VÝZNAM PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

V českých zemích byl citlivý přístup k péči a výchově v předškolním období deklarovaný již Komenským, jako osobností světově uznávaného formátu, ale na druhou stranu byl také opakovaně vystavován pragmatickým a ideově politickým tlakům.

Předškolní vzdělávání zahrnuje různé druhy vzdělávacích programů určených pro děti předškolního věku, realizované typicky (avšak nikoli výhradně) v mateřských školách. Tradičnímu českému označení předškolní odpovídá u nás málo obvyklý termín preprimární vzdělávání.¹ Jde o úroveň **ISCED 0**, která vymezuje poskytování vzdělání.

*"Preprimární vzdělávání představuje prvopočáteční stupeň organizované výuky, je určeno především k tomu, aby děti raného věku uvádělo do prostředí školního typu. Aby mohl být program považován za preprimární vzdělávání, musí probíhat ve škole nebo v jiném zařízení mimo rodinu. Programy preprimárního vzdělávání jsou určeny dětem, kterým jsou alespoň tři roky. Horní hranice závisí na typickém věku pro vstup do primárního vzdělávání."*²

Evropská komise preprimární vzdělávání explicitně označuje „za efektivní nástroj pro budování základů dalšího učení, je prevencí nedokončování školní docházky a zvyšuje spravedlnost výsledků a celkovou úroveň kompetencí“.³

1.1 Vliv kvalitního vzdělávání a péče na vývoj dětí v raném věku

Předškolní vzdělávání je nezbytné pro pozdější fáze učení, zejména pokud jde o úspěchy a socializaci. Napomáhá předcházet předčasnému ukončování školní docházky,

¹ PRŮCHA, J. *Srovnávací pedagogika*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-155-7.

² PRŮCHA, J. *Srovnávací pedagogika*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-155-7.
. s. 55

³ EURYDICE, Education. *Early childhood education and care in Europe tackling social and cultural inequalities* [online]. Brussels: Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, 2009 [cit. 2013-06-20]. ISBN 978-929-2010-072. Dostupné z: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/098CS.pdf

zvyšovat kvalitu dosažených výsledků a zvyšovat celkovou úroveň dovedností a také snižovat náklady v jiných oblastech (nezaměstnanost, kriminalita atd.).

Z tohoto důvodu, a po vzoru členských států, musí být předškolní vzdělávání doprovázeno programy včasné intervence s cílem co nejvíce podpořit sociálně znevýhodněné děti (ve smyslu vyhlášky č. 147/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí a žáků mimořádně nadaných). S cílem upevnit účinnost těchto programů je nutné, aby byly doprovázeny dalšími intervenčními opatřeními, jako je podpora jazykového vzdělávání či sociální přizpůsobivosti.

Tyto programy musí být vhodné pro rané dětství a brát v úvahu poskytovaný typ vzdělávání (učení, individuální a sociální dovednosti) a dále pedagogická hlediska (zvýšení úrovně vzdělání učitelů, kteří se ucházejí o spolupráci, závazek ze strany rodičů). Závazky ze strany rodičů lze pak podporovat prostřednictvím konkrétně zaměřené rodičovské výchovy a informačních programů.⁴

Z důvodu přetrvávající nerovnosti ve vzdělávání poskytuje většina průmyslově rozvinutých zemí programy preprimárního vzdělávání zaměřené na skupiny s nízkými příjmy a na etnické či sociolingvistické menšiny.⁵ Cílem těchto programů bývá obecně podpora kognitivních a jazykových kompetencí předškolních dětí a jejich předčtenářské a předmatematické gramotnosti pro poskytnutí dobré výchozí pozice při zahájení školní docházky. Dále je cílem těchto programů také rozvoj sociálních a emočních kompetencí dětí. Pojem „preprimární vzdělávání“ je zde používán jako obecný pojem odkazující na několik různých modelů, jež mohou být zaměřeny na péči (opatrování) anebo na výchovu a vzdělávání a jež zahrnují služby či intervence v různých centrech péče, v domácnostech nebo v místní komunitě. Ve většině zemí začíná formální výuka školních dovedností, jako jsou čtení, pravopis, aritmetika a matematika, ve věku šesti nebo sedmi let dítěte.

⁴ Účinnost a spravedlnost v evropských systémech vzdělávání a odborné přípravy. *Přehledy právních předpisů EU* [online]. Evropská unie, 2013 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/general_framework/c11095_cs.htm

⁵ OECD. *Secretary-General's Report to Ministers* [online]. OECD, 2013 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/about/secretary-general/48066007.pdf>

Leseman⁶ ve studii uvádí, že pojem preprimárního či předškolního vzdělávání zahrnuje veškeré aktivity před dosažením věku 6 nebo 7 let zaměřené na kognitivní, sociální, motivační a emoční vývoj dětí v raném věku s cílem poskytnout těmto dětem dobrou startovní pozici i při zahájení formální školní docházky. Dobrá startovní pozice při zahájení školní docházky pak zvyšuje pravděpodobnost dobrých výsledků ve vzdělávání i v sociální oblasti v dalším životě.

Dle studie Eurydice⁷ se má za to, že cíle dosažení účinnosti a spravedlnosti ve vzdělávání si vzájemně odporují a že jednoho lze dosáhnout pouze na úkor druhého. Evropská komise však uvádí, že „z důkazů vyplývá, že v širším pohledu se spravedlnost a účinnost vlastně vzájemně podporují.“⁸ Nikde to neplatí více než v oblasti preprimárního vzdělávání. Investovat do vzdělání velmi brzy je efektivnější a zároveň spravedlivější. V porovnání s tím je pozdější náprava nedostatků nejen nespravedlivá, ale především vysoce neúčinná.

Komise ve svém sdělení shrnuje: „Preprimární vzdělávání vykazuje největší návratnost, pokud jde o sociální adaptaci dětí. Členské země by proto měly více investovat do preprimárního vzdělávání jako efektivního prostředku, který představuje základ pro další

⁶ EURYDICE, Education. *Early childhood education and care in Europe tackling social and cultural inequalities* [online]. Brussels: Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, 2009 [cit. 2013-06-20]. ISBN 978-929-2010-072. Dostupné z:

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/098CS.pdf

⁷ EURYDICE, Education. *Early childhood education and care in Europe tackling social and cultural inequalities* [online]. Brussels: Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, 2009 [cit. 2013-06-20]. ISBN 978-929-2010-072. Dostupné z:

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/098CS.pdf

⁸ Účinnost a spravedlnost v evropských systémech vzdělávání a odborné přípravy. *Přehledy právních předpisů EU* [online]. Evropská unie, 2013 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z:

http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/general_framework/c11095_cs.htm

učení, je prevencí předčasného ukončování školní docházky a zvyšuje spravedlnost výsledků a celkovou úroveň dovedností.“⁹

Ve studii Eurydice¹⁰ se uvádí, že výzkum v oblasti vzdělávání a péče v raném dětství dospěl k jasným závěrům, které podtrhují význam dostupnosti a kvality těchto služeb. Jejich nejzásadnějším poselstvím je naděje, že prostřednictvím poskytování vysoce kvalitního institucionalizovaného vzdělávání pro malé děti je možné čelit sociálním nerovnostem ve vzdělávání.

1.2 Trendy a problémy preprimárního vzdělávání z pohledu mezinárodní komparace

Teprve v posledních letech se přístup společnosti k preprimárnímu vzdělávání výrazně mění. V dřívějších letech bylo preprimární vzdělávání v mateřských školách a podobných institucích nedostatečně docenováno ze strany pedagogické vědy i vzdělávací politiky, a to nejen u nás, ale i v zahraničí. „*Převládalo mínění, že „opravdové vzdělávání“ dětské populace začíná až při zahájení povinné školní docházky a vše to, co se při edukaci odehrává předtím, je v podstatě jen hraní s dětmi.“¹¹* K tomuto mínění přispívala i skutečnost, že předškolní vzdělávání bylo, a většinou stále je, nepovinné. Avšak například v sousedním Rakousku je od roku 2010 povinné. Dále k tomuto mínění přispívá i skutečnost, že učitelky mateřských škol ve většině zemí nemají vysokoškolskou kvalifikaci.

⁹ EURYDICE, Education. *Early childhood education and care in Europe tackling social and cultural inequalities* [online]. Brussels: Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, 2009 [cit. 2013-06-20]. ISBN 978-929-2010-072. Dostupné z: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/098CS.pdf

¹⁰ EURYDICE, Education. *Early childhood education and care in Europe tackling social and cultural inequalities* [online]. Brussels: Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, 2009 [cit. 2013-06-20]. ISBN 978-929-2010-072. Dostupné z: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/098CS.pdf

¹¹ PRŮCHA, J. *Srovnávací pedagogika*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-155-7. s.

Dle Průchy¹² se v posledních letech tento přístup výrazně změnil a to v těchto směrech:

- „*Předškolní výchova se začala chápat jako součást **celoživotního vzdělávání**, a proto se vytvářejí programy, které již svým obsahem připravují děti na školní vzdělávání.*
- *Dále se výzkumy prokázalo, že předškolní výchova v institucích školského typu **má pozitivní efekty** (dlouhodobé důsledky) pro další rozvoj dětí.*“¹³

Proto se období předškolního věku stává předmětem zkoumání pedagogiky a vědecké poznatky z tohoto oboru začínají ovlivňovat i vzdělávací politiku v jednotlivých zemích – tj. ve směru větší podpory předškolního vzdělávání.

Zahraniční empirické studie dokládají, že kvalita předškolní výchovy a primárního vzdělávání je nejvýznamnějším determinantem vzdělavatelnosti v pozdějším věku a je určující pro sociální integraci jednotlivců. Napomáhá ke snižování sociálních rozdílů a představuje efektivní opatření k výraznému snižování nákladů budoucích sociálních politik.¹⁴

Česká republika se však dlouhodobě potýká s regionálně nedostatečnou dostupností kvalitního předškolního vzdělávání. Přitom právě v České republice můžeme navazovat na silné institucionální základy a tradice předškolní výchovy.

1.3 Současný stav předškolního vzdělávání v ČR – z pohledu vzdělávací politiky ČR

Předškolní vzdělávání v České republice se uskutečňuje pro děti obvykle od 3 do 6 let (ve zdůvodněných případech i pro děti mimo toto věkové rozmezí) v mateřských školách.

¹² PRŮCHA, J. *Srovnávací pedagogika*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-155-7.

¹³ PRŮCHA, J. *Srovnávací pedagogika*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-155-7.

s. 56

¹⁴ *Knowledge Universe* [online]. United States, 2013 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://usblog.kueducation.com/>

Předškolní vzdělávání je definováno zejména § 33 školského zákona.

Institucionální předškolní vzdělávání není povinné a realizuje se především v mateřských školách (veřejných, soukromých, firemních), popřípadě v přípravných třídách základních škol. Dětem, které mají za rok nastoupit do základní školy, se docházka do mateřské školy nabízí přednostně a bezplatně (dle novely školského zákona č. 472/2011, § 123 odst. 2, poskytuje mateřská škola bezúplatné vzdělávání dětem v posledním ročníku MŠ po dobu nejvýše 12ti měsíců).

Mateřské školy mohou fungovat jako samostatná školská zařízení, ale také jako součást jiných. Vzdělávání v mateřských školách vychází z Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání¹⁵ (RVP PV), který byl schválen v roce 2004 a od 1. 9. 2007 je pro mateřské školy povinný. Každá mateřská škola na jeho základě připravuje vlastní školní vzdělávací program (ŠVP). Pro podporu mateřských škol při tvorbě ŠVP byl vytvořen Manuál k přípravě školního (třídního) vzdělávacího programu mateřské školy¹⁶. Z RVP PV vychází tři následující hlavní cíle: rozvoj dítěte a jeho schopnosti učit se, což umožňuje dětem osvojit si základní hodnoty, na kterých je založena naše společnost, dále jejich schopnosti stát se samostatným a být schopný vyjádřit se jako jednotlivce ve vztahu ke svému okolí.

Předškolní vzdělávání v České republice v posledních letech není opomíjeno. Zabývají se jím mimo jiné i ekonomové z Národní ekonomické rady vlády (NERV), kteří představili kompletní rámec strategie konkurenceschopnosti ČR. Materiál nejenom popisuje problémy, ale přináší skutečně desítky až stovky konkrétních návrhů opatření, která mohou přispět ke zlepšení v oblasti konkurenceschopnosti.

¹⁵ Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. MŠMT, 2006-2012 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-predskolni-vzdelavani>

¹⁶ SMOLÍKOVÁ, Kateřina. *Manuál k přípravě školního (třídního) vzdělávacího programu mateřské školy* [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2005, 27 s. [cit. 2013-06-20]. ISBN 80-870-0001-3. Dostupné z: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2010/02/Manual_SVP-MS.pdf

Nejvíce české konkurenceschopnosti podráží nohy kvalita institucí, tedy spíše nekvalita veřejné správy. „Například tam, kde je oblast služeb, zboží ČR vystavena konkurenceschopnosti, tam ČR konkuruje, ale v oblasti vzdělávání, tam jsou obrovské nedostatky. Jsem přesvědčen o tom, že v oblasti veřejné správy, institucí, výkonu, právních služeb, tam máme obrovské šance,“ říká garant podskupiny NERV ke konkurenceschopnosti Michal Mejstřík.¹⁷

Desítky navrhovaných změn mohou posunout do roku 2020 Českou republiku mezi dvacet nejkonkurenceschopnějších zemí světa.

Vzhledem k současnému vývoji je jisté, že bez reforem si ČR neudrží svoji současnou pozici ve světě. K podobným závěrům navíc došla i řada mezinárodních institucí, jejichž doporučení se spolu se zkušenostmi z vyspělých západních zemí a expertními doporučeními stala základem pro širokou meziresortní spolupráci, na jejímž cíli stojí nový strategický dokument pro Českou republiku.

Cílem vládních kroků v oblasti konkurenceschopnosti je vrátit do roku 2020 Českou republiku mezi 20 nejvíce konkurenceschopných zemí světa. Hlavním nástrojem dosažení tohoto cíle se stal dokument s názvem: Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti ČR 2012-2020: Zpět na vrchol.

Je to také vůbec poprvé, co vláda přistoupila k implementaci takové komplexní strategie. Do procesu bude vtažena i veřejnost, která bude moci sledovat pravidelně doplňované výsledky v jednotlivých projektech i celých oblastech mj. v médiích.

Oblastmi, na které je kladen zvláštní důraz, je vzdělávání a jeho výstupy v podobě výstupů vědy a dále inovační potenciál a jeho podpora. Tyto kroky se ale neobejdou bez kvalitního institucionálního zázemí – přehledné a co nejvíce jednoduché veřejné správy s fungujícím a stabilním právním systémem.

¹⁷ *Rámcová Strategie konkurenceschopnosti* [online]. 1. upr. vyd. Editor Michal Mejstřík. Praha: Úřad vlády České republiky, Národní ekonomická rada vlády (NERV), 2011, 307 s. [cit. 2013-06-20]. ISBN 978-80-7440-050-6. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/ekonomicka-rada/aktualne/Ramec_strategie_konkurenceschopnosti.pdf

Jednou z oblastí, kterou se plnění cílů Strategie Evropa 2020 zabývá, je i předškolní vzdělávání.¹⁸ Z dokumentu lze citovat:

„Zvyšování kvality a dostupnosti předškolního vzdělávání

Kvalitní předškolní vzdělávání koncipované jako součást vzdělávacího systému je ideální přípravou na vstup do školského systému a prevencí negativních důsledků sociálních nerovností projevujících se v pozdějších fázích edukačního cyklu. Proto by jí měla být věnována při tvorbě koncepčních materiálů v oblasti politiky vzdělávání náležitá pozornost. Předškolní vzdělávání nelze tedy považovat primárně za péči o malé děti nerodičovskou osobou, nýbrž za prostředek socializace dítěte a osvojování základních dovedností pro pozdější život. Stejně tak není vhodné v této životní fázi zapomínat na to, že základní kulturní, etické a sociální normy nejlépe vštěpuje dítěti fungující rodina. Předškolní vzdělávání má klíčovou úlohu zejména tam, kde rodina tuto základní funkci nemůže plnit.

Konkrétní reformní priority

*Zvýšení dostupnosti institucí předškolního vzdělávání Vláda podnikne kroky umožňující snazší zřízení institucí předškolního vzdělávání odstraněním existujících legislativních překážek, především pak některých nadbytečných nároků na specifické podmínky vzniku takových zařízení. Zjednodušení podmínek však nesmí mít za následek snížení kvality těchto zařízení. Vláda bude také finančně podporovat **zřizování firemních školek**. Vláda bude, mj. v rámci systému tarifního ohodnocení, podporovat příliv kvalifikovaných pracovních sil i do oblasti předškolního vzdělávání.*

S ohledem na skutečnost, že výnosy z investic do vzdělání klesají s věkem dítěte, jsou právě investice do předškolní výchovy vysoce návratné. V této souvislosti je vhodné ve zvýšené míře podporovat i výuku cizích jazyků v institucích předškolní výchovy.

Vláda zvýší dostupnost předškolní přípravy pro děti ze sociálně znevýhodňujícího prostředí včetně zavedení nárokovosti docházky do mateřské školy pro sociálně vyloučené. Zároveň bude provedena transformace systému pedagogicko-psychologického poradenství

¹⁸ Investice pro evropskou konkurenceschopnost: Příspěvek České republiky ke Strategii Evropa 2020. Národní program reforem České republiky 2011 [online]. 2011 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/scripts/file.php?id=92896>

tak, aby adekvátně diagnostikoval individuální potřeby dětí a navrhoval vhodná vyrovnávací a podpůrná opatření v úplné součinnosti s mateřskými a základními školami a nestátními neziskovými organizacemi.

Implementace na úrovni vlády

Vláda připraví konkrétní návrhy na finanční podporu firemních mateřských školek a na legislativní odstranění překážek jejich zřizování během roku 2011. Rozpočtové dopady budou záviset na konkrétní formě finanční podpory.

Opatření této kapitoly spadají pod 4. pilíř konkurenceschopnosti - Zdraví a základní vzdělání - dle metodiky Světového ekonomického fóra. “¹⁹

Dle ekonomů z Národní ekonomické rady²⁰ v oblasti předškolního vzdělávání přetrvávají teritoriální disparity v dostupnosti finančně přijatelné a kvalitní institucionální předškolní výchovy pro děti ve věku 2-5 let. Jako příčinu uvádí nevhodně nastavenou zodpovědnost a institucionální zájmy. Dle nich dochází ke koordinačním a systémovým selháním v plánování místního rozvoje s ohledem na demografický vývoj a stěhování obyvatelstva. Dále konstatují, že existuje nedostatečná motivace obecních a regionálních politických a správních reprezentací při zohledňování dlouhodobých společenských a ekonomických zájmů jednotlivců a země.

Omezená dostupnost předškolních zařízení v České republice má řadu národohospodářských dopadů, které si společnost a politické reprezentace dostatečně neuvědomují. Způsobuje to (spolu s nevhodnými formami podpory rodičovství) vysokou a dokonce prohlubující se absenci žen s dětmi na trhu práce. To vede k nevyužití jednoho

¹⁹ Investice pro evropskou konkurenceschopnost: Příspěvek České republiky ke Strategii Evropa 2020. Národní program reforem České republiky 2011 [online]. 2011 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/scripts/file.php?id=92896>

²⁰ Rámcová Strategie konkurenceschopnosti [online]. 1. upr. vyd. Editor Michal Mejstřík. Praha: Úřad vlády České republiky, Národní ekonomická rada vlády (NERV), 2011, 307 s. [cit. 2013-06-20]. ISBN 978-80-7440-050-6. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/ekonomicka-rada/aktualne/Ramec_strategie_konkurenceschopnosti.pdf

z mála prorůstových ekonomických zdrojů ČR. Jde navíc o populaci žen v celém spektru vzdělanosti a tedy produktivity. Dlouhá absence na trhu práce vede k degradaci lidského kapitálu, do kterého bylo investováno mnohem více než v historii a redukuje se tím i celoživotní kariérní příležitosti žen (proto vysoké mzdové rozdíly mužů a žen v ČR). Způsobuje to také odkládání mateřství a snižuje ochotu mít více dětí nebo mít děti vůbec, což má významné demografické implikace a i samo o sobě prohlubuje problém implicitního zadlužení důchodového systému. Veřejné rozpočty tak přichází o velký objem daní a sociálních odvodů nepracujících žen.

Ekonomové z NERVU uvádí, že současné diskuse o reformě a reformní úsilí jsou příliš soustředěny na alternativní formy hlídání dětí. Dle nich je nedostatečná pozornost věnována zdokonalování standardní, desítkami let ověřené a společností důvěřované institucionální formě předškolní výchovy ve formě školek a jeslí a kvalitě předškolní výchovy samotné.

V oblasti předškolní výchovy navrhuje ekonomové z Národní ekonomické rady tato opatření:

- *„Změnit dosavadní úhel pohledu a začít vnímat skutečnost, že veřejné investice do kvalitní předškolní výchovy jsou nákladově velice efektivní strategií (i v době fiskálního napětí) podpory dlouhodobého ekonomického růstu, snižování dlouhodobých deficitních tlaků a předpokladem úspěchu jednotlivců v jejich dalším životě. Investice do kvalitní výchovy dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí také výrazně snižuje budoucí sociální náklady.*
- *Hledat, ověřovat a implementovat systémová řešení problémů tohoto segmentu uvedených v předchozí sekci. Ze strany státu podpořit možnosti skloubení aktivního a kvalitního rodičovství s pracovní kariérou a dětem poskytnou kvalitní výchovu a péči o děti v podnětném sociálním prostředí.*
- *Podpořit účast v předškolním vzdělávání dětí s kulturním a sociálním znevýhodněním včetně ekonomických stimulů.“*²¹

²¹ *Rámcová strategie konkurenceschopnosti* [online]. 1. upr. vyd. Editor Michal Mejstřík. Praha: Úřad vlády České republiky, Národní ekonomická rada vlády (NERV), 2011, 307 s. [cit.

Dle garanta podskupiny NERV Michala Mejstříka je podpora účasti v předškolním vzdělávání dětí s kulturním a sociálním znevýhodněním včetně ekonomických stimulů jedním z mála relativně levných a fungujících způsobů jak snižovat rizika neúspěšného vzdělávání dětí na základní škole. Mejstřík dále uvádí, že případné budoucí důsledky obtížné vzdělavatelnosti a nedovzdělanosti jsou obrovské, jak sociální tak ve formě budoucích sociálních výdajů státu.

V závěrečné zprávě podskupin národní ekonomické rady vlády pro konkurenceschopnost a podnikání se uvádí jako jeden z cílů během let 2011 – 2013: **Zvýšit dostupnost a kvalitu předškolní výchovy**²²

2013-06-20]. ISBN 978-80-7440-050-6. Dostupné z:
http://www.vlada.cz/assets/ppov/ekonomicka-rada/aktualne/Ramec_strategie_konkurenceschopnosti.pdf

²² MÜNICH, Daniel. *Závěrečná zpráva podskupin Národní ekonomické rady vlády pro konkurenceschopnost a podporu podnikání: Kapitola III – Vzdělanost* [online]. 28.2.2011 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/NERV_kap03.pdf

2 HISTORICKÝ VÝVOJ POSKYTOVÁNÍ PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

Jak uvádí Rýdl²³, minulé bylo století mimo jiné stoletím dítěte, alespoň pomineme-li období dvou světových válek, kdy byly zabíjeny i děti. Dvacáté století bylo dobou, kdy se dítě stalo autentickou bytostí, plnoprávným, rovnocenným, ba zvýhodňovaným členem společnosti, jehož postavení začalo být chráněno legislativou (roku 1924 zakotvila zvláštní záruky, péči a zvláštní právní ochranu dítěte Ženevská deklarace práv dítěte), současně se stalo bytostí, k níž se upínají naděje rodičů i společnosti.

Dle Opravilové²⁴ v historii myšlení o výchově nejmenších můžeme zaznamenat dva proudy. První ponechává předškolní dítě v zásadě v péči rodiny a pouze z nezbytných důvodů připouští možnost zastoupit ji a doplnit. Druhý přichází s myšlenkou, že již v tomto období lze děti ve veřejné instituci záměrně vzdělávat a začleňovat do soustavného vzdělávacího procesu. Zatímco první proud po staletí převládal, druhý se prosadil až poměrně nedávno. Postupnou cestou pokusů a omylů se řešila organizace a správa veřejných institucí, vyvstávaly také otázky cíle a obsahu výchovy v předškolním období a posléze i problematika přípravy pracovníků pro tato zařízení.

*„Dvě stě let historie veřejné předškolní výchovy představuje jak období, kdy byla situace celkem přehledná, zmapovaná a zhodnocená, tak období bouřlivého reformního kvasu i období stagnace. Část dávné i nedávné minulosti zůstává pouze zajímavá a někdy i úsměvná, ale převážná většina z celého dosavadního vývoje veřejné předškolní výchovy zahrnuje množství otázek i problémů, které dodnes neztratily na významu a zaslouží si zamyšlení a srovnání se současností.“*²⁵

Vzdělávání v období předškolního věku zajišťují nejen mateřské školy, ale také jesle. Vztah naší společnosti k jeslím je spíše záporný, zajímavostí je, že přes tento negativní postoj

²³ RÝDL, K. *Radostné dětství*. Praha: Paseka, 2006. ISBN 80-7185-647-9.

²⁴ OPRAVILOVÁ, E. *Smysl ohlédnutí do historie předškolní výchovy*. Poradce ředitelky mateřské školy, roč. II. č.5/2013 Praha: Forum s.r.o., 2013. ISSN 1804-9745

²⁵ OPRAVILOVÁ, E. *Smysl ohlédnutí do historie předškolní výchovy*. Poradce ředitelky mateřské školy, roč. II. č.5/2013 Praha: Forum s.r.o., 2013. ISSN 1804-9745

pouze malý zlomek dospělého obyvatelstva pochybuje o užitečnosti předškolní výchovy, institucionálně zajišťované mateřskými školami

Původní myšlenka péče o předškolní děti mimo rodinu vznikla v souvislosti s filantropií, ve snaze pomoci dítěti z nejchudších a nejbídnejších vrstev, obléci ho, zajistit mu alespoň jedno teplé jídlo denně, umýt ho či vykoupat, vymanit ho z prostředí, které ohrožovalo jeho zdravý fyzický, psychický a mravní vývoj. Otázka, zda matka pracuje či nikoliv byla u zrodu mateřských škol druhotná a jejich význam pro socializaci dítěte nebrala veřejnost v úvahu.²⁶

2.1 Předškolní instituce v zahraničí

Řada filozofů a pedagogických reformátorů v souvislosti s předškolním obdobím pochopitelně o výchově teoreticky uvažovala. Ale teprve společensko-ekonomické změny v Evropě v 19. století vyvolaly nutnost veřejnou výchovu předškolních dětí řešit prakticky.

Anglický politik, průmyslník a sociální reformátor Robert Owen (1771 – 1858) vedle reformy, které se týkaly výroby v jeho továrně, chtěl také zlepšit životní podmínky svých zaměstnanců a pomoci jim v péči o děti. Rozhodl se proto, že dětem zajistí bezpečné místo k pobytu, zdravou stravu, ošacení, a hlavně dobré vychování. S nadsázkou lze říci, že právě zde se zrodila prvotní myšlenka dnešních **firemních školek**.

V roce 1809 založil pro nejmladší děti vlastní školní instituci – Infant school. V roce 1816 pak ve skotském New Lanarku vznikl Institut pro výchovu charakteru, kam byla zahrnuta předškolní výchova. Děti byly rozděleny do dvou skupin. Ve skupině od jednoho roku do tří let měly děti trávit co nejvíce času na čerstvém vzduchu, hrát si, poslouchat vyprávění pěstounky a získávat užitečné návyky. Skupina dětí od tří do šesti let se měla již soustavně vzdělávat (např. zájem o poznávání světa měly podpořit mapy) a získávat základy charakteru a mravních vlastností.

V Německu vyvrcholila snaha o institucionalizaci předškolní výchovy v osobě Friedricha Wilhelma Augusta Fröbela (1782 – 1852). Proslavil se realizací záměru „*zařídit veřejnou školu pro děti od 3 do 6 let, ještě školou nepovinné, kde by hrou a podobným příjemným zaměstnáním byly připravovány k pozdější vážné práci a popřípadě měly náhradu*

²⁶ RÝDL, K. *Radostné dětství*. Praha: Paseka, 2006. ISBN 80-7185-647-9.

za nedostatečný život domácí“. V roce 1840 založil v Blankenburgu první veřejné předškolní zařízení, které poeticky nazval dětská zahrádka – kindergarten.²⁷

2.2 Předškolní instituce v Čechách.

V Praze byla první německá „dětská zahrádka“ založena v roce 1864 jako soukromý ústav pro děti zámožných rodin. V roce 1872 bylo v Rakousku-Uhersku zřizování kindergärten přímo doporučeno. Ale české prostředí, především z obavy před germanizací, bylo v celém 19. století velice zdrženlivé, až odmítavé. Svůj zásadní nesouhlas vyslovila také vedoucí osobnost lidumilných spolků pražských Marie Riegrová – Palacká (1833 – 1892). Ve školce podle tohoto vzoru viděla nebezpečí posílení německého vlivu. Díky svému postavení a společenským stykům zahájila boj za veřejnou výchovnou instituci podle vlastní představy.

Předškolní péče, která její zásluhou vznikla v šedesátých až devadesátých letech v Praze, sledovala dva cíle: pomoc sociálně potřebným rodinám a odvrácení hrozby „poněmčování“ českých dětí ve výchovných zařízeních jazykově německých, jichž v Praze přibývalo. Tehdejší česká politika s nadějem hleděla k Francii, v níž viděla hráz proti pangermanismu. Riegrová, dokonale frankofonní, se chopila příležitosti.²⁸

Vzor pro novou opatrovnu našla především ve francouzských předškolních zařízeních, a proto zajistila, aby dvě vybrané učitelky, které měly na nové mateřské škole působit, absolvovaly v Paříži půlroční kurz pro pěstounky u hlavní představitelky těchto institucí, paní Marie PapeCarpentierové. Při hospitacích v pražské německé Kindergarten a v Německu narazily na stopy Friedricha Fröbela.

První česká kopie francouzského *salled'asle* (mateřská škola) byla otevřena v lednu 1869 u Svatého Jakuba na Starém Městě pražském, přijala název mateřská škola. Inspirace odkazem Komenského byla zřejmá. O finanční zajištění mateřské školy – nejchudší děti zde zdarma dostávaly nejen jídlo, ale i oblečení – se staral komitét dam, později přejmenovaný na Výbor paní pro městské školy a opatrovny. Marie Riegrová byla jeho předsedkyní. Peníze

²⁷ OPRAVILOVÁ, E. *Smysl ohlédnutí do historie předškolní výchovy*. Poradce ředitelky mateřské školy, roč. II. č.5/2013 Praha: Forum s.r.o., 2013. ISSN 1804-9745

²⁸ RÝDL, K. *Radostné dětství*. Praha: Paseka, 2006. ISBN 80-7185-647-9.

poskytovala pražská radnice, formou darů přispívaly peněžní ústavy, spolky i jednotlivci, ve prospěch mateřských škol se konaly sbírky.²⁹

V dalších českých městech vznikala podobná zařízení o něco později. Vžilo se pro ně pojmenování opatrovny, z německého Bewahranstalt, ústav k opatrování, ochraně. Mezi nejvýznamnějšími lze zmínit opatrovnu v Praze Na Hrádku na Novém Městě, na Hradčanech, v Brně a v Plzni. Byly určeny pro děti, jejichž rodiče denně chodili do práce.³⁰

Velkým přínosem v oblasti předškolního vzdělávání byla činnost Františka Jana Vladimíra Svobody. Můžeme konstatovat, že dal našim předškolním institucím (pro které se používaly názvy – opatrovna, děckovna, dětinec...) laskavé pojmenování školka. Přispěl k řešení zásadních otázek předškolního vzdělávání a poukázal na řadu problémů, které se řeší i v současné době.

Svobodu lze dle Opravilové³¹ považovat i za důstojného předchůdce všech našich dalších osnov, vzdělávacích programů a kurikul předškolního vzdělávání i za klíčovou postavu v teorii a praxi veřejné předškolní výchovy v 19. století, která některými svými myšlenkami přesáhla až do doby současné.

Významným dokumentem v oblasti předškolního vzdělávání bylo Vynesení č. 4711 c.k. ministra vyučování ze dne 22. června 1872. Výnos rozlišoval druhy předškolních zařízení. Opatrovny a jesličky měly především podobu ošetrovacích ústavů, kdežto úkol mateřských škol měl na zřeteli vyšší věc, totiž vychovávání.³²

Druhá polovina 19. století vnesla do veřejné výchovně-vzdělávací soustavy předškolní vzdělávání jako fenomén. Byly položeny základní otázky, k nimž se každá generace svým

²⁹ RÝDL, K. *Radostné dětství*. Praha: Paseka, 2006. ISBN 80-7185-647-9.

³⁰ OPRAVILOVÁ, E. *Smysl ohlédnutí do historie předškolní výchovy*. Poradce ředitelky mateřské školy, roč. II. č.5/2013 Praha: Forum s.r.o., 2013. ISSN 1804-9745. s. 22

³¹ OPRAVILOVÁ, E. *Smysl ohlédnutí do historie předškolní výchovy*. Poradce ředitelky mateřské školy, roč. II. č.5/2013 Praha: Forum s.r.o., 2013. ISSN 1804-9745. s. 23

³² OPRAVILOVÁ, E. *Předškolní výchova v období národního obrození*. Poradce ředitelky mateřské školy, roč. II. č.6/2013 Praha: Forum s.r.o., 2013. ISSN 1804-9745. s. 33

způsobem znovu vrací. Nacházíme předchůdce osnov, programů, projektů či kurikul, sledujeme vhodné i zavrženíhodné metody práce a způsoby organizace dětské činnosti.

Česká mateřská škola od počátku jasně deklarovala svou vzdělávací funkci, které přizpůsobovala obsah blízky primárnímu vzdělání, zprostředkovaným záměrným a soustavným působením.

3 RODINNÁ VÝCHOVA

Rodinná výchova je podle Průchy³³ výchova většinou dětí a mladistvých, která se uskutečňuje v rodině a uskutečňují ji rodiče a prarodiče. Jedná se o nejvýznamnější činitel, který formuje mladého člověka.

„Rodina je základem pro vývoj každého jedince a současně je také základním článkem struktury lidského společenství. Právní rámec vzniku manželství a posléze rodiny vymezuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině ve znění pozdějších předpisů. Mimo jiné poukazuje na některé povinnosti a práva ve vztahu k vlastnímu dítěti, např. rodiče mají být svým osobním životem a chováním příkladem svým dětem (§ 32, odst. 2), rodičovská zodpovědnost náleží oběma rodičům (§ 34 odst. 1).“³⁴

Rodina dítěti určuje osobní vývoj a zejména jeho vztahy k ostatním skupinám. Dává mu podporu, učí ho, jak se postavit ke konfliktům, učí ho mnoha dovednostem apod. Ale na druhou stranu může být i zdrojem stresu.

Rodiče jsou dnes ve svém výchovném úsilí značně osamoceni, rodičovství je de facto věcí soukromou. Výchova dětí a zabezpečení rodiny jsou v porovnání s výkonem zaměstnání chápány v celospolečenském kontextu jako méně přínosné a důležité, což dokládá oslabená pozice zaměstnanců – rodičů na trhu práce. Rodiče jsou přitom vystaveni vysokým nárokům na kvalitu výchovy dětí a péče o ně, která, aby byla úspěšná, vyžaduje od rodičů obětovat nejen finanční prostředky k jejich materiálnímu zabezpečení, ale také osobní zralost, odhodlání postavit se negativním společenským jevům komplikujícím výchovu dětí a zejména pak dostatek času a osobního nasazení k vytvoření kvalitního rodičovského vztahu, který dítěti umožní všestranný zdravý vývoj.

³³ PRŮCHA, J. *Srovnávací pedagogika*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-155-7. s. 322

³⁴ HORKÁ, H. - SYSLOVÁ, Z. *Studie k předškolní pedagogice*, Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5467-7. s. 25

3.1 Postavení rodiny v dnešním světě

Podle Vágnerové³⁵ jsou rodiče emocionálně významnou autoritou. Dítě rodiče bere jako svůj vzor, kterému se chce podobat. Zvyšuje mu to pocit jistoty a bezpečí a cítí se méně ohrožováno. Má posílenou sebejistotu a sebeúctu.

Dnešní situace se zásadně liší od minulosti. Přirozená výchova a socializace dětí v širší rodině řady sourozenců a dětí příbuzných, kde práce splývala s chodem domácnosti, je již výjimkou.

„Život v současném světě doznal zcela jiných rozměrů a trendů. To, co bylo aktuální v minulosti, ztratilo svoji opodstatněnost a bylo vystřídáno zcela novými trendy – globalizací. Globalizace se vyznačuje vzájemně propojenými systémovými vztahy na nejrozličnějších úrovních, které jsou charakteristické rychlým rozvojem vědy, techniky, politiky, ekonomiky i kultury. Jsou pro ni typické etnické konflikty, ale i politické dohody při řešení vleklých sporů a ekologické katastrofy.“³⁶

Dle Syslové³⁷ vlivem globalizace dochází ke „zmenšování“ světa a styku různých kultur. Tím dochází k proměnám rodinného života a k novým jevům, jakými jsou:

- Bilingvní manželství;
- Rodiny, které několikrát ve svém vývoji změní lokální kulturu;
- Rodiny, ve kterých kromě společných dětí žijí děti partnera či partnerky;
- Rodiny formálně nesezdané;
- Neúplné rodiny vzniklé rozvodem.

Mezi dalšími faktory ovlivňujícími rozvíjející se osobnost dítěte může být také zvyšování průměrného věku matek, lze sledovat nízkou úroveň sňatečnosti a nárůst počtu dětí narozených mimo manželství.

³⁵ VÁGNEROVÁ, M., *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*, Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

³⁶ SYSLOVÁ, Z. a kol. *Jak úspěšně řídit mateřskou školu*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012. ISBN 978-80-7357-976-0. s. 234

³⁷ SYSLOVÁ, Z. a kol. *Jak úspěšně řídit mateřskou školu*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012. ISBN 978-80-7357-976-0. s. 234

Člověk se rodí s jistými předpoklady pro svůj růst a vývoj. Pokud vyrůstá v přiměřeně podnětném a láskyplném prostředí, dochází k pozitivní socializaci. O té se hovoří tehdy, když si jedinec osvojuje normy, hodnoty a cíle v souladu s kulturou společnosti. Rodina je základním životním prostředím dítěte, v němž dochází k primární socializaci.

Socializace je celoživotním procesem, při kterém jsou postupně přebírány normy chování, zvyky, postoje, hodnoty a vzory životních rolí. Jedná se o aktivní proces osvojování si sociálních vědomostí, dovedností a návyků ze strany rodiny, školy, společnosti atd.

Současná rodina prochází změnami, které úzce souvisí s proměnou celé společnosti. Přináší s sebou velkou variabilitu sociálního, kulturního, ale i náboženského prostředí jednotlivých rodin. Mění se také vztahy rodiny se školou a požadavky rodičů na školy, kterým svěřují své dítě do péče. Vyhovět požadavkům rodičů a současně naplňovat poslání předškolního vzdělávání je jeden z nejnáročnějších úkolů mateřské školy.

3.2 Rodinná politika

Rodinná politika ve své podstatě představuje souhrn aktivit a opatření za účelem podpory rodiny. Jelikož se jedná o politiku průřezovou, zasahuje do nejrůznějších veřejných oblastí života společnosti, jako je např. bydlení, školství, zdravotnictví, trh práce, infrastruktura. Na druhou stranu se však týká oblasti vysoce soukromé, a musí tedy respektovat autonomii a schopnost rodin samostatně se rozhodovat. Rodinná politika je proto soustředěna na podporu rodin, nikoli na přebírání jejich rolí a zasahování do vnitřního života rodin, rozdělování sociálních rolí v rodině atd. Měla by pamatovat na všechny vývojové fáze rodin, stejně jako na jejich potřeby v konkrétních situacích.

Role státu v pro-rodinné politice je zřejmá. Moc výkonná definuje pravidla a moc zákonodárná je schválí.

Rodinná politika státu není a nemůže být samostatnou kapitolou, ale souvisí s celou řadou dalších opatření. Patří mezi ně také daňový systém, důchodová politika, způsob fungování pracovního trhu, politika zaměstnanosti, adopce a možnosti umělého oplodnění, pěstounská péče či alternativní formy rodiny. Rozsah rodinné politiky je velmi široký a rozsáhlý, pro potřeby diplomové práce bude kladen důraz především na oblasti přímo související s péčí o děti v předškolním věku (zařízení péče o děti, pracovní trh, mateřská a rodičovská dovolená).

Rodinná politika státu se v roce 2008 stala jednou z hlavních priorit vlády ČR. Dne 19. listopadu 2008 schválila vláda materiál „Prorodinný balíček“³⁸, který obsahoval sedm různých opatření na podporu rodin s dětmi.

Cílem tohoto dokumentu nebyla pouze pasivní podpora rodiny, ale vytváření vlídnějšího prostředí rodičům pro snadnější sladění pracovního a rodinného života. Zároveň tento dokument reagoval na skutečnost, že na rozdíl od zahraničí v ČR téměř neexistovala nabídka různých typů služeb péče o děti.

A právě zařízení péče o děti jsou v kontextu sladování rodinného a pracovního života důležité pro rodiče dětí různých věkových kategorií. Jak se uvádí v tiskové zprávě Gender studies: *„Jen kvalitní zařízení a služby mohou zajistit kvalitní péči a v pozdějším předškolním věku také vzdělávání dětí mimo rodinné prostředí. Zároveň odstraňují překážky pro participaci rodičů (především však žen) na trhu práce a jejich diskriminaci. Česká republika se již dlouhodobě potýká především s kapacitní a regionální nedostupností zařízení péče o děti.“*³⁹

V posledních letech došlo v České republice k významné změně při pobírání rodičovského příspěvku. Od roku 2008 si mohla většina rodičů zvolit ze tří variant délky pobírání rodičovského příspěvku – varianty dvouleté, tříleté a čtyřleté⁴⁰. Rodiče tak mohou reagovat na své momentální potřeby. Rodičovský příspěvek byl navázán na podmínku, že dítě nebude ve státním zařízení péče o děti více než 5 kalendářních dnů v měsíci a v MŠ více než 4 hodiny denně či 5 kalendářních dnů v měsíci.

Nejdůležitější změnou, kterou zákon přináší, je právě flexibilita při výběru délky trvání rodičovské dovolené a výše rodičovského příspěvku s možností měnit podmínky

³⁸ SEZEMSKÝ, Jiří. Materiály MPSV předkládané na jednání Vlády ČR 19. listopadu 2008. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2008 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/5884/19112008.pdf>

³⁹ Rodinná politika. Zařízení péče o děti mladší tří let. *Gender Studies* [online]. 31.10.2011 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.genderstudies.cz/tiskove-zpravy/>

⁴⁰ Zákon č. 117/1995, o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších novel

jednou za čtvrt roku a stanovením stropu na vyplacení rodičovského příspěvku ve výši 220 000 Kč.

Od 1. 12. 2012 došlo k další změně a v současné době dětem od 2 let již docházka do zařízení péče o děti není nijak omezována. Rodiče mají možnost umístit děti od 2 let do zařízení péče o děti na jakkoli dlouho, aniž by ztratili nárok na rodičovský příspěvek. Další novinkou je zavedení konta při pobytu v zařízení péče o děti mladší 2 let ve výši 46 hodin měsíčně.

Uzákoněné změny jsou veskrze pozitivní, jsou ale další v pořadí mnoha relativně radikálních změn, kterými v posledních letech rodinná politika v našem státě prochází.

V tiskové zprávě Gender studies⁴¹ se uvádí, že nově zavedená možnost čerpat vyšší příspěvek v rodičovství po kratší dobu moc vůbec nedává smysl v situaci, kdy je obtížné do MŠ umístit děti starší 3 let, natož děti mladší. Síť péče o děti do 3 let je v ČR minimální, jestli je v celé republice zhruba 45 a ve státních MŠ je míst nedostatek. Kratší, vyšší čerpání rodičovské dovolené budou tedy využívat spíše rodiče, kteří mají v pohotovosti hlídací babičky a dědečky anebo finance na soukromé chůvy.

3.3 Slučitelnost rodiny a zaměstnání

Jedna z klíčových otázek posledních desetiletí je slučitelnost rodiny a zaměstnání a zajištění péče pro děti v rodinách s oběma rodiči pracovně činnými. Tímto tématem se již od roku 2001 zabývá OECD ve srovnávacích studiích mezi jednotlivými státy.

Průcha⁴² uvádí, že v šedesátých až sedmdesátých letech minulého století u nás nastal – v důsledku zvyšující se zaměstnanosti matek – bouřlivý rozvoj předškolního vzdělávání. Kvantitativní ukazatele o počtu mateřských škol a dětí v nich umístěných dosahovaly maxima uprostřed osmdesátých let.

⁴¹ Nedostatek míst v mateřských školkách. Aktuální glosa Gender Studies k rodinné politice. *Gender Studies* [online]. 30.4.2012 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.genderstudies.cz/tiskove-zpravy/>

⁴² PRŮCHA, J. *Srovnávací pedagogika*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-155-7. s.

Tschanen-Hauser⁴³ uvádí, že v současné době se klasická industriální společnost proměnila v informační společnost a společnost zaměřenou na služby. Tato nová podoba s sebou nese také odlišné nároky na jedince při koordinaci pracovního a rodinného života. Dochází ke změně pevné pracovní doby na volnou, práci o víkendech apod., práce není vázána na pracoviště (např. práce z domova). Již neexistuje klasické oddělení pracovního života od soukromého života v rodině. Čím je tedy zaměstnání variabilnější, tím vznikají větší problémy s jeho koordinací s výchovou dětí, s jejich docházkou do předškolních a školních zařízení zajišťujících péči o dítě a jeho výchovu a vzdělávání.

Z výzkumu Eurydice vyplynulo, že „zapojení žen do pracovního procesu ve většině zemí jasně souvisí s věkem jejich dětí. Ekonomická aktivita mužů není věkem dětí ovlivněna a je soustavně vyšší než ekonomická aktivita žen. Mnoho evropských žen se po dobu, kdy pečují o dítě mladší 3 let, stáhne z pracovního trhu. Ekonomická aktivita žen s dětmi ve věku mezi 3 a 6 lety je nižší než průměrná, ale jakmile nejmladší dítě dosáhne 6 let, většina evropských žen uvádí, že jsou připraveny vrátit se do zaměstnání. Přerušování výkonu zaměstnání lze částečně vysvětlit nedostatkem dostupné péče o malé děti.“⁴⁴

Gugler⁴⁵ uvádí tři okruhy, které je třeba podporovat, aby bylo napomoženo harmonizaci pracovního a rodinného prostředí. Prvním je zajištění péče o děti v předškolním a školním věku mimo rodinu, dalším jsou zlepšení podmínek v zaměstnání s přihlédnutím k potřebám rodiny (flexibilita, částečné úvazky, práce z domova přes počítač, jobsharing) a posledním jsou adekvátní podmínky v sociálním zabezpečení.

⁴³ TSCHANEN-HAUSER, A. *Familienergänzende Kinderbetreuung in der Schweiz : Familienergänzende Kinderbetreuung als Bestandteil sozialer Stadtentwicklung – Sozialraumorientierung als Leitkonzept : Voraussetzungen, Chancen und Grenzen. Masterarbeit.* Neu-Ulm: AG SPAK Bücher 2007. ISBN 978-3-930830-87-9. 2007, s. 172-173

⁴⁴ EURYDICE, Education. *Early childhood education and care in Europe tackling social and cultural inequalities* [online]. Brussels: Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, 2009 [cit. 2013-06-20]. ISBN 978-929-2010-072. Dostupné z: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/098CS.pdf

⁴⁵ GUGLER, A.K. ET. AL. *Impressum «KMU-Handbuch Beruf und Familie»* [online]. Bern: Staatssekretariat für Wirtschaft SECO, 2007, 1. Auflage [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: http://www.llv.li/pdf-llv-scg-kmu-handbuch_d-2.pdf

Právě zde se nabízí prostor pro zřizování firemních školek zaměstnavateli za podpory státu. Vyvstává také otázka, zda se zaměřit na podporu rozšíření, případně zkvalitnění stávajících institucionálních zařízení, nebo spíše na podporu dosud nerozvinuté oblasti alternativních forem péče. V tom je také zahrnuto, zda a jak podporovat soukromý sektor a jakým způsobem dosáhnout toho, aby poskytoval služby srovnatelné se státními jeslemi a MŠ.

Závěrem lze tedy říci, že rozšíření nabídky a služeb péče o děti předškolního věku by umožnilo ženám s dětmi se snadněji zapojit do pracovního procesu. To by přineslo více pracovních sil na trhu práce, podpořilo rozhodování párů pro založení rodiny, která by neznamenal ukončení či omezení dalšího pracovního rozvoje jednoho z partnerů, a pomohlo předcházet situacím, kdy se rodiny dostávají do ekonomicko-sociálních problémů.

4 DENNÍ PÉČE O DĚTI

Podle Evropské komise je zajištění denní péče o děti jedním z rozhodujících nástrojů propojení rodinných a profesních rolí. Její zvýšený zájem o toto téma se datuje od konference v Madridu v roce 1995 a dále byl formulován např. v lisabonské smlouvě a následných mnoha koncepčních analytických materiálech, mj. ze summitu v Barceloně⁴⁶.

4.1 Vzdělávání a péče v raném dětství v Evropě

Ve všech evropských zemích jsou v oblasti vzdělávání a péče v raném dětství zavedeny akreditované a dotované služby, ale v několika zemích (Česká republika, Řecko, Irsko, Nizozemsko, Polsko, Spojené království a Lichtenštejnsko) je nabídka veřejně financovaných služeb pro děti mladší 3 let velmi limitovaná nebo žádná a míra účasti v dotovaných zařízeních je velmi nízká. V Evropě jsou patrné dva hlavní organizační modely služeb v této oblasti. V rámci prvního modelu je péče o malé děti poskytována integrovaně: je organizována v jednotné struktuře pro všechny děti předškolního věku. Každé zařízení má pouze jeden řídicí tým pro děti všech věkových skupin a pracovníci odpovědní za výchovu dětí mají zpravidla stejnou kvalifikaci i výši mezd bez ohledu na věk dětí, o něž se starají. Tito učitelé nebo vychovatelé často spolupracují s pracovníky z jiných profesních oborů péče o dítě, jako jsou například pečovatelky nebo dětské sestry. Integrovaný model převládá v severských zemích (kromě Dánska), v Lotyšsku a ve Slovinsku.

Slovinský systém péče o předškolní děti⁴⁷ byl založen v dobách socialismu, s cílem umožnit ženám pracovat na plný úvazek a tím také přispět k jejich ekonomické nezávislosti. K reformě předškolní péče o děti došlo v 90. letech. Oproti jiným členským státům Evropské unie, kde je zaveden rozdělený model péče o předškolní děti, a to o děti od 0 do 3 let, a dále o děti od 3 let do nástupu do základní školy (tak je tomu také v České republice), mají ve Slovinsku integrovaný (univerzální) model pro děti od jednoho do šesti let, kdy vstupují do základní školy. Vzdělávání v MŠ ve Slovinsku je poskytováno všem dětem, jejichž rodiče

⁴⁶ European Council, Presidency Conclusions. Barcelona European Council 15 and 16 March 2002.

Dostupné z: <http://europa.eu.int/council/off/conclu>

⁴⁷ Employment, Social Affairs & Inclusion. *European Commission* [online]. 2013 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/social/home.jsp?langId=en>

mají o umístění zájem, a to od ukončení rodičovské dovolené, což je zpravidla od 11 měsíců věku dítěte, až do vstupu dítěte do základního vzdělávání. Systém předškolní péče o děti má ve své gesci ministerstvo školství a sportu.

V rámci druhého modelu, který je v Evropě nejrozšířenější, jsou služby uspořádány podle věku dětí (běžně pro děti ve věku do 3 let a pro děti ve věku od 3 do 6 let). Poskytování služeb pro tyto dvě věkové kategorie může spadat do kompetence různých ministerstev. V několika zemích existují oba modely současně (Dánsko, Řecko, Španělsko, Kypr a Litva).

Účast dětí mladších 3 let na preprimárním vzdělávání se v jednotlivých evropských zemích významně liší. Veřejně financované služby v některých zemích prakticky neexistují. Míra účasti se od politických změn v roce 1989 postupně snížila zejména v bývalých socialistických státech. V ČR kapacita v roce 2006 klesla od roku 1990 přibližně 25krát a od roku 1995 5krát. Účast dětí mladších 3 let ve vzdělávacím procesu ve vybraných zemích přehledně znázorňuje tabulka č. 1:

Země	děti 0-3 let
Polsko	2 %
Západní země Německa	10 %
Východní země Německa	41 %
Island	53 %
Dánsko	83 %
Švédsko	66 %
Norsko	61 %
Maďarsko	9 %
Rakousko	11 %
Španělsko	18 %
Itálie	19 %
Litva	19 %

Tabulka 1: Počet dětí ve věku 0-3 let umístěných do zařízení denní péče o děti⁴⁸

⁴⁸ EURYDICE, Education. *Early childhood education and care in Europe tackling social and cultural inequalities* [online]. Brussels: Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, 2009 [cit. 2013-06-20]. ISBN 978-929-2010-072. Dostupné z: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/098CS.pdf

Věk pro zahájení docházky do zařízení pro vzdělávání a péči v raném dětství se v jednotlivých evropských zemích významně liší. Ve většině zemí jsou tyto služby k dispozici od narození (v praxi přibližně od 3 měsíců). V Dánsku, na Slovensku a v Lichtenštejnsku je péče dostupná přibližně od 6 měsíců. V Bulharsku, Estonsku, Lotyšsku, Litvě, Rakousku, Slovinsku a ve Švédsku jsou služby v raném dětství poskytovány až od 1 roku. Před dosažením tohoto věku jsou rodiče systémem mateřských a rodičovských dávek podporováni v tom, aby zůstali se svými dětmi doma.

Je třeba zdůraznit, že v mnoha evropských zemích se objem poskytovaných služeb pro děti ve věku do 3 let jeví jako nedostatečný. Z údajů uvedených v dokumentu „Vzdělávání a ranná péče v Evropě“ vyplývá potřeba zásadních finančních investic a vytváření vzdělávacích zařízení pro děti raného věku. Toho by mohlo být dosaženo vytvořením integrovaného systému zařízení pro děti raného věku, ve kterých by se vzdělávaly všechny věkové skupiny dětí od 0 či 1 roku do 5 či 6 let⁴⁹.

Zajistit péči o malé děti musí řešit současná vyspělá společnost na celém světě. Dle doporučení pro členské země Unie měla existovat do roku 2010 nabídka institucionální péče pro 33 % dětské populace do 3 let. Z tohoto doporučení je jasně patrná evropská tendence. Česká republika v současné době nesplňuje požadavek Evropská unie.

V zahraničí je běžné, že pro dítě mladší 3 let je zajištěna kvalitní péče a rodiče mají právo zvolit si typ služby péče o své dítě, který je v souladu s jejich potřebami a potřebami dítěte.

Inspirativní pro nás může být příklad dobré zahraniční praxe pro alternativní formy předškolní výchovy, který je možné najít v Německu a v Rakousku. V Německu a v Rakousku je „vzájemná rodičovská výpomoc“ velmi rozšířená (tzv. Tagesmutter nebo Tagesvater). V těchto zemích je tento typ péče postupně rozvíjen již od 70. let 20. století; obzvláště pak v posledních patnácti letech. Využíván je zejména pro péči o děti do 3 let věku, nejvíce pak mezi 2. a 3. rokem věku dítěte. Současný návrh „dětské skupiny“ (více v kapitole

⁴⁹ EURYDICE, Education. *Early childhood education and care in Europe tackling social and cultural inequalities* [online]. Brussels: Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, 2009 [cit. 2013-06-20].

ISBN

978-929-2010-072.

Dostupné

z:

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/098CS.pdf

4.3.2 vychází rovněž z praxe v Německu a v Rakousku, kde existuje forma služeb péče o děti na neinstitutonální bázi v malých skupinách, tzv. Kindergruppen. Dětské skupiny jsou založeny jako spolek. Každá skupina má pedagogický koncept. Dětské skupiny se omezují na přehlednou velikost (v Rakousku např. maximálně dvanáct dětí).⁵⁰

Další příklady bychom mohli hledat ve skandinávských zemích, které kladou na předškolní výchovu mimořádný důraz. Skandinávské země bodují jak v mezinárodních testech vzdělanosti, tak i v celkové konkurenceschopnosti.

Zajímavý je názor prof. Milady Rabušicové⁵¹ (členky výkonného výboru Světové organizace OMEP), která si myslí, že integrovaná mateřská škola pro děti od 2 do 6 let umožňuje skloubit zařízení výchovně - vzdělávací se zařízením sociálních služeb péče o ně. Rabušicová uvádí i zkušenosti z některých evropských zemí, kde takový model již je vyzkoušený a funguje. Jedná se zejména o Švédsko, ale také Slovinsko, což je země, s níž by se naše republika mohla z hlediska ekonomického snadněji srovnávat.

Určitě však musí být nastavena pravidla této péče. V současné době jsou známa doporučení, která určují podmínky, za nichž by malé děti mohly být v dětské skupině. Země Evropské unie se tato doporučení zavázala dodržovat. Doporučení, která lze uvést:

- o dítě do jednoho roku věku by se měl starat jeden dospělý člověk;
- mezi prvním a druhým rokem by na 1 dospělého měly připadat maximálně 3 děti;
- mezi 2. a 3. rokem je to nejvýše 5 dětí na 1 dospělého;
- pokud jde o skupinu dětí od 2 do 3 let, pak by na 15 dětí měli připadat 2 pedagogové a 1 pečovatel;
- věková skladba dětské skupiny by neměla být pouze dětí dvouletých, ale i dětí o něco starších každá země si podobu péče zvolí sama.

⁵⁰ Projekt 20 Zvýšení kvality a dostupnosti předškolní výchovy (Strategie MK). *BusinessInfo: Oficiální portál pro podnikání a export* [online]. CzechTrade, 1997-2013 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/smk-zvyseni-kvality-predskolni-vychovy-7302.html>

⁵¹ TĚTHALOVÁ, M. *Patří dvouleté děti do mateřské školy?* Informatorium, roč. XVII, č. 5/2010 Praha: Portál, 2010. ISSN 1210-7506.

4.2 Současný stav péče o děti předškolního věku v České republice

Institucionální denní péče pro předškolní děti od nejmladšího věku je v České republice dlouhodobá a procházela různými fázemi. Od 90. let se měnila potřeba a funkce zařízení denní péče o děti. Inspirací k tomu, aby byla uzákoněna delší a postupně prodlužovaná rodičovská dovolená byl předpokládán nárůst nezaměstnanosti. Reakce rodin byla taková, že se snížil zájem o institucionální péči o nejmladší děti (do 2 - 3 let). Klesl počet těchto zařízení o více jak 95%.

Podle statistiky Ústavu zdravotnických informací a statistiky (dále ÚZIS) v České republice funguje 46 jeslí. Jsou to pouhé 3% institucí poskytujících péči o děti mladších 3 let, z doporučených 33% Evropskou unií. V současné době nabídka služeb pro děti v této věkové kategorii neodpovídá poptávce ze strany rodičů. O čemž svědčí informace, že do mateřských škol chodí více než 25% dětí mladších 3 let v daném populačním ročníku.⁵²

Také MŠ nevyhovují svou kapacitou. I přes tradiční dobrou síť kvalitních, místně i finančně dostupných MŠ, skutečnost posledních let dokazuje, že je v současné době problém umístit v České republice dítě ve věku tří let do mateřské školy a to hlavně v některých oblastech, typicky v okrajových částech velkých měst. Dokazuje to zvyšující počet odmítnutých žádostí. Každoročně **chybí v mateřských školách v posledních letech zhruba 30 000 míst**. Například ve školním roce 2009/2010 bylo neúspěšně vyřízeno 29 632 žádostí, což představuje více než trojnásobný nárůst od roku 2005/2006. Tradičně je jeden z nejvyšších převisů poptávky nad nabídkou v Praze – v tomto roce byl zájem o zápis 15 000 dětí na 11 000 míst v mateřských školách. Počet žádostí o přijetí do MŠ, jimž nebylo vyhověno znázorňuje tabulka č. 2:

Území	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011	2011/2012
Hlavní město Praha	1 735	3 223	4 462	5 777	8 056
Středočeský kraj	3 804	4 543	6 737	8 631	9 600
Jihočeský kraj	628	938	1 519	1 429	2 105
Plzeňský kraj	473	786	1 317	1 717	2 484
Karlovarský kraj	364	199	356	389	581
Ústecký kraj	840	1 103	1 671	2 364	2 862
Liberecký kraj	447	675	743	1 175	1 881

⁵² *Statistické ročenky školství* [online]. MŠMT, 2013 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

Královehradecký kraj	411	770	1 381	1 950	1 706
Pardubický kraj	327	559	832	1 340	1 654
Vysočina	465	597	815	1 129	1 400
Jihomoravský kraj	1 768	3 133	5 007	7 057	9 014
Olomoucký kraj	771	1 276	1 829	2 216	2 784
Zlínský kraj	394	687	1 063	1 506	2 148
Moravskoslezský kraj	982	1 507	1 900	2 803	2 911
Česká republika	13 409	19 996	29 632	39 483	49 186

Tabulka 2 Počet žádostí o přijetí do MŠ, jimž nebylo vyhověno – podle území⁵³

Počet dětí ve třídách je zvyšován a přeplňován. Komplikuje to i potřebný individuální přístup k dítěti. V předškolním vzdělávání je i nedostatek financí ze státního rozpočtu, které jsou použity na mzdy, neinvestiční náklady apod., a proto je bržděn rozvoj kurikulárních změn.⁵⁴

4.3 Formy zařízení pro předškolní výchovu v ČR

V České republice existují zejména následující služby péče o děti, které podporují lepší slučitelnost profesních a rodinných rolí:⁵⁵

4.3.1 Služby péče o děti do tří let věku

Tento typ služeb není v České republice příliš rozvinutý. Z informací uvedených v kapitole 4.2 vyplývá, že nabídka teritoriálně a místně dostupných služeb péče o děti mladší tří let věku neodpovídá poptávce rodičů, o čemž svědčí i fakt, že mateřské školy navštěvuje až 25% dětí mladších 3 let. Otázka zabezpečení péče o děti do 3 let věku v ČR je přitom předmětem poměrně časté mezinárodní kritiky jak uvádíme výše.

V České republice existují zejména následující služby péče o děti, které podporují lepší slučitelnost profesních a rodinných rolí:

⁵³ *Statistické ročenky školství* [online]. MŠMT, 2013 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

⁵⁴ *Statistika školství* [online]. Odbor statistiky MŠMT, 2012 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://sberdat.uiv.cz/rozcestnik/>

⁵⁵ Rodina a ochrana práv dětí. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2013 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/4>

- Zdravotnická zařízení typu jesle
- Soukromá zařízení dle z.č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání
- Služby typu "baby-sitting" dle z.č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání

Jesle

Jesle v České republice spadaly do kompetence Ministerstva zdravotnictví ČR, proto byly součástí center sociálních služeb. Další výraznou změnu v oblasti péče o děti přinesl zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, který vstoupil v platnost od 1. 4. 2012. Dle tohoto zákona již nejsou jesle definovány jako zdravotnická zařízení (toto rozhodnutí bylo odůvodněno zdravotním stavem dětí navštěvujících jesle, který nevyžaduje zdravotnickou péči). Tímto ustanovením jsou vyjmuta z gesce Ministerstva zdravotnictví a budou fungovat pouze na bázi volné živnosti. **V nastalé situaci vzniká mnoho nejasností, jak a zda budou vůbec moci být provozovány.** Problematické ovšem je, že jeselská zařízení nepřecházejí do gesce jiného ministerstva, zůstávají fungovat pouze na bázi vázaných živností.⁵⁶

Zhruba 80–85 % finančních prostředků na provoz jeslí jde v současné době z rozpočtu obce a 15–20 % tvoří příspěvek rodičů obvykle v závislosti na velikosti jeslí a lokalitě. Rodiče, kteří umístí dítě do 2 let do jeslí na více než 46 hodin v měsíci, ztrácejí nárok na rodičovský příspěvek. Poptávka po jeslích přesto prudce roste a kapacity jsou zcela naplněné (o poptávce po péči o děti mladší 3 let mluví počty žádostí rodičů dvouletých dětí o umístění do mateřských školek).⁵⁷

Služby, které jesle nabízí, jsou zaměřeny především na službu hlídání, zajištění hygienických a stravovacích potřeb dětí, program je uzpůsoben individuálním požadavkům dětí raného věku.

⁵⁶ Rodinná politika. Jesle a nové zákony. *Gender Studies* [online]. 27.3.2012 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.genderstudies.cz/tiskove-zpravy/>

⁵⁷ Press Kit k aktuálním tématům a změnám v oblasti rodinné politiky. *Gender Studies* [online]. 2012 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: http://www.genderstudies.cz/download/press_kit_rodinna_politika2012.pdf

4.3.2 Služby péče o děti od tří let věku

Péče o děti starší 3 let je v ČR zabezpečena prostřednictvím husté sítě finančně dostupných mateřských škol, které jsou hojně využívány, nicméně k lepší slučitelnosti profesních a rodinných rolí by napomohlo větší přizpůsobení těchto služeb potřebám rodin s dětmi (např. problematika otevíracích hodin nebo podmínky přijímání dětí do zařízení).

V ČR lze rozlišit mezi těmito typy zařízení, a to:

- Mateřskými školami zřízenými státem, obcí, krajem, svazkem obcí
- Mateřskými školami "soukromými", tj. zřízenými církevními právníckými osobami či jinými právníckými osobami, jejichž předmětem činnosti je poskytování vzdělávání nebo školských služeb podle školského zákona
- Soukromými zařízeními provozovanými v režimu zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, která neposkytují rekreačně-vzdělávací činnosti realizovanou v rámci výchovy a vzdělávání ve školách, předškolních a školských zařízeních zařazených do sítě škol
- Službami typu "baby-sitting" dle z.č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání
- V rámci Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV) od 1. 7. 2011 probíhá projekt **Dětská skupina MPSV**.⁵⁸ V současné době pouze pro děti zaměstnanců MPSV a pro děti zaměstnanců organizačních složek státu zřizovaných MPSV, případně pro děti zaměstnanců jiných organizačních složek státu. Záměrem MPSV je tuto formu péče umožnit i jiným nestátním subjektům, aktuálně MPSV připravuje paragrafové znění návrhu zákona. Podrobněji je tato problematika rozpracována v kapitole 4.4.

Mateřské školy

Mateřské školy spadají do kompetence MŠMT a jejich financování je kryto ze 3 zdrojů – MŠMT, obce a rodiče.

⁵⁸ Rodina a ochrana práv dětí. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2013 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/4>

Mateřská škola podle Průchy⁵⁹ (2003) navazuje na výchovu dětí v rodině a zajišťuje dětem všestrannou péči ve věku 3 – 6 let. Povinnost docházky do MŠ není zákonem vymezena.

Úkolem mateřské školy je doplňovat rodinnou výchovu dítěte a v úzké vazbě na ni zajišťovat jeho další předškolní vzdělávání.

Usnadňuje dítěti další životní a vzdělávací cesty. Rozvíjí osobnost dítěte, podporuje tělesný rozvoj a zdraví, osobní pohodu, dítě dokáže lépe chápat okolní svět, motivuje se k dalšímu učení a poznávání. Dítě se naučí díky mateřské škole žít ve společnosti ostatních.

Vytváří předpoklady pro následující vzdělávání, a to tím, že podporuje individuální rozvojové možnosti dětí.

Základní vztahy mezi mateřskou školou a rodinou jsou vymezeny i v dokumentech jako je školský zákon, vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání a Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.

4.4 Možnost vzniku zařízení péče o dítě z pohledu současné platné legislativy

Současné právní zákony umožňují vznik alternativních zařízení pro péči o děti jen velmi komplikovaně a s nedostatečnými zárukami kvality a ochrany pro pečovatele i rodiče.

Kromě školského zákona, který umožňuje vznik mateřských škol je možno zařízení pečující o děti v předškolním věku zřizovat ještě dle živnostenského zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání. Zde je však péče o děti starší 3 let v současnosti volnou živností, takže je v podstatě nesystematizovaná a neregulovaná. Což sice umožňuje velkou variabilitu jejich budování a provozování, ale zároveň však pro zřizovatele, provozovatele i samotné rodiče nepřehledná a bez dostatečných záruk kontroly a kvality. Jak bylo uvedeno v kapitole 3.2, již před několika lety na tento stav reagovalo MPSV, které vnímalo zvýšenou potřebu

⁵⁹ PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 4. upravené vydání. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

ze strany rodičů na vznik dalších alternativních forem péče o děti a zpracovalo tzv. „Prorodinný balíček“⁶⁰

Na základě programového prohlášení Vlády ČR, jež v oblasti rodinné politiky reaguje na společenskou potřebu zlepšit možnosti sladování profesního a rodinného života, se vláda mimo jiné zavázala k podpoře firemních školek. Právě tzv. „Prorodinný balíček“ s možností zřizovat firemní mikroškolky počítal. Tento návrh však prozatím nebyl dosud schválen vládou a v současné době tedy žádné zařízení s tímto názvem nemá legislativní oporu.

Vzhledem k aktuální situaci omezené kapacity veřejných mateřských škol připravilo MŠMT v rámci mezirezortní spolupráce podmínky k podpoře rozvoje firemních mateřských škol. Podpora firemních MŠ by také měla umožnit návrat zaměstnanců firem na pracovní trh a současně podpořit finanční soběstačnost rodin. V neposlední řadě by dětem zaměstnanců měla poskytnout přístup ke kvalitnímu předškolnímu vzdělávání.

Na základě všech těchto skutečností došlo k razantnímu zrychlení chystaných legislativních změn, které zjednoduší zakládání a provozování firemních zařízení péče o předškolní děti, a to ať už dle **školského zákona** nebo nového zákona o **službách péče o děti**.

Po více než dvou letech se **školský zákon** dočkal rozsáhlejších úprav, které byly provedeny zákonem č. 472/2011 Sb. a nabyly účinnosti ke dni 1. 1. 2012.

V rámci **zákona o službách péče o děti** by bylo možné jednodušeji a pružněji zřizovat místa péče o předškolní děti a zároveň by tento zákon legitimizoval i vznik těchto zařízení. Jednalo by se o nekomerční kolektivní zařízení péče o děti, které mohou být zřizovány občanskými sdruženími, církevními právníckými osobami, obecně prospěšnými společnostmi, zaměstnavateli, územními samosprávnými celky či organizačními složkami státu. Splnění zákonných podmínek provozu a personálního zajištění služby, umožňuje registraci na krajských úřadech, a tím jejich vyčlenění z režimu živnostenského podnikání. Zákon by měl obsahovat i základní parametry provozních i personálních nároků, které budou jednodušší

⁶⁰ SEZEMSKÝ, Jiří. Materiály MPSV předkládané na jednání Vlády ČR 19. listopadu 2008. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2008 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/5884/19112008.pdf>

než v případě zařízení zapsaných do školského rejstříku a nebudou doprovázeny tolika provozními vyhláškami.

Jak se uvádí v kapitole 4.3.2, v současné době se snaží i MPSV v rámci své působnosti řešit mj. nedostatečnou kapacitu zařízení péče o děti. Inspiraci našlo v sousedním Rakousku a Německu, kde již roky spolehlivě fungují tzv. dětské skupiny, které nabízejí alternativu ke klasickým mateřským školám.⁶¹ MPSV připravilo návrh věcného záměru zákona o dětské skupině a o změně souvisejících zákonů, který reaguje na Programové prohlášení, ve kterém se vláda zavázala vytvořit podmínky k dalšímu rozvoji rodinné politiky a péče o děti s cílem zvýšit společenskou prestiž rodiny, posílit zapojení obou rodičů do péče, také podpořit rozvoj služeb péče o děti, vytvářet podmínky pro rychlejší návrat pečujících rodičů k výdělečné činnosti a podpořit rozvoj alternativ služeb péče o děti.

Cílem je rovněž usnadnění udržení kontaktu rodiče se zaměstnáním v době péče o dítě a postupný vstup nebo návrat na trh práce s ohledem na jeho strategii v oblasti sladování profesního, rodinného a osobního života. Současně bude mít i pozitivní vliv na děti, o které bude pečováno tím, že budou stanoveny podmínky poskytování péče a rodič bude mít jistotu garance kvality služby. Zároveň rodič nebude muset rezignovat na svou rodičovskou roli v případě návratu na trh práce, ale bude moci zvolit adekvátní strategii pro sladění profesního, rodinného a osobního života. Rovněž toto opatření přispívá ke snížení rizika ohrožení chudobou a nedostatku příjmů v případě, že rodič je delší dobu mimo trh práce.

Návrh věcného záměru zákona o dětské skupině a o změně souvisejících zákonů obsahuje následující opatření:

Návrh věcného záměru zákona byl zpracován ve spolupráci s ostatními rezorty, především s Ministerstvem financí a Ministerstvem zdravotnictví.

⁶¹ Dětská skupina – nová služba v péči o děti. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. MPSV, 15.5.2012 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/12943>

Návrh věcného záměru zákona byl schválen usnesením vlády č. 607 ze dne 22. 8. 2012, kterým bylo zároveň uloženo vypracovat paragrafové znění návrhu zákona a předložit jej vládě do 31. 3. 2013.⁶²

Přehledně jsou zákonné požadavky zpracovány v příloze č. 3.

⁶² Věcný záměr zákona o dětské skupině a o změně souvisejících zákonů. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2013 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/13503/zamer_zakona.pdf

5 Hlavní zásady řízení mateřské školy

„Praxe ukazuje, že výtečná a uznávaná škola je produktem především dobrého managementu. Takového, který se nebojí měnit zaběhlé školské stereotypy a chápat školu jako subjekt, jenž se v tržním prostředí musí chovat efektivně.“⁶³

Proto se do řízení škol dostávají způsoby a zásady řízení/managementu ze ziskových organizací. Ředitel se tak stává nejen odborníkem na pedagogickou oblast řízení školy, ale také ekonomem a právníkem. Očekává se tedy, že bude disponovat manažerskými dovednostmi v celé jejich šíři a se všemi jejich funkcemi, bude mít také přehled o základních právních předpisech, kterými se činnost jakékoli příspěvkové organizace řídí. V neposlední řadě musí být ekonomem, protože finance organizace bývají významným rozvojovým nebo naopak omezujícím faktorem činnosti školy.

5.1 Postavení statutárního orgánu příspěvkové organizace

„V čele právnické osoby, příspěvkové organizace stojí statutární orgán, který jedná jménem této právnické osoby navenek. Podle školského zákona ustanovení § 166 odst. 1 označuje se statutární orgán termínem ředitel.“⁶⁴

Ředitelem školy může být jmenován pouze ten, kdo splňuje předpoklady pro výkon činnosti ředitele školy nebo školského zařízení stanovené zákonem o pedagogických pracovnících (§ 3 odst. 1 zákona č. 563/2004 Sb.).

Ředitele mateřské školy zřizované ministerstvem, krajem, obcí nebo svazkem obcí jmenuje na vedoucí pracovní místo zřizovatel na základě jím vyhlášeného konkurzního řízení na období 6 let. Jmenováním obdrží jmenovací dekret podepsaný zřizovatelem na dobu určitou.

⁶³ SVĚTLÍK, J. *Marketingové řízení školy*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. ISBN 978-80-7357-494-9. s. 13

⁶⁴ SYSLOVÁ, Z. a kol. *Jak úspěšně řídit mateřskou školu*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012. ISBN 978-80-7357-976-0. s. 39

5.1.1 Základní práva a povinnosti ředitele

Práva a povinnosti ředitele školy nevyplývají pouze ze školského zákona. Ředitel je statutárním orgánem příspěvkové organizace a musí jednat jejím jménem v pracovněprávních vztazích. Ředitel školy rozhoduje ve všech záležitostech týkajících se poskytování vzdělávání a školských služeb. Ředitel odpovídá za odbornou a pedagogickou úroveň vzdělávání a školských služeb. Jeho povinností je taky vytvářet podmínky pro výkon inspekční činnosti České školní inspekce (ČŠI) a zároveň musí vytvořit podmínky i pro jakoukoli kontrolní činnost vykonávanou oprávněným subjektem (např. hygiena, správa sociálního zabezpečení atd.).

Ředitel má dále povinnost vytvářet podmínky pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a je nezbytně nutné, aby měl vypracován plán dalšího vzdělávání.

Ředitel školy zajišťuje, aby zákonní zástupci byli včas informováni o průběhu a výsledcích vzdělávání dítěte.

Ředitel odpovídá za zajištění dohledu nad dětmi ve škole. Tento dohled nad dětmi podrobně upravuje § 29 školského zákona a § 5 vyhlášky o předškolním vzdělávání.

Ředitel zřizuje pedagogickou radu jako svůj poradní orgán.

5.1.2 Další povinnosti ředitele školy

Další povinnosti jsou stanoveny pouze ředitelům mateřských škol zřizovaných státem, krajem, obcí nebo svazkem obcí. Nejsou proto ze zákona plněny mateřskými školami soukromými, popřípadě církevními.

Ředitel mateřské školy stanovuje organizaci a podmínky provozu školy. Základním dokumentem v tomto směru je školní řád, který vydává ředitel podle § 30 školského zákona. V rámci této své kompetence určuje ředitel časovou, prostorovou, finanční, materiální i personální organizaci vzdělávání a školských služeb.

Jako správní orgán rozhoduje ředitel podle správního řádu o právech a povinnostech účastníka řízení. Konkrétně o právech a povinnostech dítěte zastoupeného vzhledem k jeho nezletilosti zákonným zástupcem. Ve správním řízení rozhoduje ředitel o přijetí k předškolnímu vzdělávání (§ 34 a § 183 odst. 2 školského zákona) a ukončení předškolního vzdělávání (§ 35 školského zákona).

5.2 Vznik organizace

Pojem zřizovatel je bezprostředně spojen se vznikem každé organizace. Je iniciátorem a vytváří podmínky pro její vznik. Určuje také zásady a pravidla fungování.

Organizace ve školství (školy a školská zařízení), mezi které patří také mateřské školy může zřizovat:

- kraj, obec, a dobrovolný svazek obcí;
- ministerstvo;
- registrované církve a náboženské společnosti;
- ostatní právnické osoby nebo fyzické osoby.

5.2.1 Zřizovací listina

Zřizovatel mateřské školy vydává zřizovací (zakládací apod.) listinu školy – jedná se o dokument, který písemně formálně vyjádří rozhodnutí zřizovatele o vzniku organizace. Zřizovací listina patří mezi základní dokumenty, kterými zřizovatel určuje principy fungování instituce, jež zřizuje.

Zřizovací listina je základní dokument, bez kterého nemůže mateřská škola existovat a bez něhož nemůže být zařazena do rejstříku škol. Musí obsahovat následující informace a údaje:

- název, preambule;
- údaje o zřizovateli;
- údaje o zřízení organizaci;
- vymezení hlavního účelu předmětu činnosti;
- statutární orgán organizace;
- vymezení svěřeného majetku;
- vymezení majetkových práv a povinností;
- okruhy doplňkové činnosti;
- zajištění kontroly organizace;
- doba, na kterou je organizace zřízena;
- závěrečná ustanovení;
- datum vydání, razítko zřizovatel, a podpis zodpovědné osoby.

5.2.2 Školský rejstřík

Školský zákon zavedl školský rejstřík, který obsahuje dvě části – rejstřík škol a školských zařízení a rejstřík právnických osob. V praxi se mateřské školy více setkávají s rejstříkem škol a školských zařízení. V němž je zapsána informace o právnické osobě a o tom, které činnosti vykonává. Zápis školy do rejstříku je základní podmínkou pro to, aby mohla existovat jako součást vzdělávací soustavy, mohla vykonávat svoji činnost a získat finanční prostředky ze státního rozpočtu.

Problematiku školského rejstříku řeší školský zákon v části třinácté (§ 140 až § 159a). je rozdělena do tří oblastí:

- obsah školského rejstříku;
- rejstřík škol a školských zařízení;
- rejstřík školských právnických osob.

Pro mateřské školy je důležitá zejména oblast rejstříku škol a školských zařízení, která popisuje v § 142 až §151:

- účinky zápisu do rejstříku;
- vedení rejstříku;
- údaje v rejstříku;
- účastníky řízení;
- podání žádosti o zápis;
- náležitosti žádosti o zápis;
- posouzení žádosti o zápis;
- zápis změny v údajích;
- výmaz z rejstříku.

Žádost o zápis nové mateřské školy (právnické osoby) podává zřizovatel, zakladatel nebo jiná osoba (navrhovatel), která je oprávněna jednat za ni do jejího vzniku. Z požadovaných informací, které se v žádosti uvádějí, jsou v rámci procesu zápisu zapsány do rejstříku údaje, které stanoví § 144 školského zákona. Pro přehlednost, jednotnost a srovnatelnost vstupních dat jsou vytvořeny formuláře, které navrhovatel vyplňuje.

5.3 Financování

Financování mateřských škol je vícezdrojové. Jsou financovány ze státního rozpočtu – kapitoly MŠMT a dále se podílí významnou položkou na provozu MŠ také zřizovatel.

Ředitel MŠ odpovídá za použití finančních prostředků státního rozpočtu v souladu s účelem, na který byly přiděleny. Jedná se o prostředky, které jsou mu přiděleny podle ustanovení §160 až § 163 školského zákona.

Jsou to prostředky účelově poskytnuté na:

- platy, náhrady platů nebo mzdy a náhrady mezd;
- odměny za pracovní pohotovost;
- odměny za práci vykonávanou na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr;
- odstupné;
- výdaje na úhradu odvodu z úhrnu mezd na veřejná pojištění;
- příděly do fondu kulturních a sociálních potřeb a ostatní náklady vyplývající z pracovněprávních vztahů;
- výdaje na nezbytné zvýšení nákladů spojených s výukou dětí zdravotně postižených ;
- výdaje na další vzdělávání pedagogických pracovníků;
- výdaje na činnosti, které přímo souvisejí s rozvojem škol a kvalitou vzdělávání.

Dalším základním finančním zdrojem MŠ je příspěvek na provoz, který je určen k zabezpečení vlastního technického provozu školy (energie, údržba, opravy budovy, vybavení, materiál atd.), poskytuje jej zřizovatel.

Podstatným zdrojem financování je úplata za vzdělávání a školské služby. Při stanovení úplaty vychází mateřské školy ze zmocnění, které je uvedené v § 123 odst. 2 zákona č. 561/2004 Sb. (školský zákon), užití úplaty na úhradu neinvestičních nákladů mateřských škol není omezeno, „*prostředky vybrané na úplatách lze proto použít například i na úhradu těch výdajů, které jsou jinak hrazeny ze státního rozpočtu, tzn. také na částečnou úhradu mzdových nákladů.*“⁶⁵

⁶⁵ MARINČÁK, M. *Finanční management školy* - studijní text, 2007, Klub ekonomu škol, o.s. 2007, s. 48

Ve financování mateřských škol se ještě setkáváme s dalšími zdroji:

- investiční dotace;
- doplňková činnost;
- výnosy z vlastní činnosti;
- ostatní zdroje (programy MŠMT, plnění pojišťoven, užití fondů);
- mimorozpočtové zdroje (programy EU, nadace, nadační fondy, podniky, sbírky atd.).

Management mateřských škol většinou potřebuje získat ještě další finance (mimorozpočtové zdroje), aby mohl pokrýt všechny aktivity školy.

„V pojetí práce ředitele – vedoucího pracovníka ve škole se navzdory mnoha odlišnostem zásadně uplatňuje pojetí manažera z oblasti podnikového managementu. Kvalita managementu zásadně ovlivňuje kvalitu – výkonnost školy. Výkonnost ředitelky je přímo úměrná kvalitě jejích manažerských kompetencí. Jednou z nich je i znalost finančního hospodaření a dovednost zajišťování nadstandardních finančních zdroj.“⁶⁶

5.4 Organizace školy

Jak uvádí Syslová⁶⁷, organizování je důležitá a neopomenutelná oblast řízení. Zodpovědný přístup k vytváření organizační struktury, delegování pravomocí a rozhodování o aktuálních organizačních problémech výrazně ovlivňuje úspěšnost MŠ a efektivitu její činnosti. V rozhodování ředitele v oblasti organizování lze rozeznat dvě roviny, které mají v řízení školy nezastupitelné místo. Tyto roviny lze nazvat jako operativní a systémovou.

- Operativní rozhodování pomáhá řediteli řešit jednorázové problémy a situace, které přirozeně v životě mateřské školy nastávají.
- Systémová rovina je významná pro nastavení organizace ve vzájemně provázaném systému, který zajišťuje efektivní fungování mateřské školy. Úkolem ředitele je vytvořit prostřednictvím řady rozhodnutí o pracovních

⁶⁶ HANZELKA, M. *Funkce ředitele školy*. Řízení školy, roč. IV, č. 11/2007. Praha: ASPI, 2007. ISSN 1214 -8679. s. 8

⁶⁷ SYSLOVÁ, Z. a kol. *Jak úspěšně řídit mateřskou školu*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012. ISBN 978-80-7357-976-0.

úkolech a s nimi souvisejících činnostech, o pravomocích a odpovědnostech co nejvhodnější organizační strukturu školy. Důležitým prvkem při vytváření organizační struktury je delegování a také vytvoření přehledných a srozumitelných vnitřních předpisů.

Vnitřní předpisy jsou nástrojem stabilizace systému mateřské školy a její činnosti. Určují konkrétní práva, povinnosti i odpovědnost. Vydává je ředitel a zaměstnanci jsou povinni se jimi řídit. Při jejich vypracování by měl ředitel respektovat některé obecné požadavky:

- soulad s obecnými právními předpisy;
- návaznost na obecné právní předpisy i ostatní vnitřní předpisy;
- konkretizace řešené problematiky;
- přehlednost, srozumitelnost, jednoznačnost a jasnost dokumentu.

Promyšlenost organizační struktury ovlivňuje činnost mateřské školy v tom, že:

- vytváří prostor a předpoklady pro naplňování jejích záměrů, vzdělávacích cílů a strategií rozvoje;
- jejím prostřednictvím může být nastavená spolupráce více nebo méně efektivní (méně nebo více umožněná);
- přispívá k tomu, aby zaměstnanci plnili zadané úkoly plynule a efektivně.

Dle Syslové⁶⁸ k organizaci v mateřské škole je nezbytné přistupovat promyšleně, uvážlivě a zodpovědně, poněvadž:

- pomáhá stanovit co nejvhodnější postupy, včetně materiálního a personálního zabezpečení, vytvoření optimálních podmínek pro naplňování zvolených cílů a záměrů;
- směřuje k vytváření a stanovení pravidel, která zajišťují dobré fungování systému školy;
- umožňuje uspořádat život mateřské školy tak, aby měli pedagogičtí pracovníci prostor pro individualizaci vzdělávání, tedy respektování potřeb, možností a schopností jednotlivých dětí.

⁶⁸ SYSLOVÁ, Z. a kol. *Jak úspěšně řídit mateřskou školu*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012. ISBN 978-80-7357-976-0.

5.5 Strategické řízení a plánování

Strategické řízení je klíčovou a nejvyšší manažerskou aktivitou, kde se uplatňují všechny manažerské funkce, formulují se pravidla fungování, stanovují se priority a oblasti směřování v dlouhodobém horizontu včetně směru, kterým se mateřská škola bude ubírat. Při strategickém řízení nejde pouze o stanovení dlouhodobých cílů. Je to velmi komplexní manažerská disciplína – umění, věda a dovednost ve formulování, komplexním rozhodování a následném plnění všeho, co umožní organizaci dosáhnout stanovených záměrů. Představuje celý proces specifikování mise organizace, její vize a cílů, různých politik a plánů, definice programů, projektů, či různých opatření, které pomáhají k dosažení cílů. Musí existovat určitý harmonogram, který říká, kdy bude kterých cílů dosaženo. Zásadní pro strategické řízení je definice cílů a stanovení způsobu jejich dosažení.

K vytváření strategie doporučuje Trojan a kolektiv autorů⁶⁹ dodržovat tři základní kroky:

- analytický krok – analýza vnějších a vnitřních podmínek školy, určení klíčových vlivů na současnost a budoucnost školy;
- koncepční krok – vyjádření, formulace a volba strategie, hodnocení možností finančních, lidských, materiálních;
- realizační krok – implementace, uvedení strategie do života školy, příprava řízení a realizace změny.

5.6 Řízení pedagogického procesu

Přijetím školského zákona se zavádí do školské soustavy v ČR nový systém kutikulárních dokumentů pro vzdělávání žáků od 3 – 19 let. Tento zákon zrovnoprávňuje předškolní vzdělávání a MŠ přestávají být školskými zařízeními, jak tomu bylo dříve. Získávají status škol. Mezi hlavní zásady školského zákona patří rovný přístup ke vzdělávání bez jakékoli diskriminace a zohledňování vzdělávacích potřeb jednotlivce. Vzdělávání je chápáno jako služba veřejnosti.

Cíle předškolního vzdělávání definuje školský zákon v § 33 stanoví, že „*předškolní vzdělávání podporuje rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku, podílí se na jeho zdravém*

⁶⁹ TROJAN, V. *Pedagogický proces a jeho řízení*. 1. vyd. Praha: CŠM PedF UK, 2012. ISBN 978-80-7290-543-0.

citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a na osvojení základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů. Předškolní vzdělávání vytváří základní předpoklady pro pokračování ve vzdělávání. Předškolní vzdělávání napomáhá vyrovnávat rovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do základního vzdělávání a poskytuje speciálně pedagogickou péči dětem se speciálními vzdělávacími potřebami.“⁷⁰

Kutikulárním dokumentem, který udává strategii vzdělávání v konkrétní MŠ je školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Povinnost vytvářet ŠVP vyplývá ze školského zákona a pro MŠ nabyla právní účinnosti uzákoněním RVP PV 1. března 2005 s tím, že do 1. září 2007 měly všechny MŠ povinnost vytvořit své ŠVP v souladu s RVP PV.

„Školní vzdělávací program vydává ředitel školy nebo školského zařízení a zveřejní ho na přístupném místě ve škole tak, aby do něho mohl každý nahlížet.“⁷¹

Realizace ŠVP je stěžejní otázkou úspěšnosti školního kurikula. Nebude-li sebelépe zpracovaný program realizován citlivým profesionálem, nemá šanci na úspěch nebo bude tento úspěch formální.

Oprailová (2003) uvádí, že *„formálně plánované, mnohomluvné, maximalistické. a nereálné kurikulum ke splnění výchovně-vzdělávacích cílů nijak zvlášť nepřispívá... Realizační rovina vyžaduje stálou průběžnou pozornost a zvažování... Výsledky vzdělávání jsou pak závislé především na opakování a každodennosti.“⁷²*

⁷⁰ Školský zákon

⁷¹ Školský zákon

⁷² OPRAVILOVÁ, E., GEBHARTOVÁ, V., *Rok v mateřské škole, 1.vyd.* Praha: Portál,2003. ISBN 80-7178-847-3.

6 Firemní mateřské školy

Otázka sladování rodinných a profesních rolí je aktuální pro mnoho rodičů dětí předškolního věku. Demografové a sociologové v ČR o situaci zvyšujícího se počtu narozených dětí věděli a informovali s dostatečným předstihem. Přesto je v současné době často velmi obtížné najít volné místo v MŠ, což zásadně komplikuje rodičům možnost návratu do práce. Nedostatek kapacity veřejných MŠ vedl k tomu, že tato zařízení často přijímají jen děti matek, které jsou zaměstnané. Ty se ovšem dostávají do bludného kruhu, protože sehnat si místo, pokud nemají zajištěnou péči o děti, je velmi obtížné. Palčivost tohoto problému si uvědomují i zaměstnavatelé a snaží se realizací konkrétních opatření podpořit rodiče v jejich snaze o sladění rodinných a profesních rolí. Budování a provozování firemních zařízení se ukazuje jako jedno z nejefektivnějších řešení podpory návratu rodičů malých dětí na trh práce⁷³.

6.1 Vhled do historie

Již v kapitole 2.1 byla uvedena informace o možném prvopočátku a myšlence firemních mateřských školek, kdy Robert Owen (1771 – 1858) vedle reformy, které se týkaly výroby v jeho továrně, chtěl také zlepšit životní podmínky svých zaměstnanců a pomoci jim v péči o děti. Rozhodl se proto, že dětem zajistí bezpečné místo k pobytu, zdravou stravu, ošacení, a hlavně dobré vychování.

V ČR se dnes na firemní MŠ pohlíží jako na moderní výdobytek, ačkoli u Bati fungovaly dávno před válkou.⁷⁴ Za další předchůdce firemních MŠ v ČR můžeme považovat tzv. „závodní mateřské školy“. Jako příklad lze uvést MŠ pro děti zaměstnanců Fakultní Thomayerovy nemocnice v Praze⁷⁵, která byla otevřena již 1. září 1950 jako závodní mateřská škola se stálým provozem. Při zahájení školního roku bylo přítomno 17 dětí. Provozní doba byla od 8 do 18 hodin. Děti, jejichž rodiče neměly byt a děti, jejichž rodiče měly noční služby,

⁷³ *Budujeme firemní školky* [online]. 2013 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.budujemeskolky.cz/>

⁷⁴ *Nové možnosti ve světě komunikace* [online]. 2013 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.age-com.cz/>

⁷⁵ *Základní škola a Mateřská škola při Thomayerově nemocnici* [online]. 2013 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.skolaftn.cz/index.html>

bydlely trvale v dětském internátě. V dalších letech se postupně zvyšoval počet zapsaných dětí. V současné době jsou zde zřízeny dvě třídy pro děti zaměstnanců nemocnice celkem pro 48 dětí. Provoz je přizpůsoben pracovní době rodičů, proto **začíná již v 6:00 a zpravidla končí v 17:00**. Docházku dětí je možné po dohodě upravit tak, aby co nejvíc vyhovovala fungování každé rodiny.

Zajímavým projektem je v současné době: Klidná máma, klidný táta.

Příklady dobré praxe firemních školek můžeme hledat i v sousedním Rakousku. Nejstarší firemní mateřskou školou je zde podniková školka Wilhelminenspital. Byla založena ve Vídni v roce 1985. Novinkou byla tehdy otevírací doba přizpůsobená provozu nemocnice, a to 6.30 – 19.30.

Úspěch modelu v nemocnici Wilhelminenspital se projevuje také ve statistice: při otevření v roce 1985 byly k dispozici dvě skupiny – jedna pro 1-3 leté děti a jedna pro 3-6 leté děti, dnes byla nabídka rozšířena na současných pět skupin.

Dalšími firemními školkami, do kterých je možno umístit dítě již od 1 roku věku je školka „Startplatz“ na letišti Schwechat, již čtyři firemní školky Siemens, či podniková školka společnosti T-mobile.⁷⁶

6.2 Východiska zřizování firemních mateřských škol

„Firemní školky“ nejsou v současné době moc častou alternativou předškolní péče, jejich vzdělávací program nemusí korespondovat s RVP PV, který zaručuje státem požadovanou kvalitu předškolního vzdělávání. Nejsou dostatečně zanalyzovány právní souvislosti jejich zřizování ani požadavky na kvalitativní ukazatele jejich zřizování. Nejméně pochyb je o přínosu pro rodiče (dostupnost zaměstnání, časové úspory). Mnoho otázek je spojeno s konkretizací funkcí a služeb firemních školek. Pokud by měly splňovat požadavky školského zákona, stávají se pro podniky, zejména střední a menší, neadekvátně nákladnými. Pokud slevíme z požadavků vyrovnané úrovně služeb s MŠ veřejného sektoru, pak je třeba volit vhodný standard nároků na služby firemních školek z hlediska potřeb rodičů i potřeb

⁷⁶¹ *Klíč k jeslím* [online]. Editor Jitka Kolářová. Praha: Gender studies, 2007, 52 s. [cit. 2013-06-20]. ISBN 978-808-6520-223. Dostupné z: <http://www.genderstudies.cz/publikace/publikace.shtml>. s. 44

dětí, především výchovného a psychologického dopadu na děti. Nejasné podmínky zatím nevyvolávají zájem firem se zde angažovat.

Firemní zařízení nemusí být budovány jen firmami, které většinou zaměstnávají ženy, ale mohou se do něj zapojit všichni zaměstnavatelé, kteří zaměstnávají zaměstnance v generaci rodičů předškolních dětí.

V současné době je možno provozovat obdobná zařízení péče o předškolní děti dle 2 různých právních režimů (živnostenský zákon – umožňuje zřízení jeslí, denních center; školský zákon umožňuje zřízení MŠ) s tím, že v průběhu roku 2013 by měla přibýt další možnost, a to provozování dětských skupin dle zákona o službách péče o děti. Každé z výše uvedených zařízení lze provozovat na základě jiných právních norem, včetně provozních, personálních a hygienických nároků. Jedná se o velice vítanou změnu, nicméně firemní školky či vzájemná rodičovská výpomoc budou stále spíše alternativami a nenahradí systémovou péči o děti

Pokud firmy potřebují v této oblasti pomoci, mají možnost obrátit se na společnosti (Dům pro motýlky o.p.s., Budujeme firemní školky⁷⁷), které se specializují na poradenství při zřizování těchto alternativ.

MŠMT jako garant kvality činnosti škol zapsaných do školského rejstříku navrhuje vytvořit pro firemní školky stejné podmínky jako je tomu u soukromých škol za předpokladu, že se zapíší do školského rejstříku. Budou tak moci získat finanční dotaci v prvním roce ve výši 60 % z normativu a v dalších letech 100 % při splnění zákonných podmínek. Na druhou stranu jako všechny instituce zapsané v rejstříku budou povinny dodržovat ustanovení školského zákona a s ním související právní předpisy, tzn. zejména dodržovat hygienické normy, zajistit odborně kvalifikovaný pedagogický personál, realizovat vzdělávání v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání a vytvářet podmínky ČŠI k hodnocení kvality činnosti školy.

Firemní školky v gesci MŠMT představují alternativu ke stávajícím MŠ. Jsou koncipované jako vzdělávací instituce, které budou moci přijímat, stejně jako ostatní MŠ, děti

⁷⁷ *Budujeme firemní školky* [online]. 2013 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.budujemeskolky.cz/>

zpravidla od 3 let, tzn. děti, které jsou již tělesně i duševně způsobilé k určité formě vzdělávání. To však nebrání tomu, aby firemní školky byly otevřené ostatním druhům péče zřizované mimo školský zákon a využívaly přitom svých podmínek (materiálních, personálních a jiných) k symbióze se zařízeními péče o děti do 3 let v působnosti jiných ministerstev.

Novela školského zákona⁷⁸ nezavádí pro firemní školky samostatný název, ale využívá opisu „mateřská škola určená ke vzdělávání dětí zaměstnanců zřizovatele nebo jiného zaměstnavatele nebo zaměstnavatelů“. Řeší i možnost přednostního přijímání dětí zaměstnanců zřizovatele, neboť za platné právní úpravy se jedná o diskriminaci ostatních dětí. Přizpůsobeno je též ustanovení, týkající se názvu firmy, v němž nebude muset být MŠ uvedena. Firma si také může najmout odborného provozovatele či se může několik menších firem spojit a provozovat firemní školku společně. Pokud firemní školka nenaplní kapacitu, může nabídnout služby jiné firmě či dětem, jejichž rodiče nejsou firemními zaměstnanci. Prostor je ponechán i pro pružné přizpůsobení zaměstnaneckým potřebám (např. při zohlednění směnnosti firemního provozu).

Problematika daňového režimu firemních školek bude ve směru uznání nákladů na jejich zřízení a provoz do daňově účinných výdajů komplexně řešena v zákoně o službách péče o děti připravovaným MPSV s předpokládanou účinností v průběhu roku 2013. Již současná legislativa Ministerstva financí umožňuje náklady na zřízení a provoz škol považovat za daňově účinné výdaje za podmínky, že jsou zřizovány v souladu se školským zákonem.

Základní právní předpisy pro zřizování a provozování firemních školek zapsaných ve školském rejstříku:

- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů (např. § 142 a násl. - Rejstřík škol a školských zařízení), včetně změn připravované novely

⁷⁸ Firemní školky - základní informace. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. MŠMT, 2006-2012 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/firemni-skolky-zakladni-informace>

- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění pozdějších předpisů („Normativy neinvestičních výdajů regionálního školství na rok 2011 pro účely poskytování dotací soukromému školství“, č.j. 20/2011-26)
- Vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění vyhlášky č. 43/2006 Sb.
- Vyhláška č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých
- Vyhláška č. 137/2004 Sb., o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 268/2009 Sb., o technických požadavcích na stavby

Zákonným požadavkům při zřizování firemních školek je věnována příloha č. 3

6.3 Zkušenosti se zřizováním firemních škol

Firemní školky jsou běžné např. v USA či západní Evropě. Německá firma Metro má zřízeny již 2 firemní školky a i v Rakousku firemní školky běžně fungují. V Rakousku má každá spolková země svůj zákon, na základě kterého se zřizují a provozují firemní mateřské školy (Betriebskindergarten). Při zřizování firemních školek např. Štýrský zákon SteiermärkischesRaumordnungsgesetz z roku 2010 a Zákona o vzdělávání a péči o děti SteiermärkischesKinderbildungs – und – betreuungsgesetz – StKBBG⁷⁹ uvádí následující podmínky:

⁷⁹ Sozial gestaffelte Elternbeiträge: Kinderbetreuungsjahr 2012/13. [online]. 2012 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: http://www.verwaltung.steiermark.at/cms/dokumente/11684917_74836266/bfbffa98/Sozialstaffel%20f%C3%BCr%20die%20Betreuung%20in%20institutionellen%20Kinderbetreuungseinrichtungen%20-%202012-13.pdf

Všeobecné předpoklady zřízení zařízení

Mají odpovídat polohou, prostory a vybavením požadavkům příslušného zařízení dětské péče, zásadám pedagogiky a hygieny a potřebám dětí.

Plochy na hraní se mohou skládat z více místností, které musí být v dohledu. Sklepní místnosti nejsou povoleny pro delší pobyt dětí. V případě vícepodlažního objektu se dává přednost přízemí. Všechny místnosti jsou multifunkční (hra, odpočinek, pohyb, učení).

Prostory a plochy ke hře

Pro každou skupinu jeslí (max. 14 dětí) je stanoveno – 1 skupinová a 1 odpočinková místnost (min. 70 m²) 1 koupelna s dostatečným počtem WC a umyvadel (na 5 dětí 1 ks), 1 přebalovací stůl a dětská vana nebo sprcha.

Na skupinu dětí mateřské školy max. 25 dětí, 1 sanitární zařízení – koupelna by mělo být v blízkosti skupinové místnosti a šatny, 1 WC pro postižené, do 3 skupin 1 tělocvična, od 4 – 2 (min. 60m²) – podpora tělesného, kognitivního a sociálního vývoje, tělocvična může sloužit i jako ložnice, 1 skupinová místnost min. 60 m²

Každé zařízení musí mít dále: 1 místnost pro terapii (terapeutické činnosti) a může sloužit i zároveň jako třída pro malé skupiny, dále šatna, 1 kancelář, 1 kuchyň kombinovaná s místností pro personál, u víceskupinových provozů je nutná místnost pro personál zvlášť. Dále musí být WC pro dospělé, odkládací místnosti včetně místnosti pro venkovní hračky, která je dostupná zvenku, úklidová místnost s umyvadlem.

V zákoně se uvádí přesné rozměry nábytku pro různé výšky dětí.

Skupinové místnosti musí být členěny a využívat všechny prostory včetně výklenků a rohů. Šatna by měla být u vchodu.

Venkovní prostory musí mít přímý vstup popřípadě přes zastřešenou terasu ze skupinové místnosti a přes šatnu.

Výstavba a uvedení do provozu

Je potřeba povolení územní vlády

Toto povolení je zajištěno smlouvou zřizovatele.

Financování

Výše měsíčního příspěvku na každou skupinu zařízení v EUR, když příjemce (školka) prokáže přítomnost dítěte ve školce minimálně týdně 30 hodin je uvedena v tabulce č. 3:

Druh zařízení	Skupina	Půldenní	celodenní	rozšířený
jesle	1. skupina/ více skupin	3141,24/1844,28	3420,48/2035,41	4896,15/2963,73
školka	1. skupina/ více skupin	3298,30/1936,49	3591,50/2137,18	5140,96/3111,92
Věkově rozšířená skupina	1. skupina/ více skupin	3298,30/1936,49	3591,50/2137,18	5140,96/3111,92

Tabulka 3: Výše měsíčního příspěvku

V době hlavních prázdnin nezáleží na tom, kolik hodin denně je dítě přítomno, přesto příspěvek získá.

Školné – poslední rok je v MŠ povinný a bezplatný, je dané tabulkami, které jsou na každý školní rok stanoveny.

Na každou hodinu péče o dítě je příspěvek státu 1,16 €, pokud je denní matka, tak dostává pouze 0,69 € (zjištěno dle statistiky v Rakousku). Pokud dítě nechodilo, musí být příspěvek vrácen.

Pětileté děti navštěvují školku do 6 hodin denně zdarma, při docházce nad 6 hodin denně rodiče přispívají určitou částkou, zohledňován je i příjem rodiny.⁸⁰

6.3.1 Příklady dobré praxe v Rakousku

Zajímavou firemní školkou v Rakousku je Betriebskindergarten Anton Paar⁸¹ se sídlem: Anton Paar Strasse 20, 8054 GRAZ zřizovatelem a provozovatelem je:

⁸⁰ Anton Paar GmbH eröffnet eigenen Kindergarten. *Kleine Zeitung* [online]. 2008 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.kleinezeitung.at/steiermark/graz/graz/1526156/index.do>

AntonPaarGmbH (SRO). Vlastníkem firmy je soukromá nadace Santner. Firma má 1460 pracovníků v Grazu, mají 17 poboček po celém světě a prodej v 80 zemích světa. Založena byla již v roce 1922.

Ve firemní MŠ jsou děti od 1 do 6 let rozděleny do skupin – jesle, školka. Provozní doba je od 7. 00 do 17. 00 a v pátek od 7.00 do 13.00 dle firmy.

Vzdělávací činnost vychází z rakouského Rámcově vzdělávacího programu. Hlavní heslo školky je: „Na čerstvém vzduchu“ – častý pobyt venku, zdravá strava – saláty, ovoce, nápoje bez cukru. Zajímavým specifikem je hřiště ve tvaru draka, kde mají děti chuť se vydovádt.

Další zajímavou firemní školkou v Rakousku je Wiki Kingergarten Gaudeamus⁸². Tato školka se nachází v bezprostřední blízkosti univerzity. Vznikla v prostorech ústavu pro sluchově postižené, které byly kompletně sanovány a přizpůsobeny pro dvouskupinovou školkou.

Prostory se vyznačují designem, který je určen dětem. Školka je velmi velká (téměř jako park), nabízí množství zákoutí, které stimulují děti k objevování a zkoumání. Je zde hodně stromů ke šplhání, keřů s rybízem ke zdravému mlsání. Školka je zaměřena přírodovědecky. Děti se učí zábavnou formou objevovat a experimentovat.

Školka se účastní projektu Štýrska „Forscherix – přírodní vědy a technika v elementárním vzdělávání“.

Otevírací doba je pro 1. skupina: 7.00 – 19.00

2. skupina: 8.00 – 17.00

Školka je otevřena celoročně tzn. i o vánočních, semestrálních i velikonočních prázdninách. Pouze v době letních prázdnin je na tři týdny uzavřena.

⁸¹ Anton Paar GmbH eröffnet eigenen Kindergarten. *Kleine Zeitung* [online]. 2008 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.kleinezeitung.at/steiermark/graz/graz/1526156/index.do>

⁸² Gaudeamus - Uni. Wiki [online]. 2013 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.wiki.at/lcms/00390/Kindergarten-Graz-Kindergarten-Gaudeamus.htm?VER=1563124533&MID=314&LANG=ger>

Pedagogickými prioritami jsou:

- probouzet chuť k experimentování;
- doprovázet děti při objevování a bádání;
- podporovat jazykové vzdělávání;
- podporovat sociální, emocionální a motorický vývoj;
- posilovat sebevědomí dětí.

Přídavná nabídka této školy je:

- lyžařský kurz;
- plavecký kurz;
- zajímavé výlety a exkurze.

„V zahraničí jsou prý podniková zařízení pro děti mnohem častější než v ČR.“⁸³ U nás se firmy setkávají s mnoha překážkami – jak z finančního hlediska stránka, kdy provoz firemní školky není nijak daňově zvýhodněn, tak i ze stránky požadavků hygienických, stavebních apod. Je zde také problém ze strany rodičů, kteří nejsou zvyklí do dětí investovat za jejich předškolní vzdělávání, protože v minulosti je většinou hradil stát.

6.3.2 Příklady dobré praxe v České republice

I v ČR však již existují firemní školky. Příkladem je firemní školka v pražské Nemocnici Na Homolce, její kapacita je 25 dětí., v nemocnici v Mladé Boleslavi, v pražské centrále banky Raiffeisenbank. Jednu z nich založila i firma Impact-Corti a.s. v Praze, její kapacita je 10 - 12 dětí. Firemní MŠ ve Fakultní Thomayerově nemocnici Praha, jež byla zmíněna již v kapitole 6.1, funguje už od r. 1989, ale v r. 2009 byla zrekonstruována a mohou ji tedy využívat i zaměstnanci. Kapacita je 44 dětí. Firma Raiffeisenbank v Praze založila školu ŽIRAIKA v roce 2009 a je zde 60 míst. Firma Sazka v Praze se v roce 2009 také rozhodla zřídit firemní školu, která je určena pro 20 dětí a přijímají i děti mladší 3 let. Další firmy, které si založily firemní školku, jsou např. Seznam.cz Praha Smíchov, MPSV v Praze, finanční skupiny J&T v Praze, Liška Praha 10, společnost Jutka ve Dvoře Králové.

⁸³ Podniky zatím státní podporu na firemní školky nevyužívají. ČTK [online]. 2012 [cit. 2012-11-28]. Dostupné z: <http://www.financninoviny.cz/>

Firemní školky si však nezřizují pouze velké společnosti. Otevřena je univerzitní školka na Českém vysokém učení technickém a Univerzitě Palackého v Olomouci. Navštěvují je děti studentů i děti zaměstnanců univerzit.

Většinou se jedná o menší školky s kapacitou do 50 dětí, sídlí přímo v prostorách společností nebo v jejich nejbližším okolí, často zaměstnancům umožňují hlídání už od 2 let věku dítěte, otevřeno mívají i v době letních prázdnin. Na jednu učitelku připadá obvykle méně dětí než ve státních MŠ⁸⁴.

Firemní školka musí splňovat stejně přísné hygienické podmínky jako všechna takováto zařízení. Musí dodržovat normy na prostory, hygienu, množství zeleně v okolí, teplotu a vlhkost v interiéru.

Iniciativnější firmy však hledají řešení jiná – zřizují například dětské skupiny, hlídací centra, denní centra.

Mezi druhy firemních předškolních zařízení mohou patřit dětské skupiny. Jedná se o speciální typ sociální služby. Slouží zejména k tomu, aby se rodiče předškolních dětí mohli vrátit na trh práce. Jde o nepřítomnou a nekrátkodobou péči o děti. Je zde poskytnuta i výchovná péče, která je zaměřena na rozvoj schopností, kulturních a hygienických návyků dětí do 7 let.

Provozní požadavky:

Podle zákona mohou být 3 druhy dětských skupin:

- malá skupina (1 – 4 děti);
- střední skupina (4 - 12 dětí);
- velká skupina (13 - 24 dětí).

Provozní požadavky se vyvozují na základě velikosti, kterou si zřizovatel zvolí. Může provozovat i více skupin zároveň.

⁸⁴ O firemní školky je stále větší zájem. Někde berou děti už od dvou let. *IDNES* [online]. 2010 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: http://finance.idnes.cz/o-firemni-skolky-je-stale-vetsi-zajem-nekde-berou-deti-uz-od-dvou-let-11h-/podnikani.aspx?c=A101104_1477426_zamestnani_hru

Zřizovat je smí zaměstnavatelé, neziskové organizace, samospráva. Podle nejnovějších informací dětské skupiny mohou získat peníze z ESF na vybudování i provoz. Pokud bude tento zákon schválen, bude možné si odečítat náklady z daní. Dětské skupiny se budou muset přihlašovat na MPSV. Rodiče by měli díky tomu získat slevu na dani z příjmů.

Mezi další druhy firemních předškolních zařízení mohou patřit hlídací centra, denní centra. Jedná se o výchovu dětí nad 3 roky, pokud provozovatel nevlastní živnost. Pokud vlastní, tak lze na živnost vázanou provozovat péči i o děti do 3 let. Zajišťují dítěti výchovu, relaxaci i vzdělávání. Nad dětmi je dohled a jsou pořádány i zotavovací akce.

Provozní předpoklady:

- Vnitřní prostory:
 - denní místnosti by měly mít 4m²/1 dítě, do čehož spadá herna a ložnice;
 - hygienické zařízení – 1 dětská mísa a 1 umyvadlo na 5 dětí.
- K dispozici by měla být zahrada nebo hřiště, aby děti měly možný pobyt v přírodě.
- Personál si vybírá provozovatel, ale pokud se jedná o péči do 3 let, podmínky jsou dány v živnostenském zákoně.
- ***Legislativa:***
 - Zákon č. 455/1991 Sb. – o živnostenském podnikání

6.3.3 Současná podpora vzniku firemních školek

MPSV prostřednictvím operačního programu „Lidské zdroje a zaměstnanost“ znovu stimuluje zakládání firemních školek. 15. února 2013 byla oficiálně ukončena výzva a o měsíc později se objevila možnost podat žádost o grant znovu. Tentokrát je termín pro odevzdání stanoven do konce května 2013.

Oprávnění žadatelé:

- OSVČ
- obchodní společnosti
- družstva
- státní podniky
- nestátní neziskové organizace

- zájmová sdružení
- školy a školská zařízení
- vysoké školy a veřejné výzkumné instituce
- územně samosprávné celky a jimi zřizované organizace
- hospodářská komora

Firemní školka je určena pouze dětem zaměstnanců firmy či partnerských organizací. Její kapacita může být 7 až 24 míst a je určena dětem od 6 měsíců do zahájení školní docházky. Zřizovatelem je firma samotná, činnost nelze delegovat na externí dodavatele. Každý projekt musí obsahovat 4 fáze – zřízení firemní školky (max. 4 měsíce) a další 3 fáze po 6 měsících, kdy je realizován jejich samotný provoz.

Firmy, které uvažují o zřízení firemní mateřské školy, mají v tomto programovacím období poslední šanci získat finanční prostředky na její zařízení a provoz po dobu 18 měsíců. Příspěvek se může vyšplhat až na 2.474 352,00 Kč. Výše podpory se odvíjí od počtu zřízených a skutečně obsazených míst, na které je stanovena pevná jednotková cena.

7 EMPIRICKÁ ČÁST PRÁCE

V současnosti v ČR vznikají firemní mateřské školy a MŠMT umožnilo jejich podporu financování ze státního rozpočtu. Změna školského zákona má věcný dopad na činnost firemních školek. Proto lze toto téma považovat za vysoce aktuální, nabízí se prostor pro hledání možných podob firemních školek. S tématem firemních školek se v ČR setkáváme teprve krátce. Tudíž každý nový poznatek, příklad dobré praxe nebo naopak negativní zkušenost mohou být pro vývoj firemních školek v ČR přínosem.

Cílem výzkumu je zjistit možnosti vzniku a fungování firemních školek, popsat jejich současný vývoj a identifikovat faktory ovlivňující procesy vzniku a fungování.

7.1 Metodologie

K dosažení cíle bylo využito kvalitativní výzkumné strategie, konkrétně metoda mnohonásobné případové studie (tzv. multicase studies), v níž byly realizovány tři případové studie vybraných firemních mateřských škol. O mnohonásobné případové studii mluvíme, když není zkoumán pouze jeden případ, ale postupně několik relativně obdobných případů, aby se pokryla celá variace teoreticky možných dimenzí případu. V zásadě je každý případ zvolený jev určitého typu, který se objevuje v určitém kontextu. Jde tedy o typ případové studie – studium organizací a institucí zkoumající např. firmy, školy a jiné organizace, implementace programů a intervencí, kulturu organizací, procesy změn a adaptací a hledající nejlepší vzorce chování, zavedení určitého typu řízení, evaluace. Mnohonásobné případové studie jsou používány zejména ve srovnávacích výzkumech. Jejich cílem je odhalit určité společné nebo rozdílné znaky či trendy, eventuálně dospět k obecnějším teoretickým závěrům. Takové soubory případových studií vyžadují přesný scénář, vymezení klíčových otázek, základních komponentů a výzkumných nástrojů tak, aby při replikaci ve více případech bylo umožněno srovnání a vyvození závěrů pro celý soubor případů⁸⁵.

Cíle výzkumu bude dosaženo prostřednictvím případových studií vybraných českých firemních mateřských škol, komparací předem určených oblastí jednotlivých případů. Předkládané případové studie firemních školek jsou psány se snahou pomoci lépe pochopit možnosti vzniku a fungování firemních školek. Konkrétní případy tak mohou inspirovat

⁸⁵ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.

management (zaměstnavatele – zřizovatele) k dalšímu budování a provozování zařízení péče o děti předškolního věku.

Objektem výzkumu byly tři firemní mateřské školy v ČR. Pro účely výzkumu byly záměrně vybrány školy různých typů a byly určeny tři typy : univerzitní, nemocniční, firemní.

V následujících tabulkách č. 4, 5, 6 jsou předložena jejich popisná data:

Popisná data FIREMNÍ
Název: Mateřská škola Linetka s.r.o.
Adresa: Želivce 5, 274 01 Slaný
Web: http://skolka.lineta.cz/home.html

Tabulka 4: Mateřská škola Linetka, s.r.o.

Popisná data NEMOCNIČNÍ
Název: Zaměstnanecká mateřská škola, Uherskohradištská nemocnice a.s.
Adresa: J. E. Purkyně 365, 686 06 Uherské Hradiště
Web:

Tabulka 5: Zaměstnanecká mateřská škola, Uherskohradištská nemocnice a.s.

Popisná data UNIVERZITNÍ
Název: Univerzitní MŠ Qočna a hlídací koutek Koala
Adresa: T. G. Masaryka 3050, 760 01 Zlín
Web: http://qocna.utb.cz/

Tabulka 6: Univerzitní MŠ Qočna a hlídací koutek Koala

V ČR se otázkou zřizování firemních zařízení péče o předškolní děti začaly zabývat více firmy a organizace v souvislosti s problematikou sladování rodinných a profesních rolí.

Jednou z forem sladování rodinných a profesních rolí bylo budování a provozování služeb pro rodiče dětí v předškolním věku (firemní školky, denní centra, podpora baby-sitting, atp.) – viz kapitola 4.3.2. Při hledání již fungujících služeb pro rodiče a děti předškolního

věku se lze inspirovat především v sousedním Rakousku, kde se zřizují a provozují firemní mateřské školy (Betriebskindergarten).

V souvislosti s prací na tématu diplomové práce se vyskytla možnost blíže se seznámit s provozováním firemních mateřských škol ve spolkové zemi Štýrsko, kde bylo umožněno setkat se s 3 možnými typy. Betriebskindergarten (firemní školky) jsou nejčastěji provozovány firmou, při nemocnici a u univerzit.

Z tohoto důvodu byly do výzkumu v ČR zařazeny po vzoru již fungujících firemních školek v sousedním Rakousku právě tyto 3 typy:

- firemní;
- nemocniční;
- univerzitní.

Bylo použito několik stěžejních výzkumných otázek, které vyplynuly ze studia teorie.

Jako metoda sběru dat byl použit standardizovaný rozhovor, archivní záznamy, zúčastněné a nezúčastněné pozorování, dokumentace aktuálních událostí.

7.2 Sběr kvalitativních dat

Případové studie probíhaly ve firemních školkách v období březen 2012 – únor 2013. K metodám sběru kvalitativních dat patřil strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami. Záznamy z interview byly přepisovány. Rozhovory byly vedeny s ředitelkami firemních školek, v případě univerzitní školky i s koordinátorem projektu, v případě nemocniční školky i s vedoucí finančního oddělení nemocnice. Rozhovor byl použit na počátku sběru dat (březen 2012) a následně byl srovnán na konci sběru dat (únor 2013). Důvodem opakování rozhovoru byla novelizace školského zákona, která je významnou změnou v legislativním prostředí.

Další metodou sběru dat bylo použito zúčastněné pozorování. Tato metoda byla použita zejména z důvodu toho, že české firemní mateřské školy patří k dosud málo prozkoumaným jevům. Při této metodě sběru dat nebyl umožněn přístup do terénu, a to v případě firemní školky. Problém byl ze strany zřizovatele – managementu firmy. Přestože v ČR vznikaly jako prvotní, výzkum v předem vytipovaných probíhal zdlouhavě a s problémy. V průběhu zúčastněného pozorování byly použity pro získání dat zejména různé typy rozhovorů, audionahrávky a fotodokumentace. Hlavním prostředkem záznamu

při zúčastněných pozorováních byly terénní poznámky. Snahou bylo především popsat prostředí, zúčastněné osoby a jejich činnost.

Dále k metodám sběru dat sloužila analýza dokumentů - školní vzdělávací program, zpráva ČŠI, vnitřní směrnice, organizační řád, školní řád, webové stránky mateřské školy (v případě nemocniční školky internetové stránky nejsou vytvořeny) .

7.3 Analýza kvalitativních dat

Provedené rozhovory spolu s terénními poznámkami a relevantními dokumenty byly přepsány do předem vytvořených dotazníkových archů, které jsou součástí přílohy č. 1. Zde již byly předem vytvořeny obecnější kategorie na základě teoretických poznatků. Vzhledem k tomu, že téma firemních mateřských škol je v české společnosti novým tématem s aktuálně se měnícími poznatky, došlo v průběhu výzkumu k doplnění kategorií na základě empirického materiálu.

Bylo stanoveno 6 oblastí – kategorie:

1) PRÁVNÍ RÁMEC

- v jakém právním rámci fungují firemní školky

2) ZALOŽENÍ

- vznik a možnosti – za jakých podmínek mohou vznikat firemní školky

3) FINANCOVÁNÍ

- pozemek, budova, platby, benefit
- nakolik ekonomická situace firmy koresponduje s rozvojem školky

4) ŘÍZENÍ A SPRÁVA

- nakolik se firma podílí na řízení, správě školky, organizační struktura
- jaká je akontabilita školky ve vztahu k firmě – požadavky zřizovatele
- jejich přínos pro zaměstnance, zaměstnavatele

5) ORGANIZACE PROVOZU

- Provozní požadavky, provozní doba, podmínky – hygienické, bezpečnostní,
- Jsou-li rodiče dětí svázány s jednou firmou jaké to má důsledky

6) VZDĚLÁVACÍ OBLAST

- odpovědnost vzdělávací instituce
- personální zajištění, kvalita vzdělávání

Kategoriální systémy posloužily k provádění redukce získaných dat – využívají se při kódování záznamů rozhovorů, pozorování nebo dokumentů.

Jednotlivé části přepsaných rozhovorů a záznamů z pozorování a analýzy dokumentů byly roztrženy do těchto šesti kategorií.

7.4 Vyhodnocení a interpretace dat

Vyhodnocení a struktura této kapitoly vychází z výše uvedeného rozdělení zkoumaných oblastí do 6 kategorií. U každé kategorie byl důraz kladen na společné a rozdílné prvky jednotlivých firemních školek.

7.4.1 Právní rámec

Tato kategorie se zaměřuje na současný stav právního rámce fungování.

Firemní školka v současné době funguje jako s.r.o, úspěšně prošla kontrolou ČŠI a je zapsána do školského rejstříku.

Nemocniční školka v současné době funguje v rámci evropského projektu, po ukončení uvažuje představenstvo o provozování na základě zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání – jde o volnou živnost.

Univerzitní školka funguje v současné době v rámci evropského projektu a organizačně je začleněna pod fakultu humanitních studií. Vedení školky vnímá jako prospěšné fungovat při založení (první roky) v rámci projektu a postupně v provozu nastavit podmínky tak, aby MŠ splňovala veškeré náležitosti pro zápis do školského rejstříku (registraci MŠMT). Po skončení projektu mají v plánu se zapsat jako školská právnická osoba.

Shrnutí

Ve všech 3 případech chtějí zřizovatelé provoz firemních mateřských škol zachovat i po ukončení projektu. Ve dvou případech (firemní, univerzitní) zápisem do školského rejstříku získají státní dotace na mzdy. V případě nemocniční školky neuvažují o zápisu do školského rejstříku, hledají další výzvu v rámci evropského projektu a uvažují o provozování na základě volné živnosti.

7.4.2 Založení

U této kategorie jsme se zaměřili na vznik a možnosti založení.

Firemní školka byla založena v roce 2009 na základě výzvy Evropského sociálního fondu v operačním programu lidské zdroje a zaměstnanost – oblast podpory lidské zdroje a zaměstnanost, prioritní osa sociální integrace a rovné příležitosti, oblast podpory rovné příležitosti žen a mužů na trhu práce a sladování pracovního a rodinného života.

Nemocniční školka byla založena v roce 2010 taktéž na základě výzvy Evropského sociálního fondu (stejně jako u firemní školky).

Univerzitní školka byla založena v roce 2011 stejně jako v předcházejících případech na základě výzvy Evropského sociálního fondu.

Shrnutí

Všechny 3 typy firemních mateřských škol byly založeny na základě výzvy Evropského sociálního fondu v operačním programu lidské zdroje a zaměstnanost.

7.4.3 Financování

V této kategorii jsme sledovali oblasti: při vzniku – jak získali pozemek, budovu a dále jsme se zaměřili na současné platby, benefit a nakolik ekonomická situace firmy koresponduje s rozvojem školky.

V případě **firemní školky** byla:

- výstavba financována z evropské dotace. První tři roky byly platy a provoz pokryty z projektu. V současné době jsou dotovány platy ze státního rozpočtu a částečně zřizovatelem (firmou), provozní náklady hradí firma ve výši 900.000,- ročně.
- Školné hradí děti zaměstnanců ve výši 600,- ostatní děti 3.000,-,
- stravné hradí ve výši 36,- denně.

V případě **nemocniční školky** byly:

- prostory vyčleněny z dětského oddělení přímo v nemocnici (prostory obchodní společnosti – a.s. jsou v nájmu zřizovatele – kraje) a vybavení bylo pořízeno

za 2.500 000,- (z projektu), roční dotace na provozní náklady činí 1.000 000,- a na mzdové náklady 1.000 000,-.

- Školné v současné době děti zaměstnanců nehradí (benefit firmy), po ukončení projektu se uvažuje o platbě školného, které budou hradit rodiče.
- Stravné hradí ve výši 42,- denně, v případě, že je poskytnuta dítěti i večeře, činí tato částka 62,-, stravování je zajištěno nasmlouvanou firmou.

V případě **univerzitní školky** byly:

- prostory pro potřeby školky byly zrekonstruovány v budově vysokoškolských kolejí, rekonstrukce byla financována z projektu ve výši 5. 900 000,-, mzdové náklady v současné době jsou hrazeny taktéž z projektu – kalkulace na 1 dítě činí 2.000,-.
- V současné době zřizovatel – univerzita – řeší, jak zajistit finanční prostředky na kvalitní vzdělávání předškolních dětí po skončení projektu, uvažuje o variantě zápisu do školského rejstříku, čímž by si zajistila čerpání dotací na platy od státu a provozní náklady má v budoucnu pokrýt částečně ze svých finančních prostředků a dokrýt z plánovaného zavedení výběru školného od rodičů.
- Školné v současnosti rodiče nehradí,
- stravné hradí v plné výši, stravování je smluvně zajištěno školní jídelnou právního subjektu – MŠ.

Shrnutí

V případě všech 3 firemních mateřských škol byly veškeré náklady (provozní i mzdové) financovány z projektu (evropské dotace). Firemní školka v současné době je již zapsána do rejstříku škol a čerpá dotace na platy ze státního rozpočtu, provozní náklady dotuje firma. Nemocniční školka neuvažuje o zápisu do školského rejstříku, po skončení projektu počítá se zavedením školného na částečnou úhradu nákladů na provoz a mzdy. V případě univerzitní školky vznikají obavy, aby se nestala školkou dočasnou. Její snahou je udržet stabilitu a rozšířit kapacitu na 2 třídy, které má k dispozici, avšak v současné době 1 třídu pronajímá jinému právnímu subjektu – státní mateřské škole. Dále je její snahou po ukončení projektu zapsat se do školského rejstříku a čerpat státní dotace na platy. I přes tyto své plány stále vzniká obava, zda bude mít univerzita dostatek prostředků na financování nákladů na provoz.

Počítá se zavedením školného, avšak v případě studentů se obává zkomplikování jejich ekonomické situace.

Školné (platba úplaty za vzdělávání) je v současné době zavedena pouze ve firemní školce, v dalších dvou případech rodiče školné zatím neplatí.

Stravné si hradí rodiče ve všech případech v plné výši (bez státních dotací)

Všechny 3 školky jsou velmi dobře materiálně vybaveny, v případě univerzitní školky, pokud je potřeba zakoupit další vybavení, zapojují se sponzorsky nebo dary rodiče.

7.4.4 Řízení a správa

V této kategorii bylo zjišťováno, kdo řídí školku, její organizační struktura, nakolik se zřizovatel (firma, nemocnice, univerzita) podílí na řízení, správě školky, požadavky zřizovatele - akontabilita školky ve vztahu k firmě, jejich přínos pro zaměstnance, zaměstnavatele.

V případě **firemní školky** – řídí ředitelka a personální ředitel firmy.

- Provozní doba je uzpůsobena požadavkům firmy dle pracovní doby zaměstnanců – směnný provoz (5.45 – 18.00), nemusí se složitě řešit, kdo a kdy vyzvedne dítě ze školky.
- Je zajištěna možnost přijetí dětí již od dvou let – rodiče se tedy mohou do zaměstnání vracet již dříve.
- Omezení provozu školky je pouze v době celozávodní dovolené firmy,
- školka v době letních prázdnin zajišťuje i hlídání dětí pro ostatní děti ve věku 3 – 9 let (za úplatu).

Zkušenosti firmy ukazují, že školka přináší benefity jak zaměstnancům, tak společnosti. Firma nabízí flexibilní úvazky i odbornou péči o předškolní děti. Tím firma nemusí řešit nábor nových pracovních sil, odpadají náklady na vyhledávání a zapracování zaměstnanců. Zřízení školky navíc může zvýšit loajalitu pracovníků, prestiž firmy i její konkurenceschopnost na trhu. V případě zkoumané firemní školky byla postavena školka s větší kapacitou a místa nabízejí i lidem z okolí. Dle slov personální ředitelky chtějí být ve svém regionu i společensky odpovědní.

V případě **nemocniční školky** řídí školku ředitelka, vedoucí finančního oddělení a personální ředitel.

- Provozní doba je plně uzpůsobena specifické (12ti hodinové) pracovní době zaměstnanců nemocnice, jelikož potřebuje pro jejich děti po celou dobu zajistit péči.
- Děti se do školky přijímají průběžně během celého roku.
- Provoz je v zaměstnanecké školce celoroční a je zajišťován také v době prázdnin pro děti zaměstnanců nemocnice i z jiných školek, které mají provoz přerušen.
- Přijímány jsou děti již od dvou let, tak aby se mohli rodiče do nemocnice co nejdříve vracet.
- V této školce je možnost i nepravidelné docházky dle potřeb zaměstnanců.

V případě **univerzitní školky** řídí školku ředitelka a koordinátor projektu – jsou podřízeni děkance fakulty, v otázkách personálních rektorovi.

- Možnost přijetí dětí do univerzitní školky mají zaměstnanci univerzity i studenti univerzity.
- Univerzitní školka přijímá děti od 2,5 roku.
- Je zřízen i hlídací koutek pro děti od 0 let – hlídání je omezeno na 5 hodin denně.
- Provozní doba je stanovena od 7.00 – 17.00.
- Provoz bývá přerušen v době letních prázdnin (červenec – srpen) na 4-5 týdnů.

Jako pozitivum uvádí, že se rodiče ve většině případů znají osobně, mohou si děti vzájemně vyzvedávat z jednoho pracoviště. Rodiče a děti společně u jednoho zaměstnavatele vytváří novou „sociální síť“. Jako nevýhodu vidí v případě, že rodič (student, zaměstnanec) přestane být v průběhu školního roku pracovně-právně či studijně svázán s fakultou. Tímto nesplňuje kritéria přijetí dítěte do školky a je nutné vzniklou situaci řešit.

Shrnutí

Ve všech případech řídí firemní mateřskou školu ředitelka, která je v personálních otázkách podřízena personálnímu řediteli (u univerzitní školky rektorovi). U nemocniční školky oblast finanční má v kompetenci vedoucí finančního oddělení, u univerzitní školky je ředitelka zároveň podřízena děkance fakulty, oblast finanční řídí manažer projektu.

Požadavky zřizovatele spočívají zejména v zajištění provozní doby vzhledem k pracovní době zaměstnanců, což je ve všech 3 případech naplňováno, dále je vyhověno

požadavkům firmy, aby se co nejdříve rodiče vraceli zpět do pracovního procesu – jsou přijímány děti již od dvou let, pro rodiče se zkrácenými úvazky, v případě univerzitní školky i pro studenty je zajištěna možnost občasného pohlídání dětí ve zřízených hlídacích koutcích (univerzitní a firemní). Přínosem pro zaměstnance je určitě možnost umístit dítě ve firemní mateřské škole – neřešit složitě a komplikovaně dojíždění a vyzvedávání dítěte ze MŠ, prodloužená provozní doba a možnost zajištění dítěte i v době letních prázdnin. Pro zaměstnavatele je výhodou ve většině případů zajištění kvalifikovaných pracovních sil. Zřízení firemní mateřské školy navíc může zaměstnavatelům zvýšit loajalitu pracovníků, prestiž firmy i její konkurenceschopnost na trhu.

7.4.5 Organizace provozu

U této kategorie byly sledovány provozní požadavky, provozní podmínky (hygiena, bezpečnostní předpisy...), jsou-li rodiče dětí svázáni s firmou jaké to má důsledky

V případě **firemní školky** je dodržena hygienická vyhláška (410/2005 Sb.), je vydán provozní řád, bezpečnostní předpisy jsou vydány ve směrnících.

- Kapacita školky je 41 dětí, které jsou ve 2 třídách, školka má zahradu – je vydán řád venkovních hracích ploch.
- Stravování je zajištěno externě.
- S pracovištěm rodičů jsou děti dobře seznámeni – probíhá zde specifický program: „Malí vynálezci“

V případě **nemocniční školky** je vydán provozní řád, hygienické požadavky a bezpečnostní předpisy zajišťuje zřizovatel – nemocnice a kontroly jsou zde prováděny stejně jako na jiných pracovištích nemocnice.

- Prostorové podmínky nesplňují požadavky hygienické vyhlášky 410/2005 Sb.
- Kapacita je 20 dětí – zapsáno je jich vzhledem k nepravdělné - občasné docházce více.
- Školka má vlastní malou zahradu přímo v areálu nemocnice – provozní řád venkovních hracích ploch nemá vydán.

V případě **univerzitní školky** jsou hygienické podmínky stanoveny dle vyhlášky 410/2005 Sb. a schváleny hygienickou kraje, bezpečnostní a požární předpisy jsou stanoveny ve směrnících.

- Kapacita školky je 48, v současné době je v provozu pouze 1 třída – 24 dětí.
- Školka má vlastní hrací venkovní plochy a k nim vydán řád.
- Stravování je zajišťováno jiným právním subjektem – mateřskou školou.
- Rodiče dětí se podíleli na dovybavení školky formou sponzorských darů či pracovní výpomocí. Pokud jsou rodiče svázáni s firmou vzniká nová sociální síť.

Shrnutí

Ve všech případech mají firemní mateřské školy venkovní hrací plochy, jedná se o školky menší – maximálně dvoutřídní – třídy jsou maximálně naplněny v průměru na 20 dětí u univerzitní školky na 24, což je výhodou pro děti..

Firemní mateřské školy mají vydán provozní řád, splnění hygienických požadavků upravených vyhláškou č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých, ve znění vyhlášky č. 343/2009 Sb., na prostorové podmínky, vybavení, provoz, osvětlení, vytápění, mikroklimatické podmínky, zásobování vodou, úklid a nakládání s prádlem. V souladu s § 7 odst. 2 zákona č. 258/2000 Sb. je upraven v provozním řádu režim dne zohledňující věkové a fyzické zvláštnosti dětí, podmínky jejich pohybové výchovy a otužování, režim, stravování včetně pitného režimu.

Dodržují vyhlášku č. 410/2005 Sb. – v případě nemocniční školky však toto neplatí. V jejím případě stanovuje hygienické požadavky zřizovatel – nemocnice stejně jako na jejích ostatních pracovištích. Stravování je ve všech případech zajištěno dodavatelem, školky nemají svou vlastní kuchyň.

7.4.6 Vzdělávací oblast

U této kategorie byla zkoumána kvalita vzdělávání, odpovědnost školky jako vzdělávací instituce, personální zajištění vzdělávání.

V případě **firemní školky** vychází vzdělávací nabídka ze závazného dokumentu – RVP PV. Školka má zpracován dle něj svůj vlastní Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.

- V této školce se pracuje dle programu: Začít spolu.
- Běžná vzdělávací nabídka je rozšířena o kroužky – muzikanti, angličtina, flétna, keramika, logopedie, golf – škola malých golfistů.
- Specifickým programem v této školce je program: Malí vynálezci, kde se děti seznamují s procesem výroby ve firmě.
- Vzdělávání dětí zajišťují 4 pedagogové z toho 1 učitel – senior. 3 pedagogové jsou kvalifikováni a 1 nekvalifikován. Dále zde pracují 2 pedagogické asistentky – 1 kvalifikaci splňuje, 1 je nekvalifikovaná.
- Provozní zaměstnanci na úklid a údržbu zajišťuje firma.

V **nemocniční školce** se vzdělávání uskutečňuje na základě RVP PV.

- Vlastní zpracovaný Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání nese název: Správná holka, správný kluk.
- Do vzdělávací nabídky je zařazováno hodně výletů, návštěvy divadel a plavání – na tyto aktivity si rodiče dětí finančně přispívají.
- Ve školce pracuje 1 učitelka a 2 zdravotní dětské sestry.
- Provozní požadavky jsou zajišťovány 1 uklízečkou.
- Zástupy za nepřítomné zaměstnance zajišťuje nemocnice.

V **univerzitní školce** probíhá vzdělávání předškolních dětí dle Rámcového programu pro předškolní vzdělávání.

- Školka má svůj vlastní Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.
- Kroužky dětí zajišťují studentky univerzity. V nabídce je angličtina, flétna, keramika, folklorní kroužek.
- Ve školce je zajištěna logopedická péče.
- Prioritou školky je poskytnutí kvalitního předškolního vzdělávání pro děti zaměstnanců a studentů univerzity.

- Toto vzdělávání zajišťují 1 ředitelka a 2 učitelky. 1 učitelka má středoškolské vzdělání a 1 učitelka vysokoškolské – bakalářské v oboru speciální pedagogika – logopedie.
- V hlídacím koutku pracuje pečovatelka a zdravotní sestra.
- Provoz dále zajišťují 2 správní zaměstnankyně – školnice a uklízečka.
- Zástupy za zaměstnance jsou zajišťovány dohodou o provedení práce univerzitou.

Shrnutí

Všechny 3 firemní mateřské školky pracují podle závazného programu vzdělávání v ČR – RVP PV. Na jeho základě mají vypracovaný vlastní ŠVP PV. Ten je zároveň ve dvou případech (firemní a univerzitní) doplněn o nadstandardní nabídku (kroužky). Nabídka kroužků univerzitní a firemní školky je pestrá. V případě univerzitní školky ji zajišťují studentky, které zde taky konají pedagogickou praxi. U těchto dvou případů je prioritou zajistit kvalitní předškolní vzdělávání pro děti svých zaměstnanců. To dokazuje i kvalifikovanost zaměstnanců – ve většině případů se jedná o středoškolsky vzdělané učitelky. V případě univerzitní školky o vysokoškolsky vzdělanou učitelku. V případě nemocniční školky zajišťuje vzdělávání pouze 1 učitelka a 2 zdravotní dětské sestry.

Přepočet pedagogů na počet dětí je velmi příznivý ve firemní školce (1 pedagog na 10 dětí) a k tomu ještě pomoc asistenta pedagoga (1 asistent na 20 dětí)

Výhodou se jeví u firemních školek zajištění nepřítomných zaměstnanců firmou buď z vlastních řad nebo prací na dohodu.

7.4.7 Diskuse výsledků výzkumu

Z výsledků výzkumu vyplývá, že se ředitelky firemních školek v současné době potýkají s otázkami dalšího pokračování provozu již zřízených školek, otázkami, kterým směrem se budou školky dále ubírat, v jakém právním rámci budou dále existovat a zda budou vůbec dále existovat.

Zde je nutné se zabývat rozbořem vnějších a vnitřních podmínek. Jak uvádí Světlík⁸⁶, je velmi důležité pro management škol vymezení ovlivnitelnosti těchto faktorů.

Jako řešení ve zkoumaných mateřských školách by se jeví cílené vytváření souladu mezi vnitřními a vnějšími podmínkami škol - tedy vytvoření strategie. Toto doporučuje také Trojan.⁸⁷ Zároveň tento autor navrhuje řešení, které by bylo možné aplikovat ve zkoumaných firemních školách, jedná se o tři základní kroky (viz kap. 5.5):

1. analytický
2. koncepční
3. realizační

Dobrym řešením se zdá zápis do školského rejstříku, čímž získají firemní školky státní dotace na mzdy. Další možností je hledání nové výzvy v rámci evropského projektu a nebo provozování na základě volné živnosti.

V průběhu výzkumu vyslovily ředitelky firemních školek obavy z konkurence ostatních mateřských škol (státních i soukromých) v budoucnu. Zejména pokud již nebude firma moci plně hradit provozní náklady a rodiče přijdou o benefit, který jim nyní firma poskytuje ve formě nulové úplaty za vzdělávání dítěte. Ředitelky se také do budoucna obávají celkového poklesu dětí, které budou nastupovat do mateřských škol.

Tato dilemata identifikuje také Světlík⁸⁸ uvádí, že v konkurenčním prostředí se školy musí snažit o vyšší kvalitu a širší nabídku svého produktu (nabízený vzdělávací program) a jeho realizaci v příznivém edukativním prostředí a klimatu. „*To vede k vyššímu uspokojení potřeb klientů a zákazníků školy, vyšší loajalitě a image školy na veřejnosti. Tato skutečnost se zpětně promítá do vyššího zájmu o vzdělávací nabídku školy*“.

Zároveň tento autor navrhuje řešení, které by bylo možné aplikovat ve zkoumaných firemních školách při dodržení určitých podmínek – např. vhodné edukativní prostředí

⁸⁶ SVĚTLÍK, J. *Marketingové řízení školy*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. ISBN 978-80-7357-494-9.

⁸⁷ TROJAN, V. *Pedagogický proces a jeho řízení*. 1. vyd. Praha: ČŠM PedF UK, 2012. ISBN 978-80-7290-543-0.

⁸⁸ SVĚTLÍK, J. *Marketingové řízení školy*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. ISBN 978-80-7357-494-9. s. 54

(zejména kvalita managementu školy a pedagogických pracovníků), vybavení školy, umístění školy, úzké propojení a dobré vztahy s okolím (např. délka provozní doby, provoz i v době letních prázdnin, možnost umístit zde děti v té době i z jiných mateřských škol), rozvíjet kurikulum školy spojené s novými přístupy (např. prohloubením individualizace práce s dítětem rozvojem základních klíčových kompetencí, sebevzdělávání pedagogických pracovníků s cílem zvýšení schopností a dovedností v oblasti sociálních, komunikativních a pedagogických kompetencí).

Dále z výsledků výzkumu vyplývá, že se ředitelky firemních školek potýkají v oblasti financování s limity závislosti na zřizovatelské firmě. K tomuto problému se vyjadřuje Hanzelka⁸⁹ (také viz kapitola 5).

Řešením, které by bylo možné aplikovat ve zkoumaných firemních školkách, je získávání mimorozpočtových zdrojů, které je vzhledem k současné celosvětové ekonomické situaci jednou z mála možností, jak obohatit již tak nedostačující výši rozpočtu školek.

Podmínkou získání mimorozpočtových zdrojů je, že management školek se více zapojí do fundraisingové činnosti. Jednou z možností, jak získat finanční prostředky na moderní vybavení a obohacení činnosti, je zejména psaní projektů.

Velmi zajímavý výsledek výzkumu se jeví v oblasti řízení. Vyplývá z něj, že ředitelky firemních mateřských škol jsou v organizační struktuře podřízeny managementu firmy (zřizovatele). Přitom vedení lidí patří podle Trundy a Břízy⁹⁰ mezi manažerské funkce školského managementu.

Jak uvádí Syslová⁹¹, ředitel, který je současně i manažerem, by měl vytvářet pozitivní prostředí a atmosféru spolupráce v rámci školy a neustále nově inspirovat své podřízené. Neměl by stát proti svým zaměstnancům ani „nad nimi“, ale „spolu“ s nimi a udávat směr –

⁸⁹ HANZELKA, M. *Funkce ředitele školy*. Řízení školy, roč. IV, č. 11/2007. Praha: ASPI, 2007. ISSN 1214 -8679. s. 8

⁹⁰ TRUNDA, J., BŘÍZA, K. *Řízení školy ve znalostní společnosti*. 1. vyd. Praha: Ped UK, 2012. ISBN 978-80-7290-541-6.

⁹¹ SYSLOVÁ, Z. a kol. *Jak úspěšně řídit mateřskou školu*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012. ISBN 978-80-7357-976-0.

být leadrem. Mít leadera v pracovním týmu je velmi důležité, protože bez něj se jen velmi těžko dosahuje stanovených cílů. V současnosti se často tento rozdíl nevidí a manažeři dosahují cílů svou formální silou – pravomocemi, které jsou jim svěřeny. Ovšem tato strategie je z dlouhodobého hlediska velmi krátkozraká a nefunkční.

Jako řešení této situace zároveň autorka navrhuje, aby se vzdělávání vedoucích pedagogických pracovníků více zaměřovalo na rozvoj schopností pro zvládání vedení lidí. Toto by bylo možné aplikovat i ve zkoumaných firemních školkách za podmínky, že management zřizovatele by vzdělávání vedoucích pracovníků umožnil a případně by je dále nasměroval k tématům pro další vzdělávání v manažerských dovednostech.

7.5 Závěry výzkumu

Cílem výzkumu bylo zjistit možnosti vzniku a fungování firemních školek, popsat jejich současný vývoj a identifikovat faktory ovlivňující procesy vzniku a fungování.

Výsledky výzkumu platí pouze pro vybrané případy – model.

Možnosti vzniku

Ve všech zkoumaných případech využili zřizovatelé firemních školek možnosti zažádat o prostředky z Evropských fondů na výstavbu, zařízení i na mzdové a provozní náklady. Projekty byly financovány z prostředků Evropského sociálního fondu v rámci operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost, prioritní osy Rovné příležitosti mužů a žen na trhu práce – podpora sladování rodinných a profesních rolí.

Podnětem byla snaha zaměstnavatelů prostřednictvím nabídky konkrétních aktivit vytvořit firemní politiku sladování rodinných a profesních rolí, včetně možnosti založit a provozovat vlastní firemní zařízení péče o předškolní děti. Při tvorbě projektu vycházeli zřizovatelé firemních školek z Prorodinného balíčku MPSV, který přicházel s návrhy, jak zapojit zaměstnavatele do prorodinných aktivit. Reálné naplnění těchto opatření však dostává legislativní podobu až v současném období.

Výsledky výzkumu korespondují s aktuálními legislativními návrhy MPSV v oblasti podpory rodičů předškolních dětí. Je zjevné, že veřejnost má zájem o služby péče o děti mladší 3 let, ale zároveň nevidí cestu ve snižování nároků na provozovatele a kvalitu nabízených služeb. Rovněž tak je průkazné, že veřejnost vidí roli státu spíše v nepřímé podpoře těchto služeb (formou daňových odpisů), než v podobě přímých dotací. Důležitý je

také velký zájem o další prorodinná opatření jakými jsou zkrácené úvazky, práce z domova, sdílená pracovní místa a důraz na rovnoprávnou v možnosti využít těchto opatření i otci. To vše přispívá k velkému zájmu o vznik a budování nových firemních školek. Společnostem však vadí, že si nemohou náklady odečíst z daní.

Fungování

Ve zkoumaných případech se jednalo o menší školky s kapacitou do 50 dětí, sídlící přímo v prostorách společností nebo v jejich nejbližším okolí. Často zaměstnancům umožňují hlídání už od 2 let věku dítěte, otevřeno mívají i v době letních prázdnin. Na 1 učitelku připadá obvykle méně dětí než ve státních MŠ.

V našich případech představují firemní školky vzdělávací zařízení a poskytují kvalitní předškolní vzdělávání podle platného RVP PV .

Firemní školky splňují ve většině případů také stejně přísné hygienické podmínky jako všechna taková zařízení. Dodržují normy na prostory, hygienu, množství zeleně v okolí, teplotu a vlhkost v interiéru.

Současný vývoj

Otázka sladování rodinných a profesních rolí je aktuální pro mnoho rodičů dětí předškolního věku. V současné demografické situaci je často velmi obtížné najít volné místo ve školce, což zásadně komplikuje možnost jejich návratu do práce. Nedostatek kapacity veřejných školek vedl k tomu, že i zaměstnavatelé se začínají snažit budovat a provozovat firemní školky. Ukazuje se, že je to jedno z nejefektivnějších řešení podpory návratu rodičů malých dětí na trh práce.

Jako příklad dobré praxe se nám jeví firemní školky v sousedním Rakousku. Zde již je jejich vznik a fungování zcela jednoznačně legislativně zakotveno, což dokládá štyrský zákon SteiermärkischesRaumordnungsgesetz z roku 2010.

Dále management školek dbá na konkurenční prostředí a snaží se o vyšší kvalitu a širší nabídku svého produktu, což dokládá nabízený vzdělávací program s přídatnou nabídkou ve velmi příznivém edukativním prostředí a klimatu. Jak uvádí Světlík⁹² (více viz kapitola

⁹² SVĚTLÍK, J. *Marketingové řízení školy*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. ISBN 978-80-7357-494-9.

7.4.7), „to vše vede k vyššímu uspokojení potřeb klientů a zákazníků školy, vyšší loajalitě a image školy na veřejnosti. Tato skutečnost se zpětně promítá do vyššího zájmu o vzdělávací nabídku školy.“

Faktory ovlivňující procesy vzniku a fungování

Ve zkoumaných případech bylo důležité, že firma **disponovala vhodným objektem** pro provoz školky nebo měla možnost si prostory pronajímat. Tyto prostory musí odpovídat předepsané legislativě a hygienickým a požárním předpisům.

Dalším důležitým faktorem jsou **finance** k vybudování školky, protože k realizaci projektu je potřeba mít jasné představy o jeho financování při vzniku a dalším provozu. Dobře vypracovaný finanční plán je nezbytně nutným předpokladem k úspěšnému vzniku a dalšímu fungování firemní školky.

Jako velmi důležité se ukazuje také ujasnění si, jaký **typ zařízení** péče o předškolní děti vlastně firma chce vybudovat a provozovat. Existuje totiž hned několik možných forem, podle nichž by mohly firemní školky řešit problémy s umístěním dětí do 3 let. Vzhledem k tomu, že školka není poskytovatel pečovatelské služby, ale vzdělávací zařízení, ve zkoumaných případech bylo toto řešeno zajištěním i zdravotnického personálu přímo ve školce nebo zřízením hlídacím koutku.

Vybudování firemní mateřské školy představuje dlouhodobou investici zaměstnavatele s pomalou návratností vložených finančních prostředků. Součástí finančního plánu je proto i **výhled do budoucnosti**. Ve dvou zkoumaných případech již mají zřizovatelé celkem jasnou představu, jakým způsobem budou provoz školky dále financovat (strategické řízení – plánování, koncepce rozvoje...).

Cílem strategického řízení managementu školek by mělo být vytvořit individuální plán řešení firemní politiky sladování rodinných a profesních rolí rodičů – zaměstnanců/kyň s dětmi v předškolním věku (zejména v možnostech vybudování a provozování firemní školky). Na základě analýzy vstupních požadavků managementu, očekávání a potřeb zaměstnanců a provozních i ekonomických možností zaměstnavatele, vytvořit zcela konkrétné plány (včetně časových harmonogramů a identifikace investičních i provozních finančních zdrojů) pro vybudování a následný provoz firemní školky.

8 ZÁVĚR PRÁCE

Předložená diplomová práce přináší pohled na aktuální stav firemních školek v České republice. S problematikou firemních mateřských škol se v ČR setkáváme teprve krátce. Je to téma nové a aktuální, takže každý nový poznatek, příklad dobré praxe nebo naopak negativní zkušenost mohou být pro vývoj firemních školek v ČR přínosem. Je zřejmé, že se jedná o aktuální problematiku a cílem práce nebylo změnit současný stav, ale pouze poukázat na situaci, která vzhledem k současnému stavu nedostatečných kapacit předškolních zařízení není ideální pro rodiny dětí, firmy a není ideální ani z hlediska vzdělávací politiky.

Určitě by této situaci napomohlo naplnění **Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky 2011 – 2015**⁹³. Dlouhodobý záměr navazuje a dále rozpracovává dokumenty formulující základní strategické cíle školství jako Programové prohlášení vlády v oblasti regionálního školství a Národní program reform. Zároveň přihlíží při hodnocení vývoje českého školství a nového nastavení jeho cílů k dalším studiím, např. společnosti McKinsey&Company: Klesající výsledky českého základního a středního školství: fakta a řešení, která na pozadí veřejně dostupných zpráv a zdrojů přináší analýzu stavu českého vzdělávacího systému a navrhuje řešení různých problémových oblastí.

Základním principem a určujícím motivem Dlouhodobého záměru ČR 2011 pro následující období je zvýšit kvalitu a efektivitu ve vzdělávání a tím také konkurenceschopnost naší republiky v mezinárodním srovnání.

Pro oblast předškolního vzdělávání byl vytyčen jako jeden z hlavních reformních kroků: bod A. 1. 2⁹⁴. Zákonem bude umožněno fungování tzv. **firemních školek**, které umožní rozšířit nedostatečné kapacity v oblasti předškolního vzdělávání, součástí návrhu zákona je:

- stanovení definice firemní školky;
- stanovení jasných pravidel pro provozovatele;
- podpora státem stejně jako soukromá předškolní zařízení;
- pro děti pouze z okruhu firmy.

⁹³ MŠMT. *Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR* [online]. MŠMT, 2011 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/18719>

⁹⁴ MŠMT. *Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR* [online]. MŠMT, 2011 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/18719>

Nalezení vhodné rovnováhy mezi MŠ zapsanými do rejstříku škol a nově vznikajícími firemními školkami pro děti bude hlavním předpokladem úspěšnosti celého procesu rozšiřování forem péče o děti. Školský vzdělávací systém ČR má přes nedostatky, které ho provázejí, vysokou úroveň a právě často kritizovaná náročnost požadavků pro jeho fungování je předpokladem jeho úspěšnosti.

Apriorní snížení takto nastavené latky nemusí být z dlouhodobého hlediska krokem správným směrem, a to ani za cenu relativně rychlého rozšíření kapacity zařízení péče o děti předškolního věku.

V současnosti je třeba si uvědomit, že opatření týkající se péče o děti předškolního věku by neměla být vnímána jako náklady, ale jako investice do budoucího vzdělávání.

Výstupem tohoto výzkumného šetření je zároveň sestavení Manuálu pro založení firemní školky, který je součástí přílohy č. 2.

„Vzdělání je schopnost porozumět druhým“

Johann Wolfgang Goethe

Seznam použitých zkratek

atd.	a tak dále
ČŠI	Česká školní inspekce
ČR	Česká republika
mj.	mimo jiné
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠ	mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
NERV	Národní ekonomická rada vlády
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OMEP	Světová organizace pro předškolní výchovu
RVP PV	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
ŠVP	Školní vzdělávací program
ŠZ	Školský zákon
tzv.	tak zvané
UIV	Ústav pro informace ve vzdělávání
ÚZIS	Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR
VÚPSV	Výzkumný ústav práce a sociálních věcí

Seznam tabulek

Tabulka 1: Počet dětí ve věku 0-3 let umístěných do zařízení denní péče o děti	27
Tabulka 2 Počet žádostí o přijetí do MŠ, jimž nebylo vyhověno – podle území	31
Tabulka 3: Výše měsíčního příspěvku.....	53
Tabulka 4: Mateřská škola Linetka, s.r.o.....	60
Tabulka 5: Zaměstnanecká mateřská škola, Uherskohradišťská nemocnice a.s.	60
Tabulka 6: Univerzitní MŠ Qočna a hlídací koutek Koala.....	60

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A DALŠÍCH ZDROJŮ

Knižní publikace

BEČVÁŘOVÁ, Z. *Současná mateřská škola a její řízení*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-537-7.

BEČVÁŘOVÁ, Z. *Kvalita, strategie a efektivita v řízení mateřské školy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-221-8

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. 2. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.

HORKÁ, H. - SYSLOVÁ, Z. *Studie k předškolní pedagogice*, Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5467-7.

KALOUS, J. a kolektiv *Úvod do teorie a praxe školského managementu I.* Praha: Univerzita Karlova, 1995. ISBN 80-7184-010-6.

KELLER, J. *Nová sociální rizika a proč se jim nevyhneme*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. ISBN 978-80-7419-059-9

KOLLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA, B. (eds.) *Předškolní a primární pedagogika*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-585-7.

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice (Bílá kniha). Praha: ÚIV, 2001. ISBN 80-211-0372-8

Nový akademický slovník cizích slov, 1. vyd. Praha: Nakladatelství Academia, 2006. ISBN 80-200-1415-2.

OPRAVILOVÁ, E., GEBHARTOVÁ, V., *Rok v mateřské škole*, 1.vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-847-3.

POL, M.; RABUŠICOVÁ, M. *Správa a řízení škol: Rady škol v mezinárodní perspektivě*. Brno: Paido, 1996. ISBN 80-85931-32-X.

POLÁČKOVÁ, Z. *Fundraisingové aktivity*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-694-2.

PRÁŠILOVÁ, M. *Vybrané kapitoly ze školského managementu pro učitele*. 1. vyd. Olomouc: UP, 2003. ISBN 80-244-0676-4.

PRŮCHA, J. *Srovnávací pedagogika*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-155-7.

PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 4. upravené vydání. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

RÝDL, K. *Radostné dětství*. Praha: Paseka, 2006. ISBN 80-7185-647-9.

SLAVÍKOVÁ, L. *Ředitel školy – leader i manažer*, 1. vyd. Britská rada, Česká republika, 2003. ISBN 80-239-2209-2.

SVĚTLÍK, J. *Marketingové řízení školy*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. ISBN 978-80-7357-494-9.

SYSLOVÁ, Z. a kol. *Jak úspěšně řídit mateřskou školu*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2012. ISBN 978-80-7357-976-0.

TROJAN, V. *Pedagogický proces a jeho řízení*. 1. vyd. Praha: ČŠM PedF UK, 2012. ISBN 978-80-7290-543-0.

TRUNDA, J., BŘÍZA, K. *Řízení školy ve znalostní společnosti*. 1. vyd. Praha: Ped UK, 2012. ISBN 978-80-7290-541-6.

VÁGNEROVÁ, M., *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*, Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0

VALENTA, J. *Financování a rozpočet školy*. Karviná: Paris, 2004. ISBN 80-239-2218-1.

VEBER, J. a kol. *Management, Základy, prosperita, globalizace*. Praha. Management Press, 2000. ISBN 80-726-029-5.

Zákony a právní předpisy

ŠKOLSKÉ ZÁKONY 2012. Praha: 2012, GoldenBooks. ISBN 978-80-905075-2-4.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů (školský zákon)

Vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění vyhlášky č. 43/2006 Sb.

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením

Zákon č. 117/1995, o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších novel

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 147/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí a žáků mimořádně nadaných

Vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých

Vyhláška č. 137/2004 Sb., o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 268/2009 Sb., o technických požadavcích na stavby

Ostatní literárních zdroje

HANZELKA, M. *Funkce ředitele školy. Řízení školy*, roč. IV, č. 11/2007. Praha: ASPI, 2007. ISSN 1214 -8679

KOMRZNÝ, J. *Řízení materské školy*. Praha: Raabe, 2002

Manuál k RVP pro předškolní vzdělávání – pracovní verze. Praha: VÚP, 2002.

MARINČÁK, M. *Finanční management školy – studijní text*, 2007, Klub ekonomu škol, o.s.

PÉMOVÁ, T., PTÁČEK, R. *7 kroků k firemní školce*. Praha: Tenet publicity s.r.o., 2010 ISBN 80-87066-00-7

PÉMOVÁ, T., PTÁČEK, R. *Desatero úspěšné firemní školky*. Praha: Tenet publicity s.r.o., 2010 ISBN 80-87066-00-8

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Věstník MŠMT, sešit 2, ročník LXI, únor 2005.

SEDLÁKOVÁ, H. *Problémy ředitelek samostatných mateřských škol v jednotlivých fázích jejich profesní dráhy*. Praha, 2012. 145 s., il., fot. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova v Praze. Pedagogická fakulta. Centrum školského managementu.

ZEMAN, P. a kolektiv, *Ekonomika a financování škol – studijní text*, 2007,

Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, Centrum školského managementu

Odborná periodika

OPRAVILOVÁ, E. *Smysl ohlédnutí do historie předškolní výchovy*. Poradce ředitelky mateřské školy, roč. II. č.5/2013 Praha: Forum s.r.o., 2013. ISSN 1804-9745

OPRAVILOVÁ, E. *Předškolní výchova v období národního obrození*. Poradce ředitelky mateřské školy, roč. II. č.6/2013 Praha: Forum s.r.o., 2013. ISSN 1804-9745

OPRAVILOVÁ, E. *Předškolní výchova na prahu století dítěte*. Poradce ředitelky mateřské školy, roč. II. č.7/2013 Praha: Forum s.r.o., 2013. ISSN 1804-9745

TĚTHALOVÁ, M. *Patří dvouleté děti do mateřské školy?* Informatorium, roč. XVII, č. 5/2010 Praha: Portál, 2010. ISSN 1210-7506.

TĚTHALOVÁ, M. *Školky i pro dvouleté děti?* Informatorium, roč. XVII, č. 6/2010 Praha: Portál, 2010. ISSN 1210-7506.

ŠTEFLOVÁ, J. *Tahanice o dvouleté děti*. Učitelské noviny, roč. 113, č. 21/2010 Praha: Gnosis, 2010. ISSN 0139-5718

Elektronické zdroje

EURYDICE, Education. Early childhood education and care in Europe tackling social and cultural inequalities [online]. Brussels: Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, 2009 [cit. 2013-06-20]. ISBN 978-929-2010-072. Dostupné z: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/098CS.pdf

Účinnost a spravedlnost v evropských systémech vzdělávání a odborné přípravy. Přehledy právních předpisů EU [online]. Evropská unie, 2013 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/general_framework/c11095_cs.htm

OECD. Secretary-General's Report to Ministers [online]. OECD, 2013 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/about/secretary-general/48066007.pdf>

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. MŠMT, 2006-2012 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-predskolni-vzdelavani>

SMOLÍKOVÁ, Kateřina. Manuál k přípravě školního (třídního) vzdělávacího programu mateřské školy [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2005, 27 s. [cit. 2013-06-20]. ISBN 80-870-0001-3. Dostupné z: http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2010/02/Manual_SVP-MS.pdf

Rámcová Strategie konkurenceschopnosti [online]. 1. upr. vyd. Editor Michal Mejstřík. Praha: Úřad vlády České republiky, Národní ekonomická rada vlády (NERV), 2011, 307 s. [cit. 2013-06-20]. ISBN 978-80-7440-050-6. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/ekonomicka-rada/aktualne/Ramec_strategie_konkurenceschopnosti.pdf

Vládní kroky v oblasti konkurenceschopnosti. Informační centrum vlády [online]. ICV, 2012-2013 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://icv.vlada.cz/cz/dalsi-reformy/vladni-kroky-v-oblasti-konkurenceschopnosti--91091/>

MÜNICH, Daniel. Závěrečná zpráva podskupin Národní ekonomické rady vlády pro konkurenceschopnost a podporu podnikání: Kapitola III – Vzdělanost [online]. 28.2.2011 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/NERV_kap03.pdf

Investice pro evropskou konkurenceschopnost: Příspěvek České republiky ke Strategii Evropa 2020. Národní program reforem České republiky 2011 [online]. 2011 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/scripts/file.php?id=92896>

Rámcová Strategie konkurenceschopnosti [online]. 1. upr. vyd. Editor Michal Mejstřík. Praha: Úřad vlády České republiky, Národní ekonomická rada vlády (NERV), 2011, 307 s. [cit. 2013-06-20]. ISBN 978-80-7440-050-6. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/ekonomicka-rada/aktualne/Ramec_strategie_konkurenceschopnosti.pdf

MÜNICH, Daniel. Závěrečná zpráva podskupin Národní ekonomické rady vlády pro konkurenceschopnost a podporu podnikání: Kapitola III – Vzdělanost [online]. 28.2.2011 [cit.

2013-06-20]. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/NERV_kap03.pdf

SEZEMSKÝ, Jiří. Materiály MPSV předkládané na jednání Vlády ČR 19. listopadu 2008. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. 2008 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/5884/19112008.pdf>

Rodinná politika. Zařízení péče o děti mladší tří let. Gender Studies [online]. 31.10.2011 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.genderstudies.cz/tiskove-zpravy/>

Nedostatek míst v mateřských školách. Aktuální glosa Gender Studies k rodinné politice. Gender Studies [online]. 30.4.2012 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.genderstudies.cz/tiskove-zpravy/>

EURYDICE, Education. Early childhood education and care in Europe tackling social and cultural inequalities [online]. Brussels: Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, 2009 [cit. 2013-06-20]. ISBN 978-929-2010-072. Dostupné z: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/098CS.pdf

GUGLER, A.K. ET. AL. Impressum «KMU-HandbuchBerufundFamilie»[online]. Bern: StaatssekretariatfürWirtschaft SECO, 2007, 1. Auflage [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: http://www.llv.li/pdf-llv-scg-kmu-handbuch_d-2.pdf

Employment, Social Affairs & Inclusion. European Commission [online]. 2013 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/social/home.jsp?langId=en>

Projekt 20 Zvýšení kvality a dostupnosti předškolní výchovy (Strategie MK). BusinessInfo: Oficiální portál pro podnikání a export [online]. CzechTrade, 1997-2013 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/smk-zvyseni-kvality-predskolni-vychovy-7302.html>

Statistické ročenky školství [online]. MŠMT, 2013 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

Statistika školství [online]. Odbor statistiky MŠMT, 2012 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://sberdat.uiv.cz/rozcestnik/>

Rodina a ochrana práv dětí. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. 2013 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/4>

Rodinná politika. Jesle a nové zákony. Gender Studies [online]. 27.3.2012 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.genderstudies.cz/tiskove-zpravy/>

Press Kit k aktuálním tématům a změnám v oblasti rodinné politiky. Gender Studies [online]. 2012 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: http://www.genderstudies.cz/download/press_kit_rodinna_politika2012.pdf

SEZEMSKÝ, Jiří. Materiály MPSV předkládané na jednání Vlády ČR 19. listopadu 2008. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. 2008 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/5884/19112008.pdf>

Dětská skupina – nová služba v péči o děti. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. MPSV, 15.5.2012 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/12943>

Věcný záměr zákona o dětské skupině a o změně souvisejících zákonů. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. 2013 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/13503/zamer_zakona.pdf

Budujeme firemní školky [online]. 2013 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.budujemeskolky.cz/>

Nové možnosti ve světě komunikace [online]. 2013 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.age-com.cz/>

Základní škola a Mateřská škola při Thomayerově nemocnici [online]. 2013 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.skolaftn.cz/index.html>

Klíč k jeslím [online]. Editor Jitka Kolářová. Praha: Gender studies, 2007, 52 s. [cit. 2013-06-20]. ISBN 978-808-6520-223. Dostupné z: <http://www.genderstudies.cz/publikace/publikace.shtml>

Firemní školky - základní informace. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. MŠMT, 2006-2012 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/firemni-skolky-zakladni-informace>

Sozial gestaffelte Elternbeiträge: Kinderbetreuungsjahr 2012/13. [online]. 2012 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z:

http://www.verwaltung.steiermark.at/cms/dokumente/11684917_74836266/bfbffa98/Sozialstaffel%20f%C3%BCr%20die%20Betreuung%20in%20institutionellen%20Kinderbetreuungseinrichtungen%20-%202012-13.pdf

Veranstaltung zur betrieblichen Kinderbetreuung. [online]. 2013 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z:

http://auditteam-steiermark.at/index.php?option=com_content&view=article&id=62:betrieblichekinderbetreuung&catid=2:veranstaltungen-uebersicht&Itemid=9

Anton Paar GmbH eröffnet eigenen Kindergarten. Kleine Zeitung [online]. 2008 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.kleinezeitung.at/steiermark/graz/graz/1526156/index.do>

Gaudeamus - Uni. Wiki [online]. 2013 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z:

<http://www.wiki.at/lccms/00390/Kindergarten-Graz-Kindergarten-Gaudeamus.htm?VER=1563124533&MID=314&LANG=ger>

Podniky zatím státní podporu na firemní školky nevyužívají. ČTK [online]. 2012 [cit. 2012-11-28]. Dostupné z: <http://www.financninoviny.cz/>

O firemní školky je stále větší zájem. Někde berou děti už od dvou let. IDNES [online]. 2010 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: http://finance.idnes.cz/o-firemni-skolky-je-stale-vetsi-zajem-nekde-berou-deti-uz-od-dvou-let-11h-/podnikani.aspx?c=A101104_1477426_zamestnani_hru

MŠMT. Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy ČR [online]. MŠMT, 2011 [cit. 2013-06-20]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/18719>

Zpráva OECD o hodnocení vzdělávání v České republice: Závěry 2012. [online]. OECD, 2012 [cit. 2013-13-02]. Dostupné na WWW: <http://www.msmt.cz/file/20716>

STRAKOVÁ, J. aj. Analýza naplnění cílů Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice (Bílé knihy) v oblasti předškolního, základního a středního vzdělávání, dostupné naWWW:http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/knihovna-koncepci/bila-kniha/av_evaluace_bk.pdf

Mc KINSEY&COMPANY Klesající výsledky českého základního a středního školství: fakta a řešení [online]. 2010- [cit. 2013-01-31] Dostupné z WWW: http://www.mckinsey.com/locations/prague/work/probono/2010_09_02_McKinsey&Company_Klesajici_vysledky_ceskych_zakladnich_a_strednich_skol_fakta_a_reseni.pdf.

PROKS, P., Firemní školka – Budujeme firemní školky od A do Z [online]. ©1994-2012, [cit. 2012-10-27]. Dostupné z: <<http://firemniskolka.eu/>>

WICHTERLOVÁ LADA, Genger Studies, o.p.s, Jak sladovat lépe rodinný a pracovní život v ČR, aneb co je také obsahem zprávy OECD. [online]. ©1996-2012, [cit. 2012-11-28]. Dostupné z: <<http://www.zpravodaj.feminismus.cz>>

Ostatní zdroje

Doc. Eva Opravilová – přednášky na katedře primární pedagogiky univerzity Karlovy v Praze na téma: „Raná péče v České republice a v zahraničí“ (leden 2011)

Seznam příloh:

Příloha č. 1: Výzkumná část – případové studie

Příloha č. 2: Manuál k založení firemní školky

Příloha č. 3: Zákonné požadavky

Výzkumná část - případové studie

Oblast otázek:

I. identifikační údaje:

název:

sídlo:

zřizovatel (provozovatel):

datum založení (zřízení):

dokument zřízení (založení):

II. organizace provozu:

provozní požadavky: (hygienické, prostorové normy – parametry)

kapacita zařízení:

provozní doba: (dny v týdnu, čas od- do)

organizační struktura: (kdo řídí, na základě čeho určen - vybrán)

organizační – provozní řád (zda zařízení má vydán)

III. financování:

investiční náklady (pozemek, budova, vybavení prostor, didaktické a herní vybavení, administrativní vybavení...)

provozní náklady:

mzdové náklady:

kalkulace nákladů na 1 dítě:

školné: (příspěvek, který hradí rodiče)

benefit firmy: (kolik hradí firma na 1 dítě)

ostatní osobní náklady:

IV. personální zajištění:

počet zaměstnanců: odborný personál

pomocný personál

kvalifikační předpoklady: odborný personál

pomocný personál

V. *vzdělávací program*

závazný dokument, z kterého vychází výchovně vzdělávací cíle

vlastní dokument, z kterého vychází výchovně vzdělávací práce

Doplňující otevřené otázky

1.za jakých podmínek mohou vzniknout firemní školky (proces vzniku, možnosti..)

(jak probíhal proces zakládání) – průzkum...možnosti –místnost, prostředky EU - výzvy

2.jaký přínos mají firemní školky pro zaměstnance, zaměstnavatele

3.jaká úskalí - problémy (limity) vznikají při zřizování firemních MŠ

4. Management

Nakolik se firma podílí na řízení/správě školky?

(jak probíhal podíl na řízení/ správě školky?)

Jaká je akontabilita školky ve vztahu k firmě

(odpovědnost školky vůči požadavkům zřizovatele)

Jsou-li rodiče dětí svázány s jednou firmou, jaké to má důsledky?

5. Financování

Nakolik ekonomická situace firmy koresponduje s rozvojem školky

6. Právní zakotvení firemních MŠ

V jakém právním rámci fungujete?

Vyhovuje vám, staví naopak nějaké překážky pro vaše rozvojové potřeby?

MANUÁL K ZALOŽENÍ FIREMNÍ ŠKOLKY

Než se pustíte do vašeho projektu na vybudování a provozování firemní školky nebo jiného firemního zařízení pro předškolní děti, je potřeba pečlivě naplánovat jednotlivé kroky, zvážit jaké zařízení, pro kolik dětí a v jakém časovém horizontu chcete vybudovat. Také je potřeba promyslet, zda budete zařízení budovat a provozovat sami, nebo zda, si za tímto účelem najdete jiného provozovatele.

Vybudování a provoz firemního zařízení péče o předškolní děti zaměstnanců je dlouhodobou investicí zaměstnavatele s pomalou návratností vložených finančních prostředků. Návratnost se často projevuje v hodnotách, které nelze vyjádřit pouhými ekonomickými parametry, mezi ty nejdůležitější patří loajalita a spokojenost zaměstnanců, dobré jméno firmy a její pozitivní obraz v komunitě a v kontaktu s obchodními partnery.

Přestože zaměstnavatel vybudováním a provozováním tohoto zařízení sleduje vlastní ekonomické nebo personální zájmy, musí mít vždy na paměti, že především buduje zařízení pro děti, jehož úspěšnost a využití zaměstnanci je dáno jen a jen jeho kvalitou ve vztahu k péči o děti.

1.1 Výhody firemních předškolních zařízení

1.1.1 Výhody pro zaměstnance:

- lepší komunikace mezi rodiči a personálem (větší důvěra a ochota k vlastní iniciativě rodičů)
- možnost fyzické blízkosti rodičů během dne a jejich spolupodílení se na chodu a programu zařízení
- pružná provozní doba odpovídající pracovnímu rytmu firmy/zaměstnanců
- vzdálenost školky a místa výkonu práce (šetří čas při příchodu a odchodu ze školky, možno operativně řešit případné problémy, apod.)
- větší motivace ke kvalitní práci a identifikace se zaměstnavatelem

1.1.2 Výhody firemních školek pro zaměstnavatele:

- výhoda oproti konkurentům při výběru potenciálních zaměstnanců
- doplňková činnost v oblasti rozvoje lidských zdrojů
- jedná se o mimomzdový benefit
- zvyšuje identifikaci zaměstnanců s firmou
- zvyšuje loajalitu zaměstnanců
- snižuje náklady na opakované výběry a zaškolování personálu
- daňové zvýhodnění
- image sociálně odpovědné firmy

2 Druhy firemních předškolních zařízení

2.1 Dětská skupina

2.1.1 Legislativa: Návrh zákona nabude platnosti od 1. 1. 2014

2.1.2 Činnosti:

Speciální typ sociální služby, který má zejména sloužit k podpoře možnosti návratu rodičů předškolních dětí na trh práce. V těchto zařízeních je poskytována nepřiležitostná a nekrátkodobá péče o děti předškolního věku (nikoliv však nepřetržitá – tzn. bez přenocování). V dětské skupině se poskytuje přiměřeně věku dětem výchovná péče zaměřená na rozvoj jeho schopností, kulturních a hygienických návyků pro děti ve věku 0-7 let.

2.1.3 Provozní požadavky:

Zákon definuje tři velikosti dětských skupin a to: malá skupina (1-4 děti), střední skupina (4-12 dětí), velká skupina (13-24 dětí). Provozní, prostorové a personální požadavky se odvozují od zvolené velikosti dětské skupiny, s tím, že jeden zřizovatel může provozovat více dětských skupin. Zařízení musí být provozována na nekomerčním základě (tzn. vybrané poplatky od rodičů slouží k úhradě nákladů, nikoliv tvorbě zisku) a mohou je zřizovat zaměstnavatelé, neziskové organizace, samospráva. Zařízení budou registrována na příslušných krajských úřadech a budou osvobozeny od platby DPH a daně z příjmu.

2.2 Firemní školka

2.2.1 Legislativa: Zákon č. 561/2004 Sb. – školský zákon, vyhláška č. 410/2005 Sb. – o hygienických požadavcích na prostory a provoz předškolních zařízení

2.2.2 Činnosti:

Předškolní vzdělávání podporuje rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku, podílí se na jeho zdravém citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a na osvojení základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů. Předškolní vzdělávání napomáhá vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do základního vzdělávání

2.2.3 Provozní požadavky:

- Venkovní prostory: musí být k dispozici 4 m² nezastavěné plochy pozemku na 1 dítě
- Vnitřní prostory: 4m² denní místnosti (herna, ložnice)/1 dítě; hygienické zařízení: na každých 5 dětí musí připadat 1 dětská mísa a 1 umyvadlo.

2.3 Hlídací centra, denní centra, rodinné koutky

2.3.1 Legislativa: Zákon č. 455/1991 Sb. – o živnostenském podnikání

2.3.2 Činnosti:

Výchova dětí nad 3 roky věku (v případě, že má provozovatel živnostenské oprávnění vázané živnosti péče a výchova dětí do 3 let věku, může být do tohoto zařazení přijato i dítě mladší), zajišťování výchovných, relaxačních a vzdělávacích programů, dohled nad dětmi, pořádání zotavovacích akcí

2.3.3 Provozní nároky:

- Vnitřní prostory: 4m² denní místnosti (herna, ložnice)/1 dítě; hygienické zařízení: na každých 5 dětí musí připadat 1 dětská mísa a 1 umyvadlo.
- Prostory, kde se děti zdržují, by měly mít k dispozici zahradu nebo hřiště, nebo být situovány tak, aby umožňovaly pobyt dětí v přírodě.

- Personál: dle uvážení provozovatele, vyjma podmínek vyplývajících z živnostenského zákona /péče o děti mladší 3 let je vázaná živnost/.

2.4 Standardy kvality

Firemní zařízení péče o předškolní děti jsou často zřizovány dle živnostenského, nikoliv školského zákona. Tento model je méně byrokraticky a provozně náročný, umožňuje rychleji a levněji vybudovat a provozovat potřebné zařízení, zároveň však živnostenský zákon neurčuje žádná provozní a personální pravidla. Proto jsme vytvořili základní kritéria kvality pro jejich vybudování a provozování. Brožura Desatero firemní školky (ke stažení zde).

2.5 Provozování zařízení zaměstnavatelem

Ať už bude vaše zařízení péče předškolní děti provozováno podle jakéhokoliv legislativního modelu, je nezbytné v první řadě klást důraz na jeho kvalitu. Kvalitu určují jednak odpovídající provozní podmínky (velikost a vybavení prostor, možnost využívat venkovní plochy – hřiště, zahrada), program a služby poskytované zařízením a samozřejmě složení a odbornost personálu.

Předškolní péče je někdy podceňována a zaměřuje se za „pouhé“ hlídání dětí, pokud chcete vybudovat zařízení, které bude vašimi zaměstnanci pozitivně hodnoceno, a budou ho považovat za rovnocennou alternativu veřejných školek, je nezbytné kvalitu považovat za prvořadou hodnotu.

2.5.1 Zaměřte se na následující:

- Zajištění vhodných, bezpečných a hygienickým normám odpovídajících vnitřní a vnějších prostorových podmínek (včetně toalet, umývárny, místa pro výdej stravy, spaní dětí, šaten, úklidové komory)
- Vybavení nábytkem odpovídající počtu dětí, nárokům na bezpečnost a hygienické požadavky
- Kvalitní personální politice zajišťující stabilitu a profesionalitu poskytovaných služeb

- Provozování zařízení dle denního režimu, standardů kvality a v souladu s individuálními potřebami dětí
- Zajištění úklidu a údržby prostor v souladu s hygienickými normami (úklid, údržba vnitřních a venkovních prostor, malování, výměna lůžkovin, likvidace odpadu)

2.6 Smlouva o provozování zařízení péče o předškolní děti mezi zaměstnavatelem a provozovatelem

V případě, že si vaše firma nechá zařízení péče o předškolní děti provozovat jiným subjektem, je velmi důležité dobře smluvně ošetřit zajišťování těchto služeb. Bude záležet na tom, či jsou prostory a vybavení provozovaného zařízení, jaká je plánovaná kapacita zařízení, kdo nese náklady na jejich provoz a údržbu, jak jsou smluvně upraveny podmínky provozu a kvality, včetně rozsahu služeb, personální zajištění služby a způsob kontroly kvality, přijímací procedura a vzájemné vztahy všech subjektů.

V současné době se objevují provozovatelé, kteří nabízejí zajištěné provozu firemního zařízení formou franchisingu. Přestože se jedná o relativně snadný způsob jak rychle spustit provoz zařízení, je dobré si uvědomit, že licence vždy jejího držitele zavazuje k poskytování služeb dle stanovených pravidel, nikoliv dle vašich individuálních potřeb.

2.6.1 Provozování zařízení jiným subjektem v sobě skrývá možná rizika, a to zejména:

- vložené investice provozovatele se promítnou do provozních nákladů a určitě je zaplatíte ve školkovném vy nebo vaši zaměstnanci
- provozovatel bude zařízení provozovat za účelem zisku, který mu bude vytvářet vy svými platbami
- v případě nevhodně nastavené smlouvy, může nekvalitní poskytování služeb odradit zaměstnance, přičemž vám zůstanou povinnost hradit nasmlouvané služby

2.6.2 Provozování firemního zařízení jiným subjektem s sebou také může některé výhody:

- provozovatel na sebe přebírá odpovědnost za podmínky provozování,
- provozovatel může nést část investičních nákladů potřebných k vybudování zařízení,
- vybudování a provozování zařízení na klíč může být rychlejší a méně pracné

2.7 Smlouva o službách péče o předškolní děti mezi provozovatelem a rodiči

2.7.1 Než podepíšete smlouvu, zajímejte se o:

- kvalitu a velikost prostor, ve kterých jsou služby nabízeny (včetně venkovních prostor)
- rozsah a obsah smlouvy, kterou s provozovatelem podepisujete (vyváženost práv a povinností, možnosti externí kontroly kvality)
- otevřenost v komunikaci s rodiči (např. v oblasti denního programu, odbornosti personálu, možnosti spoluúčasti na fungování zařízení)
- průhlednost financování – zejména jasná definice standardu a případného nadstandardu (např. zájmové kroužky, výlety, atp.)
- způsob zajištění stravování dětí a odpovědnosti za jeho kvalitu
- rozsah pojištění dětí, personálu
- řešení mimořádných situací – např. v případě, že dítě v průběhu pobytu ve školce způsobí škodu, je-li v zařízení vyhlášena karanténa, atp.

2.7.2 Smlouva by měla obsahovat:

- provozní pravidla (kdy, kde, provozní doba, stravování)
- jak je zaručena kvalita péče o děti a profesionalita personálu (standardy kvality, provozní řád, denní režim)
- způsob nakládání s Vašimi osobními údaji
- kdo a jak kontroluje poskytované služby
- vaši práva a povinnosti, možnost vaší spoluúčasti na fungování zařízení

- pojištění
- úhrada za služby
- obsah a rozsah nabídky doprovodných služeb

2.8 Standardy kvality

Pokud zařízení není provozováno dle školského zákona, neexistují v současné době žádné právní nomy, které by závazně upravovaly kvalitu služeb péče o předškolní děti. Na tuto oblast péče se nevztahují ani žádné evropské normy nebo standardy. Respektování standardů kvality je pouhým dobrovolným rozhodnutím poskytovatele, případně požadavkem objednatelů nebo klientů jejich služeb.

Mají-li mít standardy kvality poskytování služeb péče o předškolní děti vypovídající hodnotu, měly by být v písemné podobě, veřejně dostupné rodičům dětí (v případě, že je služba outsourcovaná a objednateli) a měly by zajišťovat následující oblasti:

2.8.1 Provozní standardy:

Jasná organizační a vlastnická struktura poskytovatele služby, včetně osob oprávněných za něj jednat, kde a kdy je služba poskytována, kapacita a charakteristika služby, legislativní podmínky pro poskytování služby, způsob předcházení a řešení mimořádných situací, finanční stabilita poskytovaných služeb, autoevaluce a externí kontrola kvality

2.8.2 Personální standardy:

Jaké je personální složení poskytovatele služby (počet a kvalifikace personálu), maximální počet dětí na vychovatele/pečovatele, formy zaměstnávání a řízení, včetně určení osoby zodpovědné za řízení lidských zdrojů, způsob zaškolování nového personálu, systém vzdělávání personálu, supervize a odborné vedení

2.8.3 Procedurální standardy:

Zajištění ochrany práv dětí a osobních údajů, zahájení a ukončení spolupráce, přijímací procedura, způsob poskytování služeb - diagnostiky a náprava vývojových

odlišností (logopedické vady, grafomotorika, psychomotorický a sociální vývoj), individuální plán rozvoje každého dítěte (zejména v posledním roce před nástupem školní docházky), obsah a způsob uzavírání smlouvy o poskytování služeb, způsob podávání stížností, návaznost služeb

2.9 Provozní řád

2.9.1 Provozní řád upravuje:

- Místo provozování a provozní dobu
- Způsob předávání, vyzvedávání a omlouvání nepřítomnosti dětí
- Provozní podmínky (včetně zázemí, vybavení zařízení, hygienických podmínek, vnějších a vnitřních prostor, stravování, bezpečnost dětí, pojištění, program, denní režim, standardní a nadstandardní služby)
- Přijímací procedura, včetně kritérií přijetí, odmítnutí a vyloučení dítěte
- Obsah smlouvy o poskytování služeb, ochrana osobních údajů
- Výše a způsob úhrady za služby

2.10 Přihláška a evidenční list dítěte

2.10.1 Přihláška a evidenční list dítěte by měly obsahovat:

- Identifikační údaje dítěte, včetně zdravotního pojištění
- Identifikační a kontaktní údaje zákonných zástupců, případně osob, které mohou o děti pečovat
- Rozsah poskytovaných služeb (standard, nadstandard, stravování)
- Specifické potřeby – zdravotní stav, medikace, alergie, zákaz styku se zákonnými zástupci, atp.

Příloha č. 3

Zákonné požadavky

Péče o děti v podobě firemních školek se vyskytuje v České republice zatím jen zřídka. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí dělal šetření, na jehož základě se zjistilo, že více jak 50% respondentů by zřizování předškolních zařízení zaměstnavatelem pomohlo ve sladění svého rodinného a pracovního života.

Nejčastější důvod, proč tato zařízení nevznikají, jsou náklady na provoz zařízení, které jsou velmi vysoké.

Dají se zakládat buď na základě živnostenského zákona, či školského zákona.

Na základě živnostenského zákona:

Služby péče o děti, které jsou zřízeny na základě živnostenského oprávnění, jsou řešeny zákonem č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů (dále „zákon o živnostenském podnikání“). Tyto služby spadají pod Ministerstvo průmyslu a obchodu.

Živností je podle § 2 živnostenského zákona soustavná činnost provozovaná samostatně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku a za podmínek stanovených živnostenským zákonem.

Ohlášení je možné podat osobně u jakéhokoli obecního živnostenského úřadu, nebo zaslat tomuto úřadu poštou či elektronicky (se zaručeným elektronickým podpisem). Další možností je žádost podat osobně prostřednictvím kontaktního místa veřejné správy (Czech POINT).

Pro ohlášení je nutné dodat:

- *Ohlášení živnosti (předem vyplněné, příp. na místě)*
- *Doklady, které prokazují bezúhonnost a to, je-li fyzická osoba občanem jiného členského státu EU, předkládá výpis z evidence trestů nebo rovnocenný doklad vydaný příslušným soudním nebo správním orgánem členského státu nebo členského státu posledního pobytu, je-li fyzická osoba občanem třetí země, výpis z evidence rejstříku trestů nebo rovnocenný doklad vydaný státem, jehož je fyzická osoba občanem.*
- *Prohlášení odpovědného zástupce (je-li ustanoven), že souhlasí s ustanovením do funkce, podpis na prohlášení musí být úředně ověřen, neučiní-li odpovědný zástupce prohlášení osobně před živnostenským úřadem.*
- *V případě vázané živnosti doklad prokazující odbornou způsobilost podnikatele, popř. jeho odpovědného zástupce.*

- *Doklad prokazující právní důvod pro užívání prostor, do nichž fyzická osoba umístila místo podnikání, liší-li se od bydliště ohlašovatele nebo má-li bydliště na adrese sídla ohlašovny nebo na adrese sídla správního orgánu.*
- *U právnické osoby doklad o tom, že byla zřízena nebo založena, pokud zápis do obchodního rejstříku nebyl ještě proveden, nebo doklad o tom, že právnická osoba byla zapsána do jiného než obchodního rejstříku. Pokud byla právnická osoba, již zapsána do obchodního rejstříku, živnostenský úřad získává informaci o tom z uvedeného rejstříku.*
- *Doklad o zaplacení správního poplatku.*

Ohlášení se podává na jednotném registračním formuláři, na jehož základě jde učinit podání i k dalším úřadům, a to finančnímu, správě sociálního zabezpečení, zdravotní pojišťovně a úřadu práce. Formulář je volně dostupný na internetu či na obecním živnostenském úřadu.

Správní poplatky jsou 1.000,-Kč za ohlášení živnosti do živnostenského podnikání a 500,-Kč za další ohlášení živnosti. V případě splněných podmínek je žádost o zápis do živnostenského rejstříku provedena.

Aby podnikatel získal živnostenské oprávnění, musí splnit podmínky živnostenského zákona. Musí splňovat všeobecné podmínky dle ust. § 6 živnostenského zákona (dosažení věku 18. let; způsobilost k právním úkonům, bezúhonnost), a u vázané živnosti i zvláštní podmínky provozování živnosti.

Služby péče o děti jsou živností vázanou „Péče o dítě do tří let věku v denním režimu“ a živností volnou, obor činnosti č. 72 „Mimoškolní výchova a vzdělávání, pořádání kurzů, školení, vč. lektorské činnosti“ a obor činnosti č. 79 „Poskytování služeb pro rodinu a domácnost“. Je nezbytné pro tyto činnosti získat odpovídající živnostenské oprávnění. Bližší specifiky obsahové náplně jednotlivých živností jsou v nařízení vlády č. 278/2008 Sb., o obsahových náplních jednotlivých živností.

„Péče o děti do tří let věku v denním režimu“ v živnosti vázané je výchovná péče v denním nebo celotýdenním režimu. Výchovná péče je zaměřena na rozvoj rozumových a řečových schopností, pohybových, pracovních, hudebních, výtvarných schopností a kulturně hygienických návyků přiměřených věku dítěte; zajišťují bezpečnost a zdraví dětí, pobyt na čerstvém vzduchu, stravování, spánek v hygienickém prostředí a osobní hygienu dětí, vč. poskytnutí první pomoci. Aby mohla být tato živnost provozována, musí zřizovatel splnit kvalifikační požadavky na podnikatele a na osoby, kterými je podnikatel povinen zajistit výkon činnosti, stanovených zákonem o živnostenském podnikání; požadavky z oblasti

hygieny např. ve vyhlášce č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých, ve znění vyhlášky č. 343/2009 Sb. (dále „hygienická vyhláška“). Konkrétnější požadavky nejsou vyžadovány (max. počet dětí apod.).

U „Péče o děti nad tři roky“ v rámci volné živnosti nejsou dány žádné kvalifikační požadavky na podnikatele ani na osoby, kterými je podnikatel povinen zajistit výkon činnosti.

„Poskytování služeb pro rodinu a domácnost“ obsahuje zajišťování chodu domácnosti, individuální péče o děti nad tři roky věku v rodinách, příležitostné krátkodobé hlídání dětí, péče o osoby vyžadující zvýšenou péči, obstarávání nákupů a jiných záležitostí, které souvisejí s chodem domácnosti a jiná obstaravatelská činnost. Není zde žádáno splnění hygienických podmínek na základě hygienické vyhlášky, ani nejsou dány žádné další podmínky pro péči o děti.

Související základní právní předpisy:

- *Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů;*
- *Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů;*
- *Zákon č. 552/1991 Sb., o státní kontrole, ve znění pozdějších předpisů;*
- *Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů;*
- *Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů;*
- *Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů;*
- *Zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů;*
- *Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů;*
- *Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů;*
- *Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů;*
- *Zákon č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti státních příslušníků členských států Evropské unie a o změně některých zákonů (zákon o uznávání odborné kvalifikace) ve znění pozdějších předpisů;*
- *Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů;*
- *Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů;*
- *Zákon č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání), ve znění pozdějších předpisů;*

- *Zákon č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy, ve znění pozdějších předpisů;*
- *Zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů;*

Právní předpisy technického charakteru, v tomto případě především vyhláška č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých, ve znění vyhlášky č. 343/2009 Sb.

Na základě školského zákona:

Pokud se rozhodne zaměstnavatel zřídit zařízení na základě školského zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (dále jen „školský zákon“), tak nezbytnou podmínkou je zápis do školského rejstříku (podle ust. § 141 a násl. školského zákona).

Podle školského zákona § 8, může zařízení zřídit stát, kraj, obec nebo dobrovolný svazek obcí, jehož předmětem jsou úkoly v oblasti školství, a to ve formě školské právnické osoby, nebo příspěvkové organizace, popř. organizační složky státu.

Žádost do rejstříku škol se musí podat do 30. 9. předchozího roku, než pro který má být škola zapsána. Podává se u příslušného krajského úřadu (školský odbor) podle sídla právnické osoby, která činnost bude vykonávat. Školy, kterým vede rejstřík Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále „MŠMT“), krajský úřad předá žádosti se svým vyjádřením MŠMT do 30. 11.

Podle § 146 odst. 2 školského zákona smí orgán, který rejstřík vede, prominout ve výjimečných případech promeškání termínu pro předložení žádosti či podat rozhodnutí o dřívější účinnosti zápisu nebo změny zápisu v rejstříku škol. Pokud podává žádost v mimořádném termínu, tak nezbytnou součástí je zdůvodnění mimořádného termínu.

Aktérem řízení v záležitosti rejstříku škol a školských zařízení, jedná-li se o školskou právnickou osobu, je navrhovatel (= právnická osoba, která vykonává činnost školy), a pokud se jedná o příspěvkovou organizaci, tak také jejich zřizovatel. Jakákoli změna, zápis či výmaz je uskutečněn v rejstříku škol a školských zařízení prostřednictvím písemné žádosti navrhovatele, která se předkládá krajskému úřadu zároveň s předepsanými údaji a doklady podle ust. § 147 školského zákona.

Orgán, který vede rejstřík škol a školských zařízení žádost posoudí po stránce formální i věcné, a pokud obsahuje některý z důvodů, které jsou stanoveny v ust. § 148 školského zákona („žádost není v souladu s dlouhodobým záměrem vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky nebo příslušného kraje, nejsou dány předpoklady pro řádnou

činnost školy po stránce personální, materiální a finanční, žádost obsahuje nepravdivé údaje nebo činnost školy by nebyla v souladu s právními předpisy“), tak žádost zamítne. Pokud je vše v pořádku, orgán žádosti vyhoví.

Žádost o zápis změny v údajích, které jsou uvedeny v § 144 odst. 1 písm. b), c), g), i), a j) školského zákona se podává orgánu, který rejstřík škol vede, do 30 dnů poté, co ke změně došlo (např. změna názvu, sídla, právní formy školy či zřizovatele školy; změnu místa poskytovaného vzdělávání; změnu ředitele nebo statutárního orgánu školy apod.).

Věcná změna v zapsaných údajích podléhá režimu ust. § 146 školského zákona (např. změna nejvyššího povoleného počtu dětí ve škole,...). Žádost tedy obsahuje pouze ty údaje, které se týkají přímo příslušné změny.

K žádosti o zápis nové školy do rejstříku škol a školských zařízení doloží navrhovatel:

- *Rámcový popis personálního a majetkového zajištění a financování činnosti školy s ohledem na požadavky rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání;*
- *Souhlas zřizovatele, je-li navrhovatelem příspěvková organizace;*
- *Doklad osvědčující zřízení nebo založení právnické osoby, která bude vykonávat činnost školy;*
- *Doklad osvědčující vznik právnické osoby, která vykonává činnost školy, pokud se nejedná o školskou právnickou osobu;*
- *Stanovisko příslušného orgánu ochrany veřejného zdraví a stavebního úřadu, ze kterého vyplývá, že příslušné prostory lze užívat pro navrhovaný účel, vč. údaje o nejvyšším povoleném počtu osob, které lze v prostorách vzdělávat;*
- *Doklad osvědčující vlastnické nebo užívací právo právnické osoby, která bude vykonávat činnost školy, k prostorám, kde bude uskutečňováno vzdělávání nebo školské služby (např. nájemní smlouva);*
- *Doklad o jmenování ředitele školy do funkce a doklady osvědčující splnění předpokladů pro výkon funkce ředitele školy;*
- *Čestné prohlášení zřizovatele školské právnické osoby nebo příspěvkové organizace, že neprobíhá insolvenční řízení, v němž je řešen jeho úpadek, nebo hrozící úpadek, nebo že nebylo rozhodnuto o jeho úpadku, není v likvidaci, nemá daňové nedoplatky, nemá splatný nedoplatek na pojistném na veřejné zdravotní pojištění, nebo na sociální zabezpečení, a že nebyl v posledních třech letech proveden výmaz zapsané osoby, jejímž byl zřizovatelem, ze školského rejstříku*

z důvodů uvedených v § 150 odst. 1 písm. c) až f) školského zákona; uvedené se vztahuje také na jiné právnické osoby, které budou vykonávat činnost školy, a jejich statutární orgány.¹

Orgán o zápisu školy do rejstříku škol a školských zařízení nebo o zápisu změny v rejstříku škol a školských zařízeních rozhodne do 90 dnů od doručení žádosti. V případě změn, které jsou uvedeny v § 144 odst. 1 písm. b), c), g), i) a j) školského zákona rozhodne do 30 dnů. V případě žádosti o změnu v údajích vedených podle § 144 odst. 1 písm. b), c) a g) a podle § 144 odst. 1 písm. i) a j) provede změnu bezodkladně bez vydání rozhodnutí a vyrozumí o ní účastníky. Proti rozhodnutí ve věci rejstříku škol může účastník řízení podat podle § 81 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále „správní řád“) odvolání ve lhůtě 15 dnů od jeho oznámení. V případě rozhodnutí krajského úřadu se odvolání podává u krajského úřadu a rozhoduje o něm MŠMT. Proti rozhodnutí MŠMT může podat rozklad ve lhůtě 15 dnů od jeho oznámení podle § 152 správního řádu. Rozklad se podává u MŠMT a ministr školství, mládeže a tělovýchovy o něm rozhoduje.

Hodnocení škol podle ust. § 12 se uskutečňuje jako vlastní hodnocení školy a hodnocení Českou školní inspekcí.

Ve školském zákoně je ust. § 23, který upravuje organizační členění mateřských škol, které se člení na třídy, a výjimky z nejnižšího i nejvyššího počtu dětí za určitých podmínek. Dokumentací škol, které vedou i mateřské školy, upravuje ust. § 28 (např. rozhodnutí o zápisu do školského rejstříku, evidence dětí, doklady o přijímání dětí, o průběhu vzdělávání, vzdělávací programy, školní řád, záznamy z pedagogických rad, knihy úrazů, protokoly a záznamy o provedených kontrolách, personální a mzdová dokumentace apod.). Škola je také povinna zajistit ochranu zdraví a bezpečnost dětí, vést evidenci úrazů, vyhotovit a zaslat záznam stanoveným orgánům a institucím podle ust. § 29. V ustanovení § 33 – 35 a ve vyhlášce č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, se zabývá právní úpravou předškolního vzdělávání (např. cíl předškolního vzdělávání; postup při přijetí dítěte; informace o tom, že když se vzdělává dítě kratší dobu v MŠ, tak ve zbývajících dobách se může vzdělávat další dítě a přitom se nezapočítává do počtu dětí; za jakých podmínek může ředitel ukončit předškolní vzdělávání dítěti, apod.).

¹ MPSV – Věcný záměr zákona o dětské skupině a o změně souvisejících zákonů [online]. ©2008, [cit. 2012-11-30]. Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/>>

Poslední rok vzdělávání v mateřské škole zřizované státem, krajem, obcí nebo svazkem obcí je bezplatný po dobu nejvýše 12 měsíců (neplatí pro děti se zdravotním postižením).

Mateřská škola může být zřízena jako školská právnická osoba podle § 124 a následujících. Školský zákon stanovuje také základní pravidla pro hospodaření školské právnické osoby. Je povinna vést účetnictví podle zvláštních právních předpisů uvedených v ust. § 139.

Financování mateřských škol nalezneme v ust. § 160 a následujících. Finanční prostředky ze státního rozpočtu jsou vyčleněné na činnost škol (platy, náhrady platů, nebo mzdy či náhrady mezd, na odměny za pracovní pohotovost atd.) podle typů zřizovatelů. Poskytují se podle skutečného počtu dětí ve škole, který je uveden ve školní matrice pro příslušný školní rok, nejvýše však do povoleného počtu dětí, který je uveden ve školském rejstříku.

Vzdělání je poskytnuto pedagogickými pracovníky, tj. osoby s kvalifikací a způsobilostí podle zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Pedagogičtí pracovníci jsou povinni podle tohoto zákona se dále vzdělávat.

Podle ust. § 177 má obec za povinnost zajistit podmínky pro předškolní vzdělávání v posledním roce před zahájením školní docházky.

Obce a kraje jsou povinny v rámci přenesené působnosti poskytovat podle ust. 183a ministerstvu statistické údaje v rámci statistických zjišťování na daný rok.

Podobné podmínky jako pro jiné zřizovatele mateřských škol platí pro zaměstnavatele, který zřizuje mateřskou školu pro děti svých zaměstnanců nebo pro děti zaměstnanců jiného zaměstnavatele (ust. § 34 odst. 8). „Firemní školka“ může být zřízena soukromými i veřejnými zřizovateli. Novela školského zákona nezavedla pro „firemní školky“ samostatný slovní pojem, ale využívá opisu „mateřská škola určená ke vzdělávání dětí zaměstnanců zřizovatele nebo jiného zaměstnavatele“. Název právnické osoby, která vykonává činnost mateřské školy činnost „firemní školky“ nemusí obsahovat slova „mateřská škola“, viz § 8a odst. 1 písm. a) školského zákona. Školský zákon stanoví požadavky pro zápis do školského rejstříku, ale tyto požadavky jsou pro zaměstnavatele náročné zajistit.

Jedna z největších překážek je hygienická vyhláška. Požadavky jsou velice náročné a přináší s sebou zvýšené finanční nároky.

Nárok na přidělování finančních prostředků ze státního rozpočtu má podmínku, že musí být škola zapsána do školského rejstříku, který je veden krajskými úřady a

Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Dotace podle zákona č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění pozdějších předpisů, jsou pro právnické osoby, které nejsou zřizovány státem, krajem, obcí, dobrovolným svazek obcí, ale jehož předmětem činnosti jsou úkoly v oblasti školství. Zákon stanovuje i za jakých podmínek se smlouva neuzavře (např. pokud právnická osoba, která čerpala dotaci v předchozím školním roce, nepředloží do 15. října za předchozí školní rok vyúčtování dotace postupem stanoveným Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, nebo rozbor hospodaření s dotací poskytnutou podle tohoto zákona. Stanovení dotace je procentním podílem z normativu jako ročního objemu neinvestičních výdajů, mzdových prostředků a zákonných odvodů připadajících na jedno dítě ve srovnatelné mateřské škole zřizované obcí. Výše je stanovena na 60% prvním rokem a další rok je dotace 100% pouze v případě, že splňuje všechny podmínky (hygienické normy, zajišťuje odborně kvalifikovaný pedagogický personál, realizuje vzdělávání v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání a vytváří podmínky České školní inspekci ke kontrole a hodnocení kvality činnosti školy), a také to, že právnická osoba je obecně prospěšnou společností nebo školskou právnickou osobou, nebo, v případě jiné právní formy, se zaváže ve smlouvě o poskytnutí dotace k vynaložení celého svého zisku na příslušný kalendářní rok na vzdělávání.

Základní právní předpisy pro zřizování a provozování firemních školek zapsaných ve školském rejstříku:

- *Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména:*
 - § 8 – zřizovatelé a právní formy mateřských škol
 - § 124 a násl. – školská právnická osoba
 - § 141 a násl. – školský rejstřík
 - § 160 a násl. – financování mateřských škol ze státního rozpočtu;
- *Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů;*
- *Zákon č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění pozdějších předpisů („Normativy neinvestičních výdajů regionálního školství na rok 2011 pro účely poskytování dotací soukromému školství“, č.j. 20/2011-26);*
- *Pokyn D-300 Ministerstva financí k jednotnému postupu při uplatňování některých ustanovení zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů;*

- Vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění vyhlášky č. 43/2006 Sb. – novela;
- Vyhláška č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých, ve znění vyhlášky 343/2009;
- Vyhláška č. 137/2004 Sb., o hygienických požadavcích na stravovací služby a o zásadách osobní a provozní hygieny při činnostech epidemiologicky závažných, ve znění pozdějších předpisů;
- Vyhláška č. 268/2009 Sb., o technických požadavcích na stavby, ve znění vyhlášky č. 20/2012 Sb.;
- Vyhláška 107/2005 Sb., o školním stravování, ve znění pozdějších předpisů.²

Služby na základě obecných právních předpisů:

Současný právní řád jiné služby péče o děti předškolního věku nezná. Zařízení jako „dětské koutky, rodinná, rodičovská a mateřská centra, školičky apod.“ jsou poskytována na základě obecných právních předpisů bez konkrétního právního podkladu.

Těmito předpisy jsou:

- Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 133/1958 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů.

Z hlediska potravinového práva:

- Nařízení (ES) č. 178/2002, kterým se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva, zřizuje se Evropský úřad pro bezpečnost potravin a stanoví postupy týkající se bezpečnosti potravin – (jedná se o obecné zásady a požadavky potravinového práva);
- Nařízení (ES) č. 852/2004 o hygieně potravin, ve znění pozdějších předpisů;
- Zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích, ve znění pozdějších předpisů + komoditní vyhlášky k tomuto zákonu;

² Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: *Firemní školka – informace* [online]. ©2006 – 2012, [cit. 2012-10-29]. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/>>

- *Nařízení (ES) č. 882/2004 o úředních kontrolách;*
- *Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů;*
- *Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), ve znění pozdějších předpisů.*

V těchto zařízeních nejsou stanoveny žádné konkrétní podmínky pro poskytování péče o děti, ale nejsou na tuto činnost ani poskytovány dotace z veřejných rozpočtů. V současné době jsou provozovány občanskými sdruženími či obecně prospěšnými společnostmi. Dalšími provozovateli jsou zaměstnavatelé, kteří místo firemních školek zřídí právě tuto službu péče o děti svých zaměstnanců. Organizačně i finančně není tak náročná.

Zřizovatelé ale musí obracet své žádosti o stanoviska na několika orgánech zároveň. Například ohledně hygienických požadavků je třeba se obrátit na příslušnou krajskou hygienickou stanici, nebo na Hygienickou stanici hl. města Prahy, či Odbor ochrany veřejného zdraví Ministerstva zdravotnictví ČR. Ohledně technických požadavků na prostory se musíme obrátit na místně příslušný stavební odbor městského či obecního úřadu. Kvůli požární ochraně se musíme obrátit na Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, které je součástí Ministerstva vnitra, či na příslušný Hasičský záchranný sbor pro daný kraj. I na Ministerstvo vnitra tato problematika spadá.

Právě proto, že nemají žádné stanovené požadavky tato zařízení péče o děti, tak musí každou záležitost případ od případu posuzovat. Zřizování těchto zařízení přináší řadu problémů a nejasností. Rodiče k nim nemají takovou důvěru.